

Κείμενα/Articles

Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Const. GE. ATHANASSOPOULOS

Μιχ. ΓΚΙΟΚΑΣ

Διον. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑΣ

Ιωάν. ΜΠΟΥΡΗΣ

Γεωργ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Χαρ. ΣΤΑΧΤΕΑΣ

+Γ.Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

+Ε.Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Επαμ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ευάγγ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Κέντρο Π.Η.Α.Α. <<Δ.Ν.ΚΑΡΛΟΣ>>

Γ. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΣ

Αγησ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πολ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Απ. ΠΑΠΑΔΟΥΛΗΣ

Οδυσ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Θεόδ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

REVUE DE DECENTRALISATION D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL

REVIEW OF DECENTRALIZATION LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT

Έτος έναρξης έκδοσης 1995 μ.Χ.

Τεύχος/Ν. 35 ΑΘΗΝΑΙ/ATHENES/ATHENS 2004

Τοις Εντευξομένοις ή Η δυσχερής κυοφορία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Του κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητού Παντείου Πανεπιστημίου Κοιν.
και Πολιτ. Επιστημών, Πανεπιστημίου Αθηνών
(Επισκ.), Ex Ch.L., U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris

Περί του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, διατελού-
ντος μέχρι τούδε εν Σχεδίο και αποτελούντος πεδίο
σφοδρών αντιπαραθέσεων εντός των κόλπων της Ευ-
ρωπαϊκής Ένωσης, έχουν λεχθεί πολλά και ποικί-
λα.¹

Όπως είναι γνωστόν, το Σχέδιο έχει διαμορφωθεί
κατά την διάρκεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού
Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης (Χαλκιδικής) τον Ιού-
νιο του παρελθόντος έτους και αποτελεί την βάση ό-
λων των διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων, οι ο-
ποίες έγιναν ή συνεχίζονται, τόσο επί Ιταλικής, όσο
και επί Ιρλανδικής Προεδρίας.

Υπενθυμίζεται, ότι το μέλλον να παραχθεί Ευρω-
παϊκό Σύνταγμα δεν ταυτίζεται με την έννοια, το πε-
ριεχόμενο, την αποστολή και την λειτουργία των αντι-
στοίχων Συνταγμάτων των Χωρών Μελών της Ε.Ε.,
λαμβανομένου υπ' όψει του θεσμικού ρόλου του μεν
και του δε και του πεδίου εφαρμογής (εντός της Ε.Ε.
το πρώτο, εντός της εθνικής επικρατείας το δεύτερο).

1. Βλ. μεταξύ άλλων: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Το Σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος: όραμα και πραγματικότητα. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤ., ΤΟΠ. ΑΥΤΟΔ. και ΠΕΡΙΦΕΡ. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Τ.32/2003, Αθήναι, 2003, σελ. 1 επόμεν.*

Ο διαδραμών χρόνος από την «υιοθεσία» του Σχεδίου (Ιούνιος παρελθόντος έτους) δεν εκρίθη φαίνεται αρκετός για να οδηγήσει τα πράγματα προς την τελική έγκρισή του, δεδομένων των διαφωνιών μεταξύ Κρατών Μελών της Ε.Ε..

Αλλά υπό ποιες συνθήκες κρίνεται σήμερα η τύχη του Σχεδίου, εν όψει μάλιστα και της από 1ης Μαΐου τρέχοντος έτους αναμενομένης διεύρυνσης διά της εισδοχής δέκα νέων Μελών εντός της Ε.Ε. και ποία είναι τα κρίσιμα εκείνα σημεία «τριβής» και «διαφωνιών»;

Επί του πρώτου σημείου αναφέρονται ενδεικτικώς τα εξής:

Βάσει των στοιχείων της EUROSTAT κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους έχει σημειωθεί ρυθμός ανάπτυξης 1,3%, μεγαλύτερος κατά 0,6% του τελευταίου τριμήνου του παρελθόντος έτους και μεγαλύτερος εκείνου της αντίστοιχης περυσινής περιόδου. Η βελτίωση οφείλεται, μεταξύ άλλων, τόσο στον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης των τριών τελευταίων ετών, που σημείωσε η Γερμανική οικονομία, όσο και στον επιταχυνόμενο ρυθμό ανάπτυξης της Γαλλικής οικονομίας, και ιδίως εν σχέσει με εκείνον προ τριετίας.

Η αναμενόμενη ένταξη των δέκα νέων Χωρών Μελών προσδοκάται να δώσει νέα ώθηση και κύρος στην Ε.Ε.. Σημειώνεται, ότι εκ των δέκα νέων Μελών ωρισμένες, όπως η Κύπρος, η Μάλτα, η Σλοβενία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, αναμένεται, ότι θα ενταχθούν ταχέως εντός της ζώνης του ΕΥΡΩ, επειδή ήδη έχουν δώσει απτά δείγματα προσαρμογής στην οικονομία της αγοράς, το έλλειμμα τους ετησίως είναι κάτω του 3%, ενώ, εξ άλλης πλευράς, για μία σειρά σημαντικών λόγων (π.χ. φορολογικές ρυθμίσεις) προβλέπεται να αυξηθούν οι άμεσες ξένες επενδύσεις, οι οποίες θα πραγματοποιηθούν σε άλλες Χώρες, όπως στην Ουγγαρία, στην Πολωνία, στην Σλοβακία κ.ά..

Σε σχέση με τις υφιστάμενες εισέτι «διαφωνίες» μεταξύ των Κρατών Μελών περί το κείμενο του Σχεδίου Συντάγματος αναφέρονται τα εξής:

Τα συμπεφωνημένα:

Μέχρι τούδε έχουν συμφωνηθεί τα εξής:

- Την κυκλική εξαμηνιαία Προεδρία θα αντικαταστήσει ένας Πρόεδρος με θητεία ενός έως πέντε ετών.

- Δημιουργείται θέση Υπουργού Εξωτερικών και Ευρωπαϊκή Διπλωματική Υπηρεσία.

- Καταργείται το δικαίωμα veto των Μελών σε διάφορους τομείς (π.χ. χορήγησης ασύλου, μετανάστευσης).

- Εισάγεται διαδικασία αποχώρησης Μέλους τη αιτήσει του.

- Ισχυροποιείται το EUROGPOUP, (το οποίο απαρτίζουν οι Υπουργοί Οικονομίας των Χωρών Μελών της Ευρωζώνης).

Τα σημεία «τριβής»:

Η στάθμιση ψήφων των Χωρών Μελών στα Συμβούλια (διαφωνίες Ισπανίας, Πολωνίας).

- Μέλη Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Οι μεγαλύτερες Χώρες επιδιώκουν την λειτουργία Επιτροπής μικρού αριθμού Μελών και πλέον ευέλικτης, ενώ οι μικρότερες την διατήρηση της σημερινής κατάστασης με Επιτρόπους εξ όλων των Μελών.

- Διατήρηση veto σε διάφορους τομείς.

- Αναφορά στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα των χριστιανικών καταβολών των Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (θέση της Ελλάδος και της Ιταλίας).

Πέραν αυτών υπάρχουν και άλλα κρίσιμα εκκρεμή θέματα, όπως η σύνταξη του κοινοτικού προϋπολογισμού και οι πηγές χρηματοδότησής του, το μέλλον του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, η εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών μεταξύ των Χωρών Μελών, η Σύνταξη Χάρτας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Πολιτών κ.ά..

Με όλα αυτά τα δεδομένα ο δρόμος προς την «ανώδυνη» και «αναίμακτη» αποδοχή του Σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος προφανώς δεν φαίνεται «ανοικτός».

Η πρόθεση όμως μεγάλων Χωρών, όπως η Γαλλία, η Γερμανία κ.ά., να τεθεί το Σχέδιο σε ισχύ, ίσως αλλάξει την πορεία των πραγμάτων. Και προς την κατεύθυνση αυτή επισημαίνεται η κοινή θέση Γαλλίας και Γερμανίας να προστεθεί στο κυκλοφορούν Σχέδιο άρθρο, το οποίο θα προβλέπει, ότι το νέο Σύνταγμα θα τεθεί σε ισχύ, ακόμη και εάν το απορρίψουν μέχρι πέντε Χώρες εκ των είκοσι πέντε, ανεξαρτήτως μεγεθών πληθυσμού, οικονομίας κ.ά.

Σε κάθε περίπτωση τα οράματα των Προτοπόρων, Penn, Rousseau, Kant, Monnait, Shumman κ.ά. περί Ηνωμένης Ευρώπης, θα συνεχίσουν να εμπνέουν πολούς εκ των 450.000.000 κατοίκων των είκοσι πέντε Χωρών Μελών και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα υφίσταται ως Πολιτική Οντότης παγκοσμίως κύρους και πανανθρώπινων προσδοκιών επ' αγαθώ πάντων.

Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Οράματα και προβληματισμοί

Του κ. Μιχ. ΓΚΙΟΚΑ

Η μέλλουσα να πραγματοποιηθεί την 1η προσεχούς Μαΐου ιστορική διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την είσοδο δέκα νέων Χωρών είναι, κατ' αρχάς, αφ' ε-
αυτής γεγονός ιστορικής σημασίας και σπουδαιότητας, διότι οδηγεί στην με ειρηνικά
μέσα συγκρότηση του μεγαλύτερου οικονομικού (και πολιτικού) συνασπισμού του
κόσμου.

Οι δέκα νέες Χώρες Μέλη, εκ των οποίων μόνον οι δύο είναι Μεσογειακές (Κύ-
προς και Μάλτα), όπως έχει αναφερθεί σε σειρά άρθρων¹ σε προηγούμενα τεύχη της
ΕΠ.Α.Τ.Α.Π.Α., δεν έχουν ομοιογενή χαρακτηριστικά, ο βαθμός εσωτερικής Δημο-
κρατίας και πλούτου ποικίλλει από Χώρα σε Χώρα, τα ποσοστά ανεργίας διαφέρουν,
όπως διαφέρουν και ο βαθμός ενδιαφέροντος και οι προβληματισμοί των Κατοίκων
τους περί της τύχης τους εντός του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Οι τελευταίοι (οι προβληματισμοί) αναφέρονται τόσο σε θεσμικά ζητήματα, όσο
και σε οικονομικές ανησυχίες και επιφυλάξεις.

Μεταξύ των προβληματισμών της πρώτης ενότητας κορυφαία θέση κατέχει το ζή-
τημα της έγκρισης ή μη του νέου Συντάγματος της Ένωσης, περί το οποίο ήδη έχει α-
ναφνεί σειρά προβλημάτων.

1. Βλ. Mich. GIOKAS: *The United Europe of the 25 Countries factor of peace and development.*
T.34/2003, σ. 19 επόμ.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Αριθμός Βουλευτών ανά Χώρα και Ομάδα

	Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα Ευρωπαίοι Δημοκράτες	Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα	Φιλελεύθεροι Δημοκράτες	Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά Βόρεια Πρόσληψη Αριστερά	Πρόσληψη- Ελεύθερη Ευρωπαϊκή Συμμαχία	Ένωση για την Ευρώπη των Εθνών	Ομάδα για την Ευρώπη της Δημοκρατίας και της Διαφοράς	Μη εντεταγμένοι	Σύνολο
Βέλγιο	5	6	5		6			3	25
Τσεχία	13	7	1	3					24
Δανία	1	2	6	3		1		3	16
Γερμανία 53	35	7	4		99				
Εσθονία 2	1	2		1	6				
Ελλάδα 9	9	7			25				
Ισπανία 28	24	4	5		1	64			
Γαλλία 21	18	1	9	4	8	10	86		
Ιρλανδία 5	1	1	2	6			15		
Ιταλία 34	16	8	2	10	11	87			
Κύπρος 2	1	1	2		6				
Λετονία 5	1		2	1	9				
Λιθουανία	3	5				13			
Λουξεμβούργο	2	2	1	1		6			
Ουγγαρία 12	10	2			24				
Μάλτα 3	2				5				
Ολλανδία 9	6	8	4	3	31				
Αυστρία 7	6		2		21				
Πολωνία 13	27			4	10	54			
Πορτογαλία	9	12	2	2		25			
Σλοβενία 3	1	3			7				
Σλοβακία 7	2	1	1	1	2	14			
Φινλανδία	5	3	1	2		16			
Σουηδία 7	6	4	2		22				
Ην. Βασιλείο	37	29	6		3	1	7		
Σύνολο 295	232	67	47	30	17	44	787		

Υπενθυμίζεται, ότι επί του προκειμένου δύο μεγάλες Χώρες της Ένωσης, η Γαλλία και η Γερμανία συντονίζουν την πολιτική τους προς την κατεύθυνση της έγκρισής του, προβάλλοντας τα σημεία εκείνα επί των οποίων ήδη έχει επιτευχθεί, κατ' αρχάς, συμφωνία μεταξύ των Χωρών Μελών (ένας Πρόεδρος της Ε.Ε., ένας Υπουργός Εξωτερικών της Ε.Ε., θέσπιση διαδικασίας αποχώρησης Μέλους κ.ά.) και προτείνοντας εναλλακτικές λύσεις για άλλα ακανθώδη ζητήματα (στάθμιση ψήφων στα Συμβούλια, μικρότερη και πλέον ευέλικτη Επιτροπή, κατάργηση ή μη veto επί διαφόρων θεμάτων κ.ά.).

Η συνεργασία αυτών των δύο Χωρών εκτείνεται, ως γνωστόν, και επί άλλων τομέων ζωτικής σημασίας, όπως είναι το Σύμφωνο Σταθερότητας, τα μέτρα δημοσιονομικής πειθαρχίας κ.ά., την στιγμή κατά την οποία Χώρες, όπως η Ισπανία και η Πολωνία, έχουν ήδη εκφράσει έντονες αντιθέσεις για τις προτεινόμενες σχετικές ρυθμίσεις.

Εξ άλλης πλευράς, ορισμένες εκ των νέων Χωρών δηλώνουν «έτοιμες» να ενταχθούν εντός της ευρωζώνης και να δεχθούν το ευρώ (Κύπρος, Μάλτα, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία), σε αντίθεση με άλλες (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία), οι οποίες φαίνεται, ότι αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα και μερικές Χώρες με σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων μειώνουν τους σχετικούς συντελεστές φορολογίας επιχειρήσεων (Ουγγαρία: 2003 18%, 2004 16%, Πολωνία: 2003 27%, 2004 19%, Σλοβακία: 2003 25%, 2004 19%). (Είναι αυτονόητο, ότι η πολιτική αυτή της μείωσης των φορολογικών συντελεστών εμπεριέχει κινδύνους «μετανάστευσης» επιχειρήσεων από την Κεντρική Ευρώπη προς τις αναφερθείσες Χώρες).

Πέραν αυτών, πρέπει να σημειωθεί, ότι πολλοί Κάτοικοι των νέων Χωρών δεν είναι ιδιαίτερα ενθουσιασμένοι με τις εξελίξεις, δεδομένου, ότι ο κίνδυνος δημιουργίας «σκληρών πυρήνων» εντός της Ένωσης είναι ορατός, οι εισροές από τα Ταμεία της Ένωσης κατά την μεταβατική περίοδο σε κάποιες νέες Χώρες Μέλη δεν θα είναι οι αναμενόμενες και η «συρρίκνωση» της εθνικής κυριαρχίας θα είναι εκ των πραγμάτων επιβεβλημένη.

Οι εκλογές της 13ης Ιουνίου για την ανάδειξη των νέων Μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «θα επιβεβαιώσουν» ή «θα διασκεδάσουν» τους φόβους «των Ευρωσκεπτικιστών».

Ανεξαρτήτως όμως αποτελέσματος, τόσο το όραμα δεκαετηρίδων για μία ενωμένη Ευρώπη, όσο και οι προσδοκίες για ένα καλλίτερο μέλλον θα εξακολουθήσουν να ζουν στην καρδιά εκατοντάδων εκατομμυρίων Ανθρώπων...

ΡΕΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Περιβαλλοντική Διαχείριση Ρεμάτων στο Δήμο Παραληθαίων του Ν.Τρικάλων

Του κ. **Αγγελιάδου ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**
Υποψ. Διδάκτ. Ε.Μ.Π., Περιβαλλοντολόγου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην βιβλιογραφία ως ρέμα ή υδατόρεμα καλείται κάθε μισγάγγεια που λειτουργεί ως αποδέκτης της επιφανειακής απορροής, η οποία προκαλείται από την βροχή ή την τήξη του χιονιού ή το νερό των φυσικών πηγών. Με την ευρεία έννοια ο ορισμός περιλαμβάνει τους ποταμούς, τους χειμάρρους και τα ρυάκια (Τσακίρης Γ., 1995). Οι κύριες συνιστώσες του ρέματος είναι το νερό, το οποίο αποτελεί και το κυριότερο συστατικό για την ύπαρξή του, και η κοίτη η οποία δημιουργείται από την κίνηση του νερού και περιορίζει την ελευθερία του έως κάποια φυσική στάθμη. Το τμήμα της κοίτης, το οποίο διαβρέχεται ονομάζεται πυθμένας και τα τμήματα αριστερά και δεξιά του πυθμένα αποτελούν τα πρανή της κοίτης.

Τα ρέματα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: τα εφημέρια ρέματα ή ρυάκια, τα οποία έχουν νερό, μόνο όταν βρέχει, τα ημμόνιμα ρέματα ή χειμάρρους, στα οποία η ροή τους είναι εποχιακή και παρουσιάζουν ορμητικές ροές νερών, οι οποίες έχουν μονιμότητα μόνο κατά την περίοδο του φθινοπώρου και του χειμώνα και, τέλος, στα μόνιμα ρέματα ή ποταμούς, στα οποία η ροή είναι συνεχής και η ποιότητά τους διακυμαίνεται εποχιακά γύρω από τη μία μέση τιμή (ΕΜΠ, 1996).

Στην σημερινή εποχή στα ρέματα παρατηρείται μεγάλος κύκλος δραστηριοτήτων και επεμβάσεων από τις οποίες οι σπουδαιότερες είναι η χρήση νερού (γεωργία, οικιακή κατανάλωση κ.ά.), ο έλεγχος της ρύπανσης και επεξεργασίας νερού και αποβλήτων, η αντιπλημμυρική προστασία, η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, η ένταξη στον πολεοδομικό ιστό, η αναψυχή κ.ά. (Τσακίρης Γ., 1995). Τα ρέματα, τα ποτάμια είναι στοιχεία της φυσικής τοπογραφίας, και δεν πρέπει να αλλοιώνονται. Τα στοιχεία αυτά είναι φυσικοί δρόμοι των νερών της βροχής προς τη θάλασσα και η παρεμπόδιση αυτών είναι ολέθρια (Αραβαντινός Αθ. και Κοσμάκη, 1988). Συχνά η μη σωστή διαχείριση των ρεμάτων οδηγεί στην υποβάθμισή τους, ενώ δημιουργεί κινδύνους για τα κτίσματα και τους ανθρώπους και προβλήματα στο περιβάλλον (Τσακίρης Γ. 1995). Κυρίως οι μεταβολές στους βιοτικούς παράγοντες συνδέονται με τις μεταβολές στους αβιοτικούς: Η επιχωμάτωση της κοί-

της ενός ποταμού με σκοπό την εγκατάσταση αστικών δραστηριοτήτων έχει ως αποτέλεσμα την σταδιακή υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και των βιοτικών παραγόντων, που τα απαρτίζουν (μείωση πληθυσμού και αριθμού ειδών κ.ά.) (Κοσμάκη, 1999).

ΤΑ ΡΕΜΑΤΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα ρέματα σε σχέση με το τοπίο

Είναι γνωστό, ότι τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός χειρσαίου τοπίου είναι το γεωφυσικό ανάγλυφο, τα επικρατούντα στοιχεία της βλάστησης και η ατμόσφαιρα (φως, υγρασία, άνεμος). Τα ρέματα ανταποκρίνονται στο ισχυρό οπτικό πεδίο της γραμμής και ως γραμμικά - τοπικά - χωρικά στοιχεία, και λόγω του γεγονότος, ότι έχουν κατεύθυνση και θέση, είναι από τα ευκολότερα στοιχεία από τα οποία μπορούμε να ακολουθήσουμε οπτικά (Smardon, 1979).

Επομένως, τα ρέματα αποτελούν «στοιχεία του τοπίου» και παίζουν σημαντικό ρόλο στη φυσιογραφία του χώρου στον οποίο προσδίδουν «μία ποικιλότητα», την οποία την συνακολουθούν τα άλλα στοιχεία, το χρώμα και η υφή (Κασσιός 1989), ενώ ως γραμμικό στοιχείο και συνδυαζόμενο με τις κλίσεις και την βλάστηση, που επικρατεί γύρω, παράγει αυτό που ονομάζεται «χαρακτήρας του τοπίου» (Κασσιός, 1995).

Τα ρέματα αποτελούν πολύτιμα τοπιολογικά στοιχεία τα οποία συμβάλουν στην αισθητική του χώρου και αποτελούν για τους κατοίκους των ημιαστικών και αστικών χώρων, μεγάλης αξίας τοπιακά σύνολα.

Η σημασία των ρεμάτων στο τοπίο είναι μεγάλη, διότι χωρίς τα ρέματα, το μεγάλο τοπίο, ο χώρος είναι, οπτικά αδιάφορος και μονότονος, και κυρίως τα ρέματα τα οποία παρουσιάζουν μία διαφοροποιημένη χρωματικά με διάφορης υφής βλάστηση, προσδίδουν στο χώρο μια οπτική ποικιλότητα.

Τα ρέματα σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον

Τα ρέματα αποτελούν «δυναμικά στοιχεία» του φυσικού περιβάλλοντος και αντικατοπτρίζουν στην πλειοψηφία την φυσική κατάσταση του περιβάλλοντος (Κασσιός, 1995). Σε πλημμυρικές συνθήκες η συμπεριφορά τους αποτελεί δείκτη για το βαθμό των ανθρώπινων παρεμβάσεων στο χώρο. Η γεωλογία μίας περιοχής, οι συνθήκες του ανάγλυφου και η φυτοκάλυψη, αναγνωρίζονται άμεσα από την συχνότητα, την πυκνότητα και την φύση των ρεμάτων της περιοχής (Way, 1973).

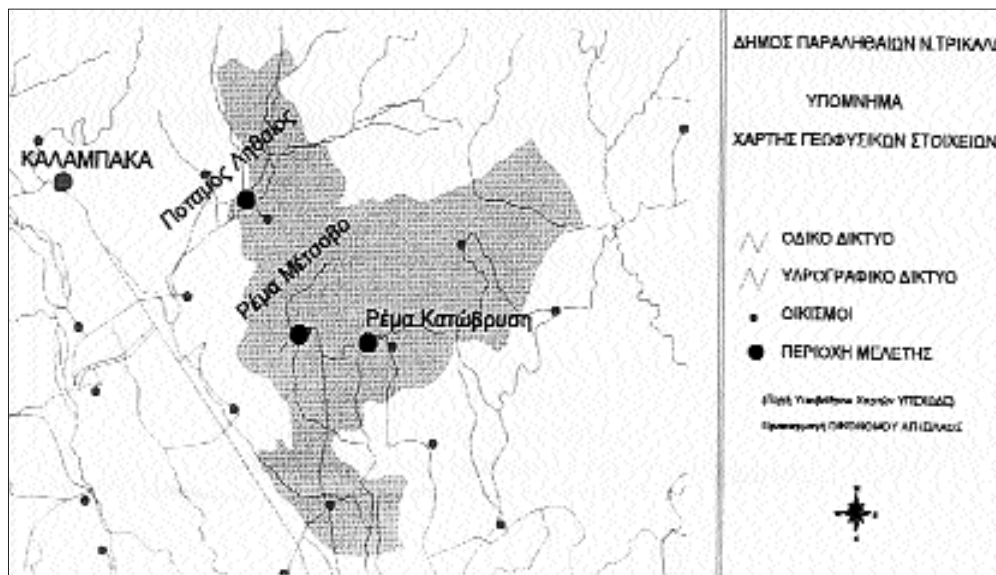
Επίσης, η παρουσία ρεμάτων στο χώρο συνοδεύεται με την ύπαρξη διαβρωτικών φαινομένων, λόγω του νερού, το οποίο είναι ο κύριος δημιουργός και συντηρητής των ρεμάτων. Αυτό δεν συμβαίνει, όταν τα ρέματα έχουν τεκτονική προέλευση (Χριστόπουλος, 1963)

Τα ρέματα αποτελούν τον χώρο διακίνησης των ειδών της πανίδας της περιοχής, από ένα οικοτόπο στον άλλο, που διαφορετικά αυτοί οι οικοτόποι θα ήταν αποκομμένοι. Αναπτύσσουν μεγάλη ποικιλότητα βλάστησης και οικοσυστημάτων και αποτελούν χώρο κατοικίας των πτηνών. Αποτελούν αποδέκτες των νερών της απορροής και μαζί με την βλάστηση, συμβάλουν στον εμπλουτισμό των υδροφόρων οριζώντων.

Τα ρέματα μπορούν να αποτελέσουν χώρο για αναψυχή, οικολογική εκπαίδευση, χώρο ηρεμίας, ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν την αισθητική του τοπίου (Smardon, 1979). Μπορούν να αποτελέσουν αντιπυρικές ζώνες, λόγω του νερού και της διαφοροποιημένης βλάστησης.

Στην περίπτωση του Δήμου Παραληθαίων χειμαρρικά προβλήματα παρατηρήθηκαν στη θέση Καρές του ρέματος Μετσόβου, στη θέση Παλαιά Κατώβρυση του ρέματος Κατώβρυση και στη θέση Πόρος του ποταμού Ληθαίου, από τις παροδικές πλημμύρες των

Διαχείριση ρεμάτων στο Δήμο Παραληθαίων

Χάρτης 1. Περιοχές έρευνας στο Δήμον Παραληθαίων

χειμάρρων, λόγω του μεγάλου αριθμού υδάτων και φερτών υλικών κατά την διάρκεια έντονης βροχόπτωσης. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων εκπονήθηκαν μια σειρά μελετών με στόχο τις διευθετήσεις των κοιτών των χειμάρρων αυτών για την προστασία των παρακειμένων ιδιοκτησιών, των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και βιοτεχνικών μονάδων από τις παροδικές πλημμύρες και γενικότερα στην προστασία των πρानών των χειμάρρων.

Από επιτόπια έρευνα παρατηρήθηκε, ότι οι εν λόγω χειμάρροι διέρχονται διά μέσου μίας πεδινής έκτασης, όπου οι υφιστάμενες κλίσεις είναι μικρές, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρείται μία έντονη προσχωματική δράση των χειμάρρων στο τμήμα αυτό. Η προσχωματική αυτή δράση έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην κοίτη των χειμάρρων, με μείωση του πλάτους και του ύψους των πρανών, που κυρίως οφείλεται σε φερτά υλικά, τα οποία προέρχονται από την επιφανειακή διάβρωση της λεκάνης απορροής των γειτονικών λοφοσειρών και μεταφέρονται με τον υδάτινο όγκο.

Οι κοίτες του χειμάρρων δεν μπορούν να διοχετεύσουν την αυξημένη ποσότητα νερού κατά την διάρκεια των έντονων βροχοπτώσεων λόγω του ότι:

Οι κοίτες των χειμάρρων λόγω των φαινομένων προσχρόσεως έχουν περιοριστεί λόγω φερτών υλικών, με αποτέλεσμα η ικανότητα παροχής να μειωθεί.

Σε περίπτωση έντονων βροχοπτώσεων οι κοίτες δέχονται μεγαλύτερη παροχή νερού από αυτή, που μπορούν να υποστηρίξουν με αποτέλεσμα να έχουμε φαινόμενα πλημμυρισμού των αντίστοιχων περιοχών.

Τα προτεινόμενα έργα διευθέτησης της κοίτης των χειμάρρων θα συμβάλουν στην προστασία και στην σταθεροποίηση των πρανών των χειμάρρων από την διάβρωση και στην αύξηση της παροχευτικής ικανότητας των χειμάρρων με αποτέλεσμα την αποφυγή του κινδύνου πλημμυρισμού των περιοχών.

Τα έργα ενισχύουν την νέα αντίληψη για την αντιμετώπιση των ρεμάτων στους οικισμούς (διατήρηση και αναβάθμιση) με την επέμβαση αντιπλημμυρικών έργων, φιλικών προς το περιβάλλον. Τα προτεινόμενα έργα θα συμβάλουν στην ανάδειξη και αξιοποίηση των χειμαρριών τοπίων και θα αποτελέσουν χώρο αναψυχής ή δημιουργία ύφους και χρώματος γειτονιάς. Οι χειμαρροί αντιμετωπίζονται ως Γραμμικά Πάρκα όπου η κοίτη, το νερό και η παρόχθια βλάστηση χρησιμοποιείται σαν συνδετικός ιστός με τους οικισμούς των γειτονικών περιοχών. Γενικά η προστασία και η περιβαλλοντική διαχείριση του χειμάρρων θα συμβάλουν:

Στην λειτουργία του υδρολογικού κύκλου και την αξιοποίηση του υδατικού δυναμικού στην γεωργία.

Στη βελτίωση των συνθηκών ζωής στην κατοικημένη περιοχή.

Στην ποιότητα του νερού των χειμάρρων και του ποταμού, όπου καταλήγουν.

Στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

Στην αισθητική του τοπίου.

Οι χειμαρροί αντιμετωπίζονται ως πολύτιμα τοπιολογικά στοιχεία, όπου η δράση και η παρουσία τους προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα στο φυσικό και στο οικιστικό περιβάλλον της περιοχής.

Σύμφωνα με την έρευνα, που πραγματοποιήθηκε, τα προτεινόμενα έργα δεν έχουν την πιθανότητα να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον:

Οι κατασκευές των έργων θα επιφέρουν αλλαγές μόνο στην μορφολογία του εδάφους των χειμάρρων λόγω των εκσκαφών και την σταθεροποίηση των πρανών των χειμάρρων με στόχο να αυξηθεί η παροχευτική τους ικανότητα.

Τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν θα είναι φιλικά προς το περιβάλλον, τα οποία δεν θα υποβαθμίσουν την αισθητική του τοπίου. Συγκεκριμένα τα αναχώματα θα κατασκευαστούν από τα υλικά της διαμόρφωσης της κοίτης και οι λίθοι για την συμπλήρωση των συρματόπλεκτων κιβωτίων θα προέλθουν από το πλησιέστερο λατομείο της περιοχής (Οικονόμου 2003).

Στις περιοχές των χειμάρρων που έμειναν αδιευθέτητοι δεν παρουσιάστηκαν πλημμυρικά φαινόμενα στο παρελθόν. Η πιθανότητα να εμφανιστούν πλημμυρικά φαινόμενα εξαρτάται κυρίως από έντονα καιρικά φαινόμενα και την σπάνια περίπτωση εκτιμημένης μεγίστης παροχής των σχεδιαζόμενων έργων, από αστοχία των αναχωμάτων σε πέριξ και κατάντη ευρισκόμενες περιοχές.

Αξιολόγηση διαφόρων μεθόδων διευθετήσεων χειμάρρων

Τα διάφορα έργα τα οποία γίνονται στους χειμάρρους με σκοπό την προστατευτική και περιβαλλοντική διευθέτηση του ρέματος καθώς και τα έργα ανάσχεσης των υδατοστερεοπαροχών, δεν πρέπει να επιφέρουν σημαντικές αλλοιώσεις στη φυσική κοίτη, τη ροή των χειμάρρων, τη μορφολογία του τοπίου και του γεωφυσικού αναγλύφου. Τα υλικά πρέπει να είναι φιλικά με το περιβάλλον και να δένουν με το φυσικό τοπίο. Κυρίως τέτοια υλικά είναι το ξύλο και η πέτρα. Για την διαμόρφωση της κοίτης και των πρανών επιτρέπονται εγκάρσια έργα λιθοδόμητα ή λιθεπενδυμένα έργα ή έργα από φυσικά υλικά (φυτοτεχνικές διαμορφώσεις, παράλληλα έργα λιθεπενδυμένα ή από λιθοδομή χωρίς κοινίαμα (ογκόλιθοι) σε συνδιασμό με φυτοτεχνικές διαμορφώσεις (Π.Δ. 659/1995).

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται διάφορες μέθοδοι διευθέτησης των χειμάρρων όπως η κατασκευή κλειστών αγωγών από μπετόν, η οποία δεν εφαρμόστηκε λόγω του γεγονότος, ότι μειώνει την φυσική τραχύτητα και την φυσική αποθηρευτικότητα του ρέματος και παράλληλα η χρήση μπετόν αλλοιώνει σημαντικά το φυσικό τοπίο. Παρόμοια η μέ-

θοδος της κατασκευής τοίχου από μπετόν ή η κατασκευή κεκλιμένου τοίχου συρματοκιβωτίων προκαλεί σημαντική αλλοίωση του τοπίου. Ενώ η μέθοδος επένδυσης με φυτά (γραμμική φύτευση) δεν αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το πλημμυρικό πρόβλημα.

Επίσης, οι ταμευτήρες ανάσχεσης επιβραδύνουν την πλημμυρική παροχή και αποσκοπούν στην μείωση των καταστρεπτικών αποτελεσμάτων με την αποστράγγιση και την συγκράτηση των επιφανειακών νερών, αποκλείονται κυρίως λόγω του μεγάλου κόστους κατασκευής, αλλά και λόγω της μεγάλης αλλαγής του τοπίου, που θα επιφέρει η κατασκευή τους.

Τέλος, η διατήρηση της βλάστησης σε όλη την έκταση της κοίτης των χειμάρρων καθίσταται αδύνατη ως σενάριο γιατί θα δημιουργήσει αρκετά προβλήματα στην παροχευτική ικανότητα του χειμάρρου και στην αποτελεσματική λειτουργία του έργου.

Η επιλογή της μεθόδου των λιθοριπών κρίθηκε ως πιο αποτελεσματική στις αναφερθείσες διευθετήσεις των χειμάρρων. Οι επιλεγείσες θέσεις των χειμάρρων προκρίθηκαν λόγω των πλημμυρικών φαινομένων, που παρουσίασαν οι χειμάρροι στις θέσεις αυτές, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος για καταστροφή των γεωργικών καλλιεργειών.

Συνοψίζοντας τα ως άνω στοιχεία συμπερασματικά καταλήγουμε, ότι η σειρά επεμβάσεων αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων φιλικών στο περιβάλλον θα συμβάλει στην περιβαλλοντική προστασία και ανάδειξη του χειμάρρου στην περιοχή και στην αντιμετώπιση των φαινομένων πλημμυρισμού κατά την διάρκεια έντονων βροχοπτώσεων. Τα ρέματα είναι γνωστό, ότι μπορούν να προσφέρουν αντιπλημμυρική προστασία μόνο όταν διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την φυσική τους οντότητα, επομένως έχουν ανάγκη προστασίας από κάθε είδους παρεμβάσεις, που μειώνουν την φυσική τους οντότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

Αραβαντινός Αθ., Κοσμάκη Π., (1988): *Υπαίθριοι χώροι στην Πόλη*, Ε.Μ.Π. Αθήνα, σελ. 7-18.

Κασσιός Κ., (1995): *Τα ρεύματα σε σχέση με το Τοπίο και το Φυσικό Περιβάλλον, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου Προστασία και Περιβαλλοντική Διαχείριση των Ρεμάτων*, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, σελ. 89-92.

Κασσιός Κ., (1989): *Ατικό Τοπίο και Περιβάλλον: Ανάλυση και εκτίμησης Τοπίου*, Υπ. Πολιτισμού σελ. 270-277.

Κοσμάκη Π., (1999): *Περιβαλλοντικοί παράγοντες και σχεδιασμός χρήσεων γης και όρων δόμησης, Σχεδιασμός, Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις και Μέθοδοι Εκτίμησή τους*, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, σελ. 257-303.

Τσακίρης Γ., (1995): *Πλαίσιο Διαχείρισης των Ρεμάτων, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου Προστασία και Περιβαλλοντική Διαχείριση των Ρεμάτων*, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, σελ. 93-103.

Οικονόμου Α., (2003): *Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση του έργου Διευθέτηση κοίτης χειμάρρου στο Δ/Δ/ Ριζώματος από τη θέση Νεκροταφείο έως τη θέση Καρές, Τρίκαλα*, σελ. 1-24.

Χριστόπουλος Κ., (1963): *Τεχνική Υδρολογία*. Παν. Θεσ/νίκης, εκδόσεις Θεσ/νίκη.

Smardon R., (1979): *Prototype Visual Impact Assessment Manual*, USDA PSW-62.

Way D. (1973): *Terrain analysis - A guide to site selection using Aerial photographic Interpretation*, Dowden-Hutchinson and Ross inc.

Ε.Μ.Π. (1996): *Εναλλακτικές Πρακτικές Παρέμβασης στα Ρέματα, Διατμηματικό ερευνητικό πρόγραμμα* Αθήνα.

Κριτικά σημειώματα

Διονύση Κ. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑ: Ελληνικά Θέματα. Δοκίμια. Έδραση Ένωσης Δημοσιογράφων - Ιδιοκτητών Περιοδικού Τύπου. Αθήναι, 2004.

Του Καθηγητού **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ**

Κάθε νέο βιβλίο του Διονύση Κ. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑ είτε επιστημονικό, είτε του θεματικού κύκλου των δοκιμίων - ανοίγει νέους ορίζοντες. Ο συγγραφέας, ο οποίος ήταν ο πρώτος στην Ελλάδα που μετουσίωσε την Κοινωνική Επικοινωνία σε αυτόνομο επιστημονικό κλάδο της Κοινωνιολογίας, έχει την ευχέρεια να βλέπει και να αντιμετωπίζει θέματα και προβλήματα της καθημερινής ζωής υπό τριπλό πρίσμα: του πνευματικού ανθρώπου, εκείνου που ζει ενεργά στην κοινωνία και του κοινωνιολόγου. Η επιστημονική κατάρτιση και η συμμετοχική θέση στη δράση κοινωνία του κ. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑ τον οδηγεί να μελετά και να παρουσιάζει τα θέματα με τα οποία ασχολείται από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Με τον τρόπο αυτό, ο Συγγραφέας πλησιάζει τον αναγνώστη του από πολλές συνιστώσες, με «ερμηνευτικά κλειδιά» για την κατανόηση της εποχής μας.

Το νέο βιβλίο του υποδιαιρείται σε τρία Μέρη, που όμως αλληλοσυμπληρώνονται για να προβάλουν και να μελετήσουν τα προβλήματα, τις θέσεις του σύγχρονου και εν μέρει του αυριανού Έλληνα.

Στο πρώτο Μέρος με υπότιτλο «Οι Έλληνες στον 21ο αιώνα: ελπίδες στήριξης» εξετάζεται η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και των επιταγών του 21ου αιώνα.

Στο δεύτερο Μέρος, με υπότιτλο «Στην οδοιπορία της σύγχρονης ζωής», καταχωρούνται προβλήματα, που παρουσιάζονται στην ελληνική ιδιαιτερότητα της καθημερινής διαβίωσης. Η χαμένη τιμή του διαλόγου

μεταξύ των ανθρώπων, η αδιαφορία για τον πλησίον, ο αυταρχισμός στην κοινωνική συμπεριφορά, οι ρυποχώροι των πόλεών μας, η ισοπέδωση στη μέτρια ποιότητα κ.λ. είναι μερικά από τα θέματα που αναγνωρίζονται ως παθογένεια της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Τα θέματα αυτά αναλύονται από διάφορες πλευρές με σκοπό να εντοπιστούν οι αδυναμίες και να παρουσιαστούν οι τυχόν διαφαινόμενες λύσεις.

Το τρίτο Μέρος του βιβλίου «Ελληνικά θέματα» αναφέρεται στο παρόν και το μέλλον των Ελλήνων. Ο θεματικός του κύκλος είναι «Οι Έλληνες στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα: βάσεις και προσδοκίες». Στο συγκεκριμένο Μέρος εξετάζονται τα εφόδια, οι παρακαταθήκες με τις οποίες ο Έλληνας καλείται να ζήσει και να δημιουργήσει στον ευρωπαϊκό νέο κόσμο, καθώς και οι αντίστοιχες αδυναμίες και ελλείψεις, που πρέπει να καλύψουμε σε μία «εποχή υποσχέσεων και κινδύνων».

Οι πολύ ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις, καταγραφές, απόψεις, ακόμη και λύσεις, που παρουσιάζει ο Συγγραφέας δεν παρέχονται «αφ' υψηλού», θεωρητικά. Ο Συγγραφέας προβάλλει πολύπλευρα τα θέματα και τα συζητά, χαμηλόφωνα πάντα, με τον αναγνώστη, σαν να ακούει ο ένας τον άλλο και μαζί να προσπαθούν να βρουν τις πιο κατάλληλες για την ωφέλεια του ανθρώπου λύσεις.

Ο Συγγραφέας αγαπά τον τόπο του. Πονά για τα όσα αρνητικά συμβαίνουν, για τις εκπτώσεις που σημειώνονται στον καθ' ημέρα βίο, για τις αδυναμίες στο εξαγόμενο πρόσωπο του Ελληνισμού, θέλει ένα καλύτερο μέλλον για τον τόπο και τους ανθρώπους του. Για τον λόγο αυτό δεν περιορίζεται να καταγράψει τις τυχόν αδυναμίες, αλλά ταυτόχρονα παρουσιάζει τα προτερήματα και τις λύσεις, που, κατά την κρίση του, προσφέρονται.

Η γραφή του κ. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑ είναι από πολλά χρόνια γνωστή: λαγαρή, ευσύνοπτη, γλαφυρή, προσθέτει στο κείμενο και πλησιάζει εποικοδομητικά τον αναγνώστη.

Εν κατακλείδι: τα «Ελληνικά θέματα» είναι βιβλίο έντιμης, έμπειρης καταγραφής, μελετημένης και οργανικής αναζήτησης λύσεων στα όσα απασχολούν - και θα απασχολήσουν - τον Ελληνισμό.

Τοπική Αυτοδιοίκηση και Τοπική Οικονομία στον Ν. Μαγνησίας: Συγκλίνουσες ή αποκλίνουσες αντιλήψεις για την ανάπτυξη

Του Δρος Αποστ. ΠΑΠΑΔΟΥΛΗ
και του Αν. Καθηγητού Γεωργ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1. Εισαγωγή

Η ύπαρξη κοινής αναπτυξιακής αντίληψης στις ενεργές κοινωνικές και οικονομικές ομάδες των τοπικών κοινωνιών αποτελεί ένα κρίσιμο στοιχείο όχι μόνον για την ιεράρχηση στόχων της κάθε περιοχής, αλλά και για την σύνθεση εκείνων των πολιτικών, που μπορούν να προσεγγίσουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Η έλλειψη, πολλές φορές, ενός ανοικτού διαλόγου μεταξύ των εκπροσώπων αυτών των ομάδων, δημιουργεί την εντύπωση, ότι οι αντιλήψεις, που διαμορφώνουν αυτές βρίσκονται σε διαφορετικά πεδία, λόγω του δικού τους εξειδικευμένου ενδιαφέροντος. Η εντύπωση αυτή, εκ των πραγμάτων μπορεί να είναι πλασματική. Ωστόσο, η έλλειψη του βασικού στοιχείου, που προσφέρει η δυναμική ενός κοινωνικού διαλόγου, είναι προφανές, ότι στερεί από την κάθε περιοχή ένα αποδεκτό και ιεραρχημένο σχέδιο τοπικής ανάπτυξης.

Ειδικά σε περιοχές, οι οποίες έχουν αναπτυγμένη παραγωγική βάση και αποκομίζουν ένα σημαντικό ποσοστό του τοπικού προϊόντος από την δραστηριότητα του μεταποιητικού τομέα, η σύγκλιση στις αναπτυξιακές προτεραιότητες μεταξύ της τοπικής πολιτικής εκπροσώπησης και της επιχειρηματικής κοινότητας αποτελεί το μείζον ζητούμενο, δεδομένου, ότι μπορεί να προσδιορίσει, σε σημαντικό βαθμό, όχι μόνον την ανταγωνιστική λειτουργία της οικονομίας της περιοχής, αλλά και να διαμορφώσει νέες κατευθύνσεις στις προοπτικές ανάπτυξής της.

Στο παρόν άρθρο αποτυπώνονται τα αποτελέσματα της Έρευνας, που πραγματοποίησε το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, η οποία ολοκληρώθηκε στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2002, και η οποία διενεργήθηκε σε ένα δείγμα δέκα οκτώ Νομαρχιακών Συμβούλων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας και είκοσι τεσσάρων επιχειρηματιών, που είναι ιδιοκτήτες ή υψηλόβαθμα στελέχη σε μεταποιητικές μονάδες του τοπικού παραγωγικού συστήματος.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της αποστολής ερωτηματολογίου και οι απαντήσεις προέκυψαν μετά από προσωπικές συνεντεύξεις. Στην ομάδα των Νομαρχιακών Συμβούλων εστάλησαν τριάντα ένα ερωτηματολόγια και ανταποκρίθηκε το 58,1% από αυτούς, ενώ στην ομάδα των επιχειρηματιών εστάλησαν πενήντα ερωτηματολόγια και ανταποκρίθηκε θετικά το 48%. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι επιχειρήσεις, που εκπρο-

σωπούνται από τους συμμετέχοντες στο δείγμα της έρευνας κατατάσσονται από άποψη μεγέθους στις μικρές, μεσαίες και μεγάλες από άποψη επιφάνειας τόσο οικονομικής, όσο και απασχόλησης, ανήκουν σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων, απασχολούν συνολικά 2.589 άτομα και το 45% από αυτές ασκεί εξαγωγική δραστηριότητα. Σε ό,τι αφορά στο δείγμα των Νομαρχιακών Συμβούλων, σ' αυτό συμμετέχουν τόσο εκπρόσωποι της συμπολίτευσης, όσο και της αντιπολίτευσης μείζονος και ελάσσονος.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας θέτει δέκα τέσσερις δέσμες θεμάτων, στα οποία τοποθετούνται οι δύο ομάδες συμμετεχόντων. Ειδικότερα, το ζητούμενο είναι οι εκτιμήσεις και οι θέσεις των συμμετεχόντων σε ζητήματα αναπτυξιακών πολιτικών, που έχουν εφαρμοστεί κατά πόσο έχουν αποδώσει, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και ποιές θα μπορούσαν να είναι οι προσδοκίες ανάπτυξης του Νομού Μαγνησίας αλλά και σε ιδέες, που έχουν το υπόβαθρο να συμβάλλουν υλοποιούμενες στην ενίσχυση του αναπτυξιακού ρυθμού της περιοχής.

2. Τα αποτελέσματα της Έρευνας

Στις επόμενες παραγράφους παρουσιάζονται τα σχόλια και τα συμπεράσματα, που έχουν προκύψει από την ανάλυση των ομαδοποιημένων απαντήσεων των ερωτηματολογίων, κατανεμημένα στις δύο ομάδες συμμετεχόντων της έρευνας.

2.1. Εκτιμήσεις για ασκηθείσες αναπτυξιακές πολιτικές

Τα επενδυτικά κίνητρα φαίνεται ότι θεωρούνται και από τις δύο ομάδες σημαντική πολιτική για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Βεβαίως, οι εκπρόσωποι της επιχειρηματικής Κοινότητας, ως άμεσοι αποδέκτες των ωφελημάτων της πολιτικής αυτής δίνουν σημαντικό προβάδισμα στην πολιτική αυτή. Ωστόσο, και οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, την θεωρούν πάρα πολύ σημαντική σε υψηλό ποσοστό. Γενικά, φαίνεται ότι διαπιστώνεται σύμπτωση απόψεων σε ό,τι αφορά την σπουδαιότητα των επενδυτικών κινήτρων.¹

Πίνακας 1
Πόσο σημαντικές θεωρείτε για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας
τις ακόλουθες πολιτικές;

Πολιτικές	Πάρετα κλιμά		Παλιό		Αρκετά		Ελάχιστα		Καθόλου		Δεν γνωρίζω	
	Βκ.	Ν.Σ.	Βκ.	Ν.Σ.	Βκ.	Ν.Σ.	Βκ.	Ν.Σ.	Βκ.	Ν.Σ.	Βκ.	Ν.Σ.
Επενδυτικά κίνητρα μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου	66,7%	90%	16,7%	16,7%	16,7%	22%	0	11%	0	0	0	0
Ειδικά επενδυτικά προγράμματα του Υπ. Ανάπτυξης & της Γ.Γ.Π.Π. Θεσσαλίας	43,8%	39%	23,0%	22%	12,6%	22%	8,3%	16,7%	4,2%	0	14,2%	0
Προγράμματα ανάπτυξης εργατικού δυναμικού (ε.π. ΟΑΕΔ ΕΚΚΥ)	16,7%	22%	37,9%	37,9%	33,3%	33,3%	8,3%	16,7%	4,2%	0	0	0
Προγράμματα Ανασυγκρότησης του ΟΑΕΔ	8,3%	16,7%	43,8%	22%	25,8%	27,8%	8,3%	33,3%	8,3%	0	14,2%	0
Κίνητρα Προώθησης Επενδύσεων (απο-απ-απ-απ)	16,7%	27,8%	23,0%	22%	12,5%	16,7%	8,3%	22%	12,5%	5,9%	23,0%	5,9%
Γενικά Γραφείο του Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων	8,3%	16,7%	20,8%	27,8%	12,5%	22%	12,5%	22%	20,2%	5,9%	16,7%	5,9%

Παρόμοια μπορούν να είναι τα σχόλια και για τα Ειδικά Επενδυτικά Προγράμματα, μολονότι υπάρχει μία αξιοσημείωτη παρατήρηση, η οποία έχει να κάνει με το γεγονός,

1. Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμ. Α', Δ' έκδ. Αθήναι, 2000, σελ. 85 επόμ.

ότι από την ομάδα των επιχειρηματιών εμφανίζεται ένα ποσοστό, το οποίο είτε θεωρεί, ότι τα εν λόγω κίνητρα βοηθούν ελάχιστα την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, είτε καθόλου, ενώ ορισμένοι δηλώνουν, ότι δεν γνωρίζουν σχετικά με την πολιτική αυτή. Το βάρος αυτής της παρατήρησης αξίζει να συσχετισθεί με το γεγονός ότι τα τελευταία οκτώ χρόνια, μέσω αυτών των Ειδικών Προγραμμάτων ασκείται η επίσημη Βιομηχανική και Περιφερειακή Πολιτική της χώρας.

Οι δύο ομάδες εκπροσώπων συμπίπτουν σχεδόν και στις εκτιμήσεις σχετικά με την σπουδαιότητα των Προγραμμάτων κατάρτισης του εργατικού δυναμικού, συμφωνώντας, ότι η διατήρηση ενός αξιόμαχου δυναμικού συντελεί σημαντικά στην τοπική ανάπτυξη.

Σε ό,τι αφορά στα Προγράμματα Απασχόλησης του ΟΑΕΔ πάνω από το 50% των εργοδοτών εκτιμά, ότι από πάρα πολύ έως πολύ αποτελεί σημαντική πολιτική ανάπτυξης. Η εκτίμηση των Νομαρχιακών Συμβούλων κινείται μεν σε σχετικά χαμηλότερα επίπεδα, αλλά θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι η αποτελεσματικότητα των Προγραμμάτων αυτών κρίνεται στον βαθμό που μειώνουν το κόστος εργασίας περισσότερο και λιγότερο στο επίπεδο της κοινωνίας.

Ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις μπορούν να γίνουν στις εκτιμήσεις των εκπροσώπων των δύο ομάδων σχετικά με την σπουδαιότητα του Κέντρου Προώθησης Επενδύσεων. Ένα ποσοστό των επιχειρηματιών μπορεί μεν να θεωρεί σημαντική αυτήν την πολιτική, όμως το 25% της ίδιας ομάδας αγνοεί πλήρως το περιεχόμενο αυτής της πολιτικής, και, συνεπώς, αδυνατεί να την αξιολογήσει. Αυτό σημαίνει είτε, ότι δεν δόθηκε ευρεία ενημέρωση στην παρέμβαση αυτή, είτε ότι οι ίδιοι επιχειρηματίες θεώρησαν, ότι δεν τους αφορά, δεδομένου, ότι το συγκεκριμένο Κέντρο αφορά στην υποδοχή και την διεκπεραίωση της γραφειοκρατίας νέων επενδυτικών πρωτοβουλιών. Ο Νομαρχιακοί Σύμβουλοι σε ποσοστό, που πλησιάζει το 50% κρίνουν από πάρα πολύ έως πολύ θετική την παρέμβαση αυτή. Όμως ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό της τάξης του 33% εκτιμά, ότι το Κέντρο αυτό συμβάλλει είτε ελάχιστα, είτε καθόλου, είτε δηλώνουν, ότι δεν το γνωρίζουν καν. Αυτό σημειώνεται διότι το συγκεκριμένο Κέντρο αποτελεί πρωτοποριακή πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας και συνεπώς θα έπρεπε να είχε τύχει μεγαλύτερης αποδοχής από το συγκεκριμένο σώμα αιρετών εκπροσώπων του Νομού.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στην συμβολή του Τοπικού Γραφείου του Ο.Π.Ε. στην τοπική ανάπτυξη είναι εντυπωσιακό, ότι το 60% των εκπροσώπων την εκτιμά από ελάχιστα έως καθόλου θετική ή δηλώνουν άγνοια της ύπαρξής του. Η εκτίμηση αυτή είναι πολύ σημαντική αν ληφθεί υπόψη, ότι η αποστολή του συγκεκριμένου Γραφείου είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων των τοπικών επιχειρήσεων με αγορές του εξωτερικού. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι τηρούν περισσότερο θετική στάση στην λειτουργία του εν λόγω Γραφείου.

Γενικά, παρατηρείται σύμπτωση εκτιμήσεων στις Πολιτικές εκείνες, που θεωρούνται σχετικά κλασικές και έχουν αναλώσει χρόνο ζωής στις καθημερινές συνήθειες της επιχειρηματικής και τοπικής κοινωνίας, ενώ διαστάσεις παρατηρούνται στις σχετικά νεώτερες πολιτικές, οι οποίες εκ των πραγμάτων δεν έχουν κριθεί για την απόδοσή τους.

2.2. Εκτιμήσεις για την αναπτυξιακή συνεισφορά τοπικών ιδιωτικών και δημόσιων φορέων

Σχολιάζοντας την άποψη των επιχειρηματιών καθώς και των Νομαρχιακών Συμβούλων σχετικά με την συμβολή των φορέων του Πίνακα 2 στην ανάπτυξη της τοπικής οικο-

νομίας, μέσω των υπηρεσιών, που παρέχουν προς τα μέλη τους μπορούν να παρατηρηθούν τα εξής:

Πίνακας 2

Οι ακόλουθοι δημόσιοι ή συλλογικοί φορείς προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην τοπική οικονομία ή τα μέλη τους. Κατά την άποψή σας, σε ποιο βαθμό συμβάλλουν οι υπηρεσίες αυτές (με τον τρόπο που προσφέρονται) στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας;

Υπηρεσία	Ποσοστό		Σύνολο		Σύνολο		Σύνολο		Σύνολο		Σύνολο		Σύνολο	
	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.	Βα.	Ν.Ε.
Επιμελητήριο Μαγνησίας	12,9%	11%	12,9%	16,7%	41,7%	44,4%	4,3%	27,8%	10,8%	0	0	4,2%	0	11%
ΕΠΕΚΕΠ	20,8%	5,5%	41,7%	16,7%	25,8%	30%	8,3%	16,7%	0	0	4,2%	11%	0	0
ΑΠΕΚΑ	0	5,5%	14,5%	27,8%	20,2%	33,3%	16,7%	33,3%	13,9%	0	20,2%	0	0	0
Γραφείο Βιομηχανικής Αλλαγής	0	0	12,9%	27,8%	33,3%	44,4%	8,3%	22%	12,9%	0	33,3%	5,5%	0	0
Γ.Γ. Περιφέρειας Θεσσαλίας	12,9%	11%	0	27,8%	37,5%	44,4%	16,7%	16,7%	12,9%	0	20,8%	0	0	0
Διεύθυνση Βιομηχανίας Νομαρχίας Μαγνησίας (έδρας Λαρισαίων)	13,9%	11%	29%	9,5%	33,3%	44,4%	13,9%	33,3%	16,7%	9,5%	0	0	0	0
Διεύθυνση Αγροτικής (Εργα. αγροτικής, ετήσιας κινήσεων αγροτικής και ασφαλιστικής)	16,7%	9,5%	20,8%	16,7%	29,2%	38,9%	20,8%	38,9%	8,3%	0	4,2%	0	0	0
Διεύθυνση Παιδαγωγικής Νομαρχίας Μαγνησίας (έδρας Λαρισαίων)	0	0	20,2%	22%	25,8%	38,9%	20,8%	38,9%	12,9%	0	12,9%	0	0	0
Διεύθυνση Παιδαγωγικής Δήμου Βόλου (έδρας Λαρισαίων)	0	11%	29,2%	22%	16,7%	27,8%	20,8%	38,9%	28,8%	0	12,9%	0	0	0
ΔΕΥΔΗΒ (Προστασία περιβάλλοντος - τίτλος)	4,2%	0	16,7%	38,9%	20,2%	44,4%	29,2%	16,7%	20,8%	0	0	0	0	0
Διεύθυνση (Αστυνομικό Κέντρο Μελισσίων)	0	0	0	27,8%	4,2%	22%	12,9%	33,3%	12,9%	11%	70,8%	9,5%	0	0
Εργαστήριο και Επιστημονική Δομή των Πανεπιστημίων Θεσσαλίας	39%	9,5%	8,3%	38,9%	12,9%	27,8%	8,3%	16,7%	25,8%	0	20,8%	11%	0	0
Αστυνομία Τριφυλίας	4,2%	11%	33,3%	16,7%	16,7%	44,4%	8,3%	22%	16,7%	9,5%	20,8%	0	0	0
ΣΤΡΑ (Διεύθυνση ΕΠΙΔΕ)	0	9,5%	16,7%	16,7%	23,0%	59%	16,7%	16,7%	23,0%	9,5%	16,7%	9,5%	0	0
ΔΕΠ (εξοπλισμός αναβάθμισης, αποφυγή θάνατων και ανάσχεση καταρρίψης)	12,9%	9,5%	16,7%	22%	48,8%	66%	16,7%	9,5%	8,3%	0	0	0	0	0
ΕΠΕ (εξοπλισμός αναβάθμισης, αποφυγή θάνατων και ανάσχεση καταρρίψης)	16,7%	11	29,2%	27,8%	48,8%	35,9%	8,3%	9,5%	0	0	0	0	0	0
ΕΠΕΚΑ	20,8%	0	3,3%	38,9%	37,5%	33,3%	8,3%	27,8%	12,9%	0	12,9%	0	0	0

Το Επιμελητήριο Μαγνησίας δεν φαίνεται να είναι πλήρως αποδεκτό από τους επιχειρηματίες, αλλά ούτε και τους Νομαρχιακούς Συμβούλους. Είναι, επίσης, χαρακτηριστικό, ότι ένα ποσοστό της τάξης του 10% των επιχειρηματιών υποστηρίζει, ότι ο εν λόγω Οργανισμός δεν συνεισφέρει στην τοπική ανάπτυξη. Ένας άλλος εργοδοτικός, όμως, οργανισμός, Σύνδεσμος Βιομηχανιών Θεσσαλίας και Κεντρικής Ελλάδος τυγχάνει της υψηλής αποδοχής των μελών της επιχειρηματικής κοινότητας, σε αντίθεση με αυτούς της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, οι οποίοι κατά 50% εκτιμούν μόνον αρκετή την συνεισφορά του Συνδέσμου στην τοπική ανάπτυξη. Αυτό είναι αρκετά εύκολο να εξηγηθεί δεδομένου, ότι ο Σύνδεσμος προσφέρει στα μέλη του σημαντικές υπηρεσίες χωρίς να είναι απαραίτητα γνωστές στο ευρύτερο κοινό.

Σε ό,τι αφορά στην προσφορά της Αναπτυξιακής Εταιρείας Μαγνησίας οι εκτιμήσεις είναι απλωμένες σε όλο το εύρος των επιλογών. Εντύπωση, όμως, προκαλεί το γεγονός, ότι πάνω από 50% των επιχειρηματιών είτε δεν εκτιμούν ιδιαίτερα θετικά την συνεισφορά της, είτε δεν την γνωρίζουν. Αντίθετα, περισσότεροι θετικές εκτιμήσεις διατυπώνουν οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, χωρίς να λείπει ένα ποσοστό της τάξης του 33%, το οποίο πιστεύει η εν λόγω Εταιρεία προσφέρει ελάχιστα με τις υπηρεσίες της στην τοπική ανάπτυξη. Για το Γραφείο Βιομηχανικής Αλλαγής, το οποίο επίσης λειτουργήσε υπό την αιγίδα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης οι εκτιμήσεις δεν είναι ιδιαίτερα θετικές μεταξύ της

επιχειρηματικής Κοινότητας. Αυτό σημαίνει, ότι αν και το συγκεκριμένο Γραφείο δημιουργήθηκε για να ενισχύσει τις επιχειρηματικές ανάγκες της περιοχής, στα πλαίσια της ανασυγκρότησής της μετά την κρίση της αποβιομηχάνισης της δεκαετίας '85-'95 φαίνεται, τελικά, ότι δεν έγινε αισθητή η παρουσία του μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων. Αντίθετα, η Νομαρχιακοί Σύμβουλοι στέκονται περισσότερο θετικά απέναντι στην προσφορά του ΓΒΑ.

Οι απόψεις για την Γ.Γ. Περιφέρειας Θεσσαλίας αποκλίνουν σημαντικά μεταξύ των δύο ομάδων. Οι επιχειρηματίες σε ποσοστό πάνω από 50% είτε κρίνουν αρνητικά την προσφορά της στην τοπική ανάπτυξη, είτε δηλώνουν άγνοια της προσφοράς αυτής. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι έχουν περισσότερο θετικές απόψεις για την Περιφέρεια. Ωστόσο, το σχόλιο στο συγκεκριμένο σημείο έχει να κάνει με το γεγονός ότι η Γ.Γ. Περιφέρειας δεν είναι ένας τυχαίος δημόσιος φορέας, αλλά ο βασικός μηχανισμός, μέσω του οποίου εφαρμόζονται οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης της Θεσσαλίας και διατίθενται οι πόροι για την υλοποίησή τους.

Σε ό,τι αφορά στις εκτιμήσεις των δύο ομάδων για την συνεισφορά στην τοπική ανάπτυξη των Διευθύνσεων Βιομηχανίας, Εργασίας και Πολεοδομίας της Νομαρχίας Μαγνησίας παρατηρούνται τα εξής: Οι επιχειρηματίες, επειδή οι Υπηρεσίες αυτές είναι στην αιχμή της καθημερινής τους συνεργασίας για την αντιμετώπιση τρεχόντων ζητημάτων έχουν την δυνατότητα να γνωρίζουν και να αξιολογούν καλύτερο το έργο τους, γι' αυτό και έχουν περισσότερο θετική στάση απέναντί τους. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι φαίνεται να έχουν λιγότερο θετική στάση απέναντι στο έργο των συγκεκριμένων Υπηρεσιών.

Για τις Υπηρεσίες της ΔΕΥΑΜΒ και του ΔΗΚΕΜΒ, οι οποίες ανήκουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση παρατηρούνται τα εξής: Οι επιχειρήσεις, ενώ για την ΔΕΥΑΜΒ έχουν μία σχετικά καλή εκτίμηση για το έργο της, για το ΔΗΚΕΜΒ δηλώνουν σε ένα ποσοστό 71% περίπου, ότι αγνοούν την ύπαρξή του. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι δηλώνουν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι με την συνεισφορά της ΔΕΥΑΜΒ και σχετικά ικανοποιημένοι για το έργο του ΔΗΚΕΜΒ.

Σε ό,τι αφορά στα Εργαστήρια του Πανεπιστημίου, ένα ποσοστό της επιχειρηματικής Κοινότητας, της τάξης του 25% θεωρεί, ότι η προσφορά τους στην τοπική ανάπτυξη είναι πολύ υψηλή, ενώ ένα άλλο ποσοστό, που ανέρχεται στο 45% είτε θεωρεί ελάχιστη αυτή την προσφορά, είτε δηλώνει ότι δεν την γνωρίζει. Η διάσταση αυτή μπορεί να προκύπτει από το γεγονός, ότι οι μεν πολύ ικανοποιημένοι μεταξύ των επιχειρηματιών έχουν αναπτύξει συνεργασίες με τα εν λόγω Εργαστήρια, σε αντίθεση με τους άλλους, που αγνοούν ακόμη και την ύπαρξή τους λόγω μη ύπαρξης προσέγγισης. Αντίθετα, οι εκτιμήσεις των Νομαρχιακών Συμβούλων δεν παρουσιάζουν αυτές τις ακρότητες, αλλά βρίσκονται στις μεσαίες βαθμίδες.

Σε σχέση με την συνεισφορά του Λιμενικού Ταμείου στην τοπική ανάπτυξη, οι επιχειρηματίες φαίνεται να είναι περισσότερο ικανοποιημένοι απ' ό,τι οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, παρό το γεγονός, ότι στους πρώτους υπάρχει ένα ποσοστό της τάξης του 20% που δηλώνει άγνοια περί της συνεισφοράς του Ταμείου στα τοπικά πράγματα.

Οι εκτιμήσεις των ομάδων για την συνεισφορά της ΕΤΒΑ μέσω της διαχείρισης των Βιομηχανικών Περιοχών Βόλου εμφανίζονται διστάμενες. Οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων, οι οποίοι είναι και οι άμεσοι αποδέκτες των υπηρεσιών της ΕΤΒΑ δηλώνουν σε ένα ποσοστό 58% περίπου, ότι είτε είναι ελάχιστα ή καθόλου ικανοποιημένοι έως αγνοούντες

αυτήν την προσφορά της ΕΤΒΑ. Αντίθετα, οι εκπρόσωποι του Νομαρχιακού Συμβουλίου-ου δηλώνουν κατά κύριο λόγο αρκετά ικανοποιημένοι από την συνεισφορά της ΕΤΒΑ.

Για τις υπηρεσίες που προσφέρουν η ΔΕΗ και ο ΟΤΕ, οι δύο ομάδες εκπροσώπων δείχνουν να έχουν σχεδόν τις ίδιες εκτιμήσεις.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στην συμβολή της ΕΒΕΤΑΜ Α.Ε. στην τοπική ανάπτυξη στους επιχειρηματίες έχουμε την εικόνα με τις σχετικές ακρότητες. Δηλαδή, ένα ποσοστό 30% και πλέον δηλώνει από πάρα πολύ έως πολύ ικανοποιημένο, διότι προφανώς έχει αναπτύξει εφαρμοσμένη συνεργασία με την Εταιρία, ενώ ένα άλλο ποσοστό, που είναι πάνω από 30% είτε δεν εκτιμά θετικά τις υπηρεσίες της, είτε δεν την γνωρίζει, διότι προφανώς λόγω παραγωγικού αντικειμένου δεν είχε την ευκαιρία της συνεργασίας. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι δηλώνουν την σοβαρή εκτίμησή τους για το έργο της ΕΒΕΤΑΜ.

Συμπερασματικά, φαίνεται, ότι εκεί όπου οι δύο ομάδες έχουν την δυνατότητα της κοινής εμπειρίας από την συνεισφορά των φορέων συγκλίνουν και οι εκτιμήσεις τους. Αντίθετα, στις περιπτώσεις, όπου η συνθήκη αυτή δεν ισχύει τότε οι εκτιμήσεις διίστανται.

2.3. Αξιολόγηση προσφερόμενων ιδιωτικών υπηρεσιών

Σχολιάζοντας τις απόψεις των εκπροσώπων των δύο ομάδων σχετικά με τις υπάρχουσες ξενοδοχειακές μονάδες του Βόλου θα πρέπει εξ αρχής να σημειωθεί, ότι η πόλη στερείται μονάδων Α' κατηγορίας. Οι επιχειρηματίες, σε ποσοστό 45,8%, θεωρούν βασικά, ότι η υπάρχουσα κατάσταση συμβάλλει αρκετά ικανοποιητικά στην ανάπτυξη, άποψη με την οποία συμφωνεί το 39% των Νομαρχιακών Συμβούλων.

Πίνακας 3

Μία σειρά ιδιωτικών υπηρεσιών είναι επίσης σημαντικές για την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής οικονομίας. Κάποιες αφορούν στην υποστήριξη της βιομηχανίας και κάποιες στην υποστήριξη του τουριστικού τομέα. Αξιολογήστε σε ποιο βαθμό η ποιότητα και το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιοχής σας

Υπηρεσία	Πολλή		Μέτρια		Λιγότερο		Καθόλου		Δεν		Γνωρίζω	
	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.
Υπηρεσίες ξενοδοχειακών μονάδων Βόλου	4,2%	5,9%	12,9%	14,9%	41,8%	38,9%	35,0%	39,9%	8,3%	0	4,2%	0
Υπηρεσίες ξενοδοχειακών μονάδων Πύλου	4,2%	5,9%	28,8%	14,9%	31,3%	44,4%	28,2%	39,9%	0	0	12,9%	0
Ενοικιαστές Ε.Κ. (από την προγραμματική περίοδο)	4,2%	0	8,3%	0	28,2%	31,3%	24,8%	46,0%	16,7%	0	20,8%	0
Τραπεζικές Υπηρεσίες (κατά τη τοπική Τραπεζική)	8,3%	0	33,3%	27,8%	33,3%	55,5%	25,0%	0	0	0	0	6
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε λειτουργία - ανακατασκευή θέρετρα	8,3%	0	28,2%	16,7%	16,7%	33,3%	8,3%	33,3%	12,9%	0	23,0%	11%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα πληροφόρησης - υπηρεσίες θέρετρα	8,3%	0	12,9%	27,8%	41,7%	33,3%	8,3%	22%	8,3%	5,9%	20,8%	11%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα αναψυχής - υπηρεσίες	0	0	16,7%	16,7%	12,9%	38,9%	25,0%	27,8%	16,7%	5,9%	28,2%	11%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα οργάνωσης - θέρετρα	0	0	21,0%	22%	8,3%	22%	20,8%	38,9%	12,9%	5,9%	33,3%	11%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα αναψυχής - θέρετρα	4,2%	0	8,3%	22%	35,0%	38,9%	16,7%	33,3%	8,3%	0	33,3%	5,9%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα διασκέδασης θέρετρα	12,5%	5,9%	25,0%	16,7%	20,2%	22%	8,3%	50%	4,2%	0	28,2%	5,9%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα αναψυχής - θέρετρα	4,2%	0	16,7%	33,3%	12,9%	33,3%	37,3%	22%	8,3%	0	16,7%	5,9%
Υπηρεσίες Διαμόρφωσης σε θέρετρα θέρετρα	12,5%	0	16,7%	27,8%	20,8%	44,4%	16,7%	16,7%	16,7%	0	16,7%	11%

Ωστόσο, από την ίδια ομάδα κατά το ίδιο ποσοστό κρίνουν, ότι η ξενοδοχειακή υποδομή του Βόλου ελάχιστα συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιοχής, άποψη με την οποία συμφωνεί το 25% των επιχειρηματιών.

Σε ό,τι αφορά στην ξενοδοχειακή υποδομή του Πηλίου, οι επιχειρηματίες την αξιολογούν σε ποσοστό 20,8%, ότι συμβάλλει πολύ στην ανάπτυξη της περιοχής, σε 45,8%, ότι έχει ικανοποιητική συμβολή και σε ποσοστό 29,2%, ότι ο βαθμός συμβολής είναι χαμηλός. Η ομάδα των Νομαρχιακών Συμβούλων σε ποσοστό 16,7% εκτιμά, ότι συμβάλλει πολύ στην ανάπτυξη, σε ποσοστό 44,4% αρκετά και σε ποσοστό 33,3%, ότι ελάχιστη συμβολή. Πάντως, αξίζει να σχολιαστεί, ότι ο θεσμός της Νομαρχίας παλαιότερα και μεταγενέστερα αυτός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης συνέβαλε σημαντικά στην διαμόρφωση των πολεοδομικών όρων ανάπτυξης της τουριστικής υποδομής στο Πήλιο.

Σχετικά με τα ΙΕΚ, που αποτελούν μία δομή προετοιμασίας των αποφοίτων του Λυκείου για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, με πρόσθετα εφόδια, οι επιχειρηματίες σε ποσοστό 37,5% περίπου εκτιμούν, ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη. Όμως, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό της τάξης του 58% όχι απλώς θεωρούν, ότι έχουν από μικρή έως καμία συμβολή, αλλά αρκετοί από αυτούς δηλώνουν άγνοια. Και η ομάδα των Νομαρχιακών Συμβούλων δεν φαίνεται να έχει θετικότερη εκτίμηση για τα ΙΕΚ. Σε ποσοστό μόνον 33,3% έχει ικανοποιητική συμβολή στην ανάπτυξη, ενώ το 66,6% εκτιμά, ότι η συμβολή τους είναι ανύπαρκτη.

Σε σχέση με την συμβολή των τοπικών καταστημάτων του Πιστωτικού Συστήματος η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρηματιών, που εγγίζει το 75% εκτιμά, ότι έχουν από πάρα πολύ έως αρκετά ικανοποιητική συμβολή στην ανάπτυξη της περιοχής. Ωστόσο, το 25% αυτής της ομάδας εκτιμά, ότι έχουν ελάχιστη συμβολή. Σημειώνεται, ότι κατά την περίοδο της εκτεταμένης αποβιομηχάνισης του Νομού το Τραπεζικό σύστημα απέναντι στις επιχειρήσεις, που έκλειναν, ήταν ουδέτερο. Πιο συγκρατημένες είναι οι εκτιμήσεις της ομάδας των Νομαρχιακών Συμβούλων, η οποία έχει μεν θετική εκτίμηση για την συμβολή των τραπεζικών υπηρεσιών, αλλά περιορίζονται στην κλίμακα από την πολύ καλή έως την αρκετά ικανοποιητική συμβολή.

Περνώντας στις παρεχόμενες υπηρεσίες από ελεύθερους επαγγελματίες, που απευθύνονται κυρίως σε επιχειρηματικές δραστηριότητες η εικόνα είναι η εξής:

Σε ό,τι αφορά τις λογιστικές - φοροτεχνικές υπηρεσίες η πλειοψηφία των επιχειρηματιών, σε ποσοστό 54% εκτιμά, ότι συμβάλλουν από πάρα πολύ έως και αρκετά ικανοποιητικά στην ανάπτυξη. Αντίθετα, το υπόλοιπο θεωρεί, ότι η συμβολή τους είναι από ελάχιστη έως άγνωστη. Αυτό, βεβαίως, δεν απαξιώνει απαραίτητα τις παρεχόμενες υπηρεσίες, αλλά μπορεί η αρνητική άποψη να εκφράζεται εξ αιτίας του γεγονότος, ότι οι επιχειρήσεις διαθέτουν δική τους εσωτερική λογιστική και φοροτεχνική δομή. Αντίθετα, η ομάδα των Νομαρχιακών Συμβούλων εκτιμά σχετικά θετικά την συμβολή των εν λόγω υπηρεσιών, δεδομένου, ότι το 53% εκτιμά θετικά την συμβολή των υπηρεσιών αυτών στην ανάπτυξη της περιοχής.

Σε σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες πληροφορικής - μηχανοργάνωσης το δείγμα αμοιτέρων των ομάδων δίνει μία ποικιλία εκτιμήσεων. Και είναι σκόπιμο να σημειώσουμε, ότι αν οι απαντήσεις, που αφορούσαν στις προηγούμενες υπηρεσίες, είχαν βαρύνουσα σημασία οι προσερχόμενες από τους επιχειρηματίες, για ευνόητους λόγους, για τις παρούσες υπηρεσίες η βαρύτητα είναι μοιρασμένη δεδομένου, ότι τα μέλη αμοιτέρων των ομάδων είναι αποδέκτες τους. Οι επιχειρηματίες σε ποσοστό 62% περίπου εκτιμούν θετικά την συμβολή των υπηρεσιών αυτών στην ανάπτυξη της περιοχής. Η αρνητική άποψη είναι περιορισμένη, ενώ το 21% περίπου, που δηλώνει άγνοια προφανώς έχει δική του εσωτερική δομή, που του διασφαλίζει αυτοδυναμία. Στο ίδιο περίπου ποσοστό, δηλαδή

61%, εκφράζει θετική άποψη και η ομάδα των Νομαρχιακών Συμβούλων, ενώ σε ποσοστό 27,5% η άποψη είναι αρνητική. Η δήλωση της άγνοιας εν προκειμένω είναι αυθεντική και κυριολεκτική.

Σε ό,τι αφορά στην συμβολή των υπηρεσιών προβολής και μάρκετινγκ, οι επιχειρηματίες εκτιμούν, ότι σε ποσοστό μόλις 29% είναι θετική, σε αντίθεση με τους Νομαρχιακούς Συμβούλους, που ανεβάζουν την θετική εκτίμηση σε ποσοστό 55,6%. Το 44,5% των επιχειρηματιών εκτιμούν αρνητικά την συμβολή αυτών των υπηρεσιών, εκτίμηση η οποία θα πρέπει να θεωρηθεί ισχυρή, δεδομένου, ότι οι επιχειρήσεις αξιοποιούν σχεδόν αποκλειστικά ανάλογες υπηρεσίες, ενώ το 29,2% αυτής της ομάδας, που δηλώνει άγνοια, είτε δεν χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες αυτές, είτε διαθέτει δική του δομή. Πάντως, οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρηματιών θα μπορούσαν να ερμηνευθούν και ως αδυναμία εξεύρεσης των υπηρεσιών αυτών στην τοπική αγορά, που είναι και το πιθανότερο.

Οι υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης συνήθως αναπτύσσονται σε μεγάλες αγορές, στις οποίες δεν εντάσσονται οι επαρχιακές. Από την άλλη πλευρά στις υπηρεσίες αυτές προσφεύγουν οι εξαιρετικά συνειδητοποιημένες επιχειρήσεις, οι οποίες επιθυμούν να αφομοιώνουν συνεχώς στοιχεία νέας οργάνωσης. Για την συμβολή των υπηρεσιών αυτών θετική εκτίμηση έχει μόλις το 33,3% των επιχειρηματιών. Οι υπόλοιποι, είτε εκτιμούν χαμηλή την συμβολή τους, είτε δηλώνουν άγνοια για τους λόγους, που προαναφέρθηκαν. Σε χαμηλά επίπεδα εκτιμούν την θετική συμβολή των υπηρεσιών αυτών και οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, μόλις 44%. Οι υπόλοιποι κινούνται, είτε στις περιοχές της αρνητικής εκτίμησης, είτε στην περιοχή της άγνοιας.

Οι υπηρεσίες σε τραπεζικά και χρηματο-οικονομικά θέματα θεωρούνται αρκετά προχωρημένες, τουλάχιστον για τις περιφερειακές αγορές. Η έκρηξη των υπηρεσιών αυτών ήλθε ως αποτέλεσμα της απόκτησης μεριδίου στην οικονομική ζωή της κοινωνίας του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Πριν από την ανάπτυξη του ΧΑΑ, ελάχιστοι προσέφευγαν στις υπηρεσίες αυτές, αν και για τις επιχειρήσεις θα έπρεπε να είναι αυτονόητη η χρήση τους, όχι απαραίτητα για χρηματιστηριακά θέματα, αλλά κυρίως για ζητήματα χρηματοδότησης.

Όπως δηλώνει η ομάδα των επιχειρηματιών, σε ποσοστό 37,5% οι υπηρεσίες αυτές συμβάλλουν από πάρα πολύ έως ικανοποιητικά στην ανάπτυξη της περιοχής. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι εκτιμούν σε ποσοστό 61% περίπου θετικά τις υπηρεσίες αυτές. Το εντυπωσιακό είναι, ότι το 1/3 των επιχειρηματιών δηλώνει άγνοια σε αντίθεση με τους Νομαρχιακούς Συμβούλους, οι οποίοι δηλώνουν την άγνοια αυτή σε ποσοστό μόλις 5,5%.

Οι υπηρεσίες για την διασφάλιση της Ποιότητας συνθέτουν την διαδικασία εκείνη, που απευθύνεται στις επιχειρήσεις και ορίζει τις προδιαγραφές, που χρειάζεται να τηρεί η κάθε μονάδα, ώστε να πιστοποιείται κατά συγκεκριμένα διεθνή πρότυπα, όπως είναι το ISO. Συνεπώς, η εκτίμηση των επιχειρηματιών εν προκειμένω θα πρέπει να θεωρείται περισσότερο κρίσιμη από αυτή των Νομαρχιακών Συμβούλων. Οι επιχειρηματίες εκτιμούν σε ποσοστό 66,7%, ότι οι υπηρεσίες αυτές συμβάλλουν θετικά στην τοπική ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει, ότι στον βαθμό, που οι επιχειρήσεις επιθυμούν να αποκτήσουν συστήματα Ποιότητας, η τοπική αγορά έχει την δυνατότητα να προσφέρει το κατάλληλο δυναμικό εξωτερικών συμβούλων. Αυτό άλλωστε αποδεικνύεται και από το μικρό ποσοστό αρνητικών εκτιμήσεων, που εκφράζουν οι επιχειρηματίες. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός, ότι το 50% των Νομαρχιακών Συμβούλων εκτιμά ως ελάχιστη την συμβολή των υπηρεσιών αυτών στην ανάπτυξη της περιοχής είναι αποτέλεσμα ενδεχόμενης άγνοιας παρά κακής εμπειρίας.

Οι παρεχόμενες από εξωτερικούς συνεργάτες της τοπικής αγοράς τεχνικές υπηρεσίες τα τελευταία χρόνια περιορίζονται, στον χώρο των επιχειρήσεων. Και αυτό γιατί οι μεν μεσαίες επιχειρήσεις έχουν ενσωματωμένες τις υπηρεσίες στην οργανωτική τους δομή, λόγω προτεραιοτήτων οι δε μεγάλες επιχειρήσεις, είτε έχουν ενσωματωμένες αυτές τις υπηρεσίες, είτε όταν χρειάζονται εξαιρετικά εξειδικευμένες τις αναζητούν ή στην εγχώρια αγορά ή στην διεθνή. Σ' αυτή την κατάσταση οφείλεται προφανώς και η χαμηλή εκτίμηση για την θετική συμβολή, που τρέφει η ομάδα των επιχειρηματιών των υπηρεσιών αυτών στην τοπική ανάπτυξη, μόλις 33,4%. Αντίθετα, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι δίνουν σε ποσοστό 66,6% θετική εκτίμηση για την συμβολή των εν λόγω υπηρεσιών.

Τέλος, οι παρεχόμενες υπηρεσίες σε νομικά θέματα έχουν αποδέκτες τόσο τους επιχειρηματίες, όσο και τους Νομαρχιακούς Συμβούλους, γεγονός, που οριοθετεί ως αυθεντική την εκτίμηση και των δύο ομάδων. Οι επιχειρηματίες σε ποσοστό 50% εκτιμά από πάρα πολύ έως αρκετά ικανοποιητική την συμβολή των υπηρεσιών αυτών στην τοπική ανάπτυξη. Ακόμη υψηλότερη είναι η θετική εκτίμηση των Νομαρχιακών Συμβούλων, η οποία ανεβαίνει στο 72,2%.

2.4. Χρησιμότητα υφιστάμενων και σχεδιαζόμενων υποδομών στην ανάπτυξη της περιοχής

Πίνακας 4

Πόσο χρήσιμες θεωρείτε για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας τις υπάρχουσες, τις υπό αναβάθμιση, τις σχεδιαζόμενες ή τις υπό συζήτηση υποδομές;

Υποδομές	Πάρα πολύ		Πολύ		Αρκετά		Ελάχιστα		Καθόλου		Δεν γνωρίζω	
	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.	Εκ.	Ν.Σ.
ΕΠΕ	50,0%	30%	41,7%	22%	8,3%	22%	0	3,3%	0	0	0	0
Τεχνολογικό Πάρκο	50,0%	30,0%	25,0%	44,4%	16,7%	16,7%	4,2%	0	0	0	0	0
Επισκεπτικό Πάρκο	33,3%	61%	45,8%	22%	12,5%	16,7%	4,2%	0	0	0	4,2%	0
Ευελκυστική επιμεταλλική	34,3%	31,3%	37,5%	44,4%	4,2%	0	4,2%	0	0	0	0	0
Επισκεπτικό Κέντρο	37,5%	44,4%	33,3%	38,9%	16,7%	16,7%	4,2%	0	0	0	8,3%	0
Επισκεπτικό Πάρκο	41,7%	38,9%	33,3%	38,9%	12,5%	16,7%	0	0	8,3%	0	4,2%	3,9%
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	41,7%	89%	45,8%	5,5%	8,3%	5,5%	4,2%	0	0	0	0	0
Επισκεπτικό Κέντρο οδικού δικτύου Αθήνας – Θεσσαλονίκης	70,8%	77,8%	28,8%	22%	0,3%	0	0	0	0	0	0	0
Οδικός άξονας Αθήνα – Θεσσαλονίκη	71,0%	77,8%	0,3%	22%	16,7%	0	0	0	0	0	0	0
Διασύνδεση / αναβάθμιση οδικού δικτύου Παλίου	62,5%	72,2%	23,8%	27,8%	12,5%	0	0	0	0	0	0	0
Επισκεπτικό γραμμές ΟΕΣ Αθήνα – Θεσσαλονίκη	38,3%	77,8%	23,8%	22%	12,5%	0	0	0	4,2%	0	0	0
Αεροπλάνο (πληροφορίες) Αθήνας – Αθήνας	54,2%	77,8%	23,8%	16,7%	16,7%	5,5%	4,2%	0	0	0	0	0
Τηλεοπτικό Πάρκο	20%	38,9%	16,7%	44,4%	25,0%	11%	0	3,3%	8,3%	0	0	0
Τηλεοπτικό Κέντρο Κέντρο Κέντρο Τηλεοπτικό Πάρκο	12,5%	33,3%	41,7%	33,3%	41,7%	27,8%	0	5,5%	4,2%	0	0	0
Διασύνδεση Πάρκο πληροφοριακό κέντρο για ανάπτυξη οικονομίας	34,2%	72,2%	20,8%	11%	12,5%	11%	8,3%	5,5%	4,2%	0	0	0
Διασύνδεση Πάρκο πληροφοριακό κέντρο για ανάπτυξη οικονομίας	37,5%	72,2%	30,0%	12%	8,3%	5,5%	0	0	4,2%	0	0	0
Παραρτηματικό Κέντρο Αθήνα	75,0%	77,8%	16,7%	22%	8,3%	0	0	0	0	0	0	0
Επισκεπτικό Κέντρο Κέντρο Κέντρο Κέντρο Κέντρο	68,7%	72,2%	28,8%	22%	0	3,3%	4,2%	0	4,2%	0	4,2%	0
Επισκεπτικό Κέντρο Κέντρο Κέντρο Κέντρο Κέντρο	68,7%	83,3%	28,8%	16,7%	12,5%	0	0	0	0	0	0	0
Οδικό Κέντρο Αθήνας Κέντρο Ν. Κέντρο	45,8%	39%	28,2%	38,9%	16,7%	3,5%	4,2%	0	4,2%	3,3%	0	0
Επισκεπτικό	20,8%	11%	16,7%	27,8%	37,5%	38,9%	16,7%	11%	8,3%	13%	0	0
Αποσύνδεση Κέντρο	37,5%	83,3%	28,2%	16,7%	12,5%	0	4,2%	0	0	0	16,7%	0

Στον Πίνακα 4 εκτίθεται μία σειρά από υποδομές, που είτε υφίστανται στην περιοχή, είτε έχει κατά καιρούς εντοπιστεί η έλλειψή τους και έχει κριθεί αναγκαία η προώθηση της ανάπτυξής τους.

Σχολιάζοντας τις απόψεις, όπως εκφράζονται από τους εκπροσώπους των δύο ομάδων προκύπτουν τα εξής:

Για την βασική βιομηχανική υποδομή της περιοχής, τις Βιομηχανικές Περιοχές, τόσο οι επιχειρηματίες, όσο και οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, με μία μικρή απόκλιση στην ομάδα των δευτέρων εκτιμούν από πάρα πολύ έως αρκετά ικανοποιητικό τον βαθμό χρησιμότητάς τους στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η μορφολογία της πέριξ του Πολεοδομικού Συγκροτήματος περιοχής είναι τέτοια, που μόνον μέσα από την ορθολογικότητα, που προσφέρει στην ανάπτυξη της Βιομηχανίας ο θεσμός των ΒΙ.ΠΕ. θα μπορούσε να συγκρατηθεί στον Νομό ένας τόσο ευρύς παραγωγικός κορμός χωρίς να προκαλεί περιβαλλοντικά και άλλα προβλήματα στον αστικό ιστό.

Παρά το γεγονός, ότι το Τεχνολογικό Πάρκο δεν έχει διαγράψει έναν ολοκληρωμένο κύκλο στα επιχειρηματικά πράγματα της περιοχής, οι προσδοκίες, που έχει καλλιεργήσει η δημιουργία του, είναι υψηλές τόσο στον επιχειρηματικό κόσμο, όσο και στους Αιρετούς της Αυτοδιοίκησης. Όπως φαίνεται, τα μέλη αμφοτέρων των ομάδων εκτιμούν από πάρα πολύ έως αρκετά ικανοποιητική την χρησιμότητα του Τεχνολογικού Πάρκου στην ανάπτυξη της περιοχής.

Το Βιοτεχνικό Πάρκο αποτελεί πάγιο αίτημα όχι μόνον των επιχειρήσεων, αλλά και της πόλης του Βόλου, δεδομένου, ότι σ' αυτό πρόκειται να μετεγκατασταθούν μεταποιητικές δραστηριότητες, που σήμερα λειτουργούν στον αστικό ιστό, υπό ημι-παράνομο καθεστώ με αποτέλεσμα αφ' ενός οι επιχειρήσεις να αδυνατούν να αναπτυχθούν και αφ' ετέρου η πόλη να δέχεται την πίεση της υποβάθμισης από την παρουσία δραστηριοτήτων, που δεν συνάδουν με την λειτουργία της πόλης. Η πορεία, βεβαίως, εργασιών του Πάρκου βρίσκεται αρκετά μακριά από το επιθυμητό επίπεδο, ωστόσο, παραμένει μία βασική βαλβίδα ασφαλείας για την εκτόνωση καθημερινών προβλημάτων. Όπως προκύπτει και από τις εκτιμήσεις των επιχειρηματιών και των Νομαρχιακών Συμβούλων η χρησιμότητα του Βιοτεχνικού Πάρκου προβάλλεται ως υψηλής προτεραιότητας.

Ο Βιολογικός Καθαρισμός είναι ένας σημαντικός όρος υποδομής τόσο για την λειτουργία του Πολεοδομικού Συγκροτήματος, όσο και των επιχειρήσεων. Αποτελούν αμφότεροι πηγές υγρών αποβλήτων, τα οποία επεξεργάζεται ο Βιολογικός Καθαρισμός. Την σπουδαιότητα της υποδομής αυτής φαίνεται, ότι οι εκπρόσωποι και των δύο ομάδων την θεωρούν υψηλή.

Το Εμπορευματικό Κέντρο είναι μία σοβαρή υποδομή, που λειτουργεί εξαιρετικά αποτελεσματικά στην υποστήριξη των εμπορευματικών μεταφορών και έχει προγραμματιστεί να υλοποιηθεί στα πλαίσια του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Θεσσαλίας του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Παρά το γεγονός, ότι το έργο δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί στην συνείδηση των μελών και των δύο ομάδων φαίνεται, ότι έχει καταγραφεί ως υψηλής σπουδαιότητας υποδομή.

Η Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου είναι ένας διεθνής θεσμός, ο οποίος λειτουργεί αποτελεσματικά για τις επιχειρήσεις με προϊόντα υψηλών εξαγωγικών επιδόσεων, δεδομένου, ότι η εντός αυτής παραγωγή είναι αδασμολόγητη και απαλλαγμένη φορολογικών και ενδιάμεσων επιβαρύνσεων, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική. Μία Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου, που λειτουργεί υπ' αυτές τις συνθήκες έχει πολλές θετικές επιπτώ-

σεις τόσο στην τοπική, όσο και στην εθνική οικονομία, με ιδιαίτερα θετική συμβολή στην απασχόληση και στο ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών. Και για την υποδομή αυτή αμφότερες οι ομάδες δηλώνουν θετική εκτίμηση.

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας αποτελεί μία σχετικά πρόσφατη και την μοναδική στην ιστορία της πόλης υποδομή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρά το γεγονός, ότι αμφότερες οι ομάδες εκφράζονται θετικά για την σπουδαιότητα του Πανεπιστημίου στην ανάπτυξη της πόλης, οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι είναι σχεδόν απόλυτοι στην πάρα πολύ θετική τους εκτίμηση. Αντίθετα, αν και οι επιχειρηματίες εκφράζονται συνολικά με θετικό τρόπο για το Πανεπιστήμιο εν τούτοις, το γεγονός, ότι θα επιθυμούσαν τις πτυχές της ανάπτυξης, που ενσωματώνει το εν λόγω Ίδρυμα να τις διαχέει και στον χώρο της παραγωγής, διαμορφώνει με εντονότερο τρόπο τις απόψεις τους. Βεβαίως, από την άλλη πλευρά, είναι σημειωτέο το γεγονός, ότι ενώ οι Αιρετοί είναι εξαιρετικά θετικοί απέναντι στο Πανεπιστήμιο, τόσο η Νομαρχιακή, όσο και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ελάχιστα έχουν αξιοποιήσει την παρουσία του για την ανάπτυξη της περιοχής.

Ο εκσυγχρονισμός του Εθνικού Οδικού Δικτύου Αθήνας - Θεσσαλονίκης εντάσσεται στον άξονα ΠΑΘΕ και είναι ένα έργο, που δρομολογήθηκε με το Β' ΚΠΣ και συνεχίζει να υλοποιείται στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ. Εντάσσεται στα μεγάλα ευρωπαϊκά δίκτυα και με την ολοκλήρωσή του θα αυξηθεί η ταχύτητα και θα μειωθεί η απόσταση των δύο μεγάλων βασικών αγορών της χώρας: Της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Το έργο είναι υψηλής σπουδαιότητας όχι μόνον για την ανάπτυξη της περιοχής, αλλά και για το σύνολο της χώρας. Την σπουδαιότητα αυτή εκφράζουν και οι θετικές εκτιμήσεις των εκπροσώπων των δύο ομάδων.

Ο Οδικός άξονας Βόλου - Ηγουμενίτσας αποτελεί μία βασική αναπτυξιακή παράμετρο της περιοχής, δεδομένου, ότι η ολοκλήρωσή του θα αναδείξει τον Βόλο στην «εμπορική σκάλα» της Ευρώπης προς την Μέση Ανατολή. Για την περιοχή παραμένει ένα υψηλής σπουδαιότητας έργο και αυτό φαίνεται από τις θετικές εκτιμήσεις, που εκφράζουν επιχειρηματίες και Νομαρχιακοί Σύμβουλοι.

Η επέκταση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου του Πηλίου αποτελεί βασικό όρο για την ανάπτυξη του Πηλίου και την καλύτερη αξιοποίηση του τουριστικού αποθέματος της περιοχής. Αυτή την εκτίμηση εκφράζουν τόσο οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, όσο και οι επιχειρηματίες.

Η υφιστάμενη χάραξη της γραμμής του ΟΣΕ Αθήνας - Θεσσαλονίκης, στερεί από την σιδηροδρομική υποδομή της χώρας την δυνατότητα να παίξει σοβαρό αναπτυξιακό ρόλο. Στον αυτό βαθμό, στερεί και από τις επιχειρήσεις ένα μέσο εναλλακτικής μεταφοράς ανταγωνιστικού κόστους και από τους πολίτες ένα ταχύ και αξιόπιστο μέσο συγκοινωνίας. Ο εκσυγχρονισμός του, έτσι όπως προκύπτει και από τις εκτιμήσεις των μελών των δύο ομάδων, είναι υψηλής σημασίας.

Ίδια θετική άποψη εκφράζουν τα μέλη των δύο ομάδων σε σχέση με την ανάπτυξη ενός γρήγορου τραίνου στην διαδρομή Βόλου - Λάρισας.

Η ανάπτυξη ενός τελεφερίκ, που θα δίνει την δυνατότητα ταχείας πρόσβασης στα κομβικά σημεία του τουριστικού Πηλίου αποτελεί μία πρόταση, η οποία έχει βρει θετική απήχηση στην τοπική κοινωνία. Πέρα από ένα γρήγορο μέσο θα μπορούσε να αναδειχθεί και ως μία attraction της περιοχής για την προσέλκυση τουριστικού κοινού. Η θετική αυτή εκτίμηση εκφράζεται και από τις δύο ομάδες της έρευνας.

Το λεγόμενο ιστορικό τραίνο Πηλίου, που είναι το τραινάκι της γραμμής Βόλου - Μηλεών, έχει αποτελέσει τα τελευταία χρόνια ένα θέμα ευρείας συζήτησης, όχι τόσο ως προς την σκοπιμότητα τακτικής λειτουργίας του, για την οποία όλοι συμφωνούν, ότι είναι υψηλή, όσο ως την εξεύρεση του σχήματος, το οποίο θα το διαχειριστεί. Η κατάληξη σε μία βιώσιμη οικονομικά λύση θα είχε ως αποτέλεσμα την αναζωογόνηση ενός «τουριστικού εργαλείου», το οποίο θα μπορούσε να είναι σημείο αναφοράς της πόλης για την προσέλκυση τουριστικού δυναμικού με πρόσθετες ωφέλειες. Τόσο οι επιχειρηματίες, όσο και οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι του δείγματος της έρευνας εκτιμούν από πάρα πολύ έως αρκετά χρήσιμη την ομαλή και τακτική λειτουργία του ιστορικού Τραίνου.

Η ανάπτυξη του πολιτικού αεροδρομίου του Νομού Μαγνησίας, αποτελεί ένα εγχείρημα το οποίο αποτελεί, επίσης, ένα ζήτημα, που απασχολεί την τοπική κοινωνία. Σήμερα, ένα μέρος αυτού του εγχειρήματος βρίσκεται σε λειτουργία, χωρίς ωστόσο να έχει προσανατολιστεί στην εξυπηρέτηση των τοπικών αναγκών, αλλά στην εξυπηρέτηση του τουρισμού, φιλοξενώντας εποχιακά αεροπλάνα charters. Η αναβάθμιση του υφιστάμενου αεροδρομίου σε πολιτικό, για την πραγματοποίηση πτήσεων εσωτερικού και εξωτερικού, φαίνεται πως βρίσκεται στην υψηλή εκτίμηση των εκπροσώπων και των δύο ομάδων. Ωστόσο, ένα ζήτημα το οποίο για την ολοκλήρωση αυτού του εγχειρήματος, θα πρέπει να εξεταστεί και να απαντηθεί είναι η πτυχή της οικονομικής του βιωσιμότητας.

Η ανυπαρξία περιφερειακού δρόμου στην πόλη του Βόλου διαμορφώνει ένα σημαντικό έλλειμμα τόσο ως προς την ποιότητα του αστικού ιστού, όσο και ως προς την οικονομική δραστηριότητα όχι μόνον του πολεοδομικού συγκροτήματος, αλλά και των περιφερειακών του περιοχών. Η αδυναμία μετουσίωσης της απαίτησης αυτής σε πράξη, έχει κατά καιρούς αναδείξει διάφορες εναλλακτικές, όσο και επικίνδυνες, πολλές φορές λύσεις, όπως π.χ. η δημιουργία γραμμής ferry boat, που θα ενώνει απ' ευθείας την είσοδο της πόλης με την περιοχή της ΑΓΕΤ κ.λ.. Το βέβαιο είναι, ότι η κατασκευή του περιφερειακού αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα ζητήματα και το οποίο προκύπτει και από τις απαντήσεις των εκπροσώπων των δύο ομάδων.

Το λιμάνι του Βόλου αποτελεί ένα βασικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ανάπτυξη της πόλης και του Νομού. Ωστόσο, οι σύγχρονες ανάγκες της πόλης, αλλά και της οικονομίας της περιοχής, που δεν είναι απαραίτητο να συμβαδίζουν μέσα από την ίδια μορφή ανάπτυξης του λιμανιού, θα έπρεπε να είχαν αποτελέσει ένα σημαντικό θέμα συζήτησης στην τοπική κοινωνία για το είδος του λιμανιού, που επιθυμεί να έχει. Από τις απαντήσεις των εκπροσώπων και των δύο ομάδων προκύπτει, ότι όλοι τους εκτιμούν πως το λιμάνι του Βόλου, τόσο ως προς τον εμπορικό του χαρακτήρα, όσο και ως προς την εξυπηρέτηση των επιβατηγών αναγκών, είναι σκόπιμο να εκσυγχρονιστεί. Ωστόσο, φαίνεται πως τα χαρακτηριστικά του λιμανιού είναι τέτοια, που ή θα έπρεπε να δοθεί έμφαση στην εμπορική του δραστηριότητα ή στην εξυπηρέτηση των επιβατηγών αναγκών. Το θέμα συνεπώς της επιλογής αποτελεί ένα σοβαρό ζήτημα, από την ανάλυση του οποίου θα πρέπει να υποδειχθούν οι εναλλακτικές μακροπρόθεσμες λύσεις.

Το γεγονός, ότι η πόλη του Βόλου είναι μία από τις λεγόμενες Ολυμπιακές Πόλεις της χώρας, έχει καλλιεργήσει σημαντικές προσδοκίες στην τοπική κοινωνία, δεδομένου, ότι της διεξαγωγής Ολυμπιακών αθλημάτων προηγείται η κατασκευή μίας σειράς υποδομών, χρήσιμων για την κατά την διάρκεια των Αγώνων περίοδο, αλλά και μετά από αυτή.

Συνεχίζεται...

Το δίκαιο των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό το φως του Σχεδίου Συνθήκης για την θέσπιση του Συντάγματος της Ευρώπης

Του κ. **Οδυσσ. Γ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ**
Δικηγόρου, Διδάκτ. Πανεπ. Παρισίων (5)

Εισαγωγή

Ως Δίκαιο των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται το σύνολο των διαδικαστικών και ουσιαστικών κανόνων, που διέπουν και οργανώνουν τη συμμετοχή της Ένωσης στο διεθνές σύστημα συναλλαγών, τόσο στον εμπορικό και νομισματικό τομέα, όσο και στο χρηματοοικονομικό.

Το Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης,¹ το οποίο εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση, προβλέπει τη θέσπιση του παραπάνω νομικού και θεσμικού πλαισίου, με το οποίο επιφέρει τροποποιήσεις και διασαφηνίσεις στο σχετικό ισχύον πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο της Συνθήκης περί ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει συνοπτικά, αλλά σφαιρικά, και, κατά το δυνατόν, ολοκληρωμένα τους θεμελιώδεις κανόνες και αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ρυθμίζουν τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της.

1. Η θεσμοθέτηση της εξωστρέφειας ως βασικού στοιχείου της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Σχέδιο Συνθήκης επιδιώκει να ενισχύσει το στοιχείο της εξωστρέφειας, που πάντα χαρακτήριζε τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, γι' αυτό και δίνει έμφαση στο ρόλο της Ένωσης στις διεθνείς σχέσεις και ιδίως στις οικονομικές. Δεν αρκείται σε μια γενική και τυπική αναφορά στο ρόλο αυτό, αλλά επιμένει, σε διάφορες διατάξεις, να υπενθυμίζει, ότι η αποστολή της Ένωσης είναι να αναπτύξει σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο και μάλιστα εξειδικεύει τους στόχους, που πρέπει να επιδιώξει στους διάφορους τομείς των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων.

1. Το πλήρες κείμενο με σχετικό άρθρο του Καθηγητού Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ βλ. στο: *ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ*, Τ.32, Αθήναι, 2003.

Έτσι, ήδη από το Προοίμιο, δηλώνεται ότι «...η ενοποιημένη πλέον Ευρώπη (...) επιθυμεί να παραμείνει ήπειρος ανοικτή στην πολιτιστική ανάπτυξη, στη γνώση και στην κοινωνική πρόοδο, καθώς και να εμβαθύνει το δημοκρατικό χαρακτήρα και τη διαφάνεια του δημόσιου βίου της, και να εργασθεί για την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη ανά την υφήλιο».

Ως θεμελιώδης στόχος της Ένωσης στη διεθνή σκηνή προτείνεται να καθιερωθεί η προβολή και κατοχύρωση των αξιών και συμφερόντων της αλλά και η συμβολή της με την προτεινόμενη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 4 του Τίτλου Ι «Ορισμός και Στόχοι της Ένωσης» του Πρώτου Μέρους του Σχεδίου Συνθήκης, «Στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο η Ένωση επιβεβαιώνει και προωθεί τις αξίες και τα συμφέροντά της. Συμβάλλει στην ειρήνη, στην ασφάλεια, στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη, στην αλληλεγγύη και στον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ λαών, στο ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο, στην εξάλειψη της φτώχειας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου και ιδίως στο σεβασμό των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Θεωρείται αυτονόητο, ότι η Ένωση θα επιδιώξει να προστατεύσει και να προωθήσει τα οικονομικά της συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων αυτών των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και των καταναλωτών των κρατών μελών της, στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού και των διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ρητή αναφορά σε τρεις στόχους, που συνδέονται με τη θέση και το ρόλο της Ένωσης στο διεθνές οικονομικό σύστημα, ήτοι η διασφάλιση των αναγκαίων συνθηκών για την διεξαγωγή των εμπορικών συναλλαγών χωρίς περιορισμούς, διακρίσεις και αθέμιτες πρακτικές, η μείωση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες του πλανήτη και η βιώσιμη ανάπτυξή του.

Για να υλοποιήσει τους παραπάνω στόχους η Ένωση θα έπρεπε ως αυτόνομη οντότητα να εξοπλισθεί με την ικανότητα να είναι υποκείμενο των διεθνών σχέσεων, να συνάπτει σχέσεις με άλλα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου. Με ρητή διάταξη του άρθρου 6 του ως άνω Τίτλου Ι του Σχεδίου προτείνεται να απονεμηθεί στην Ένωση η εν λόγω ικανότητα: «Η Ένωση διαθέτει νομική προσωπικότητα». Πρόκειται για σημαντικό βήμα που τείνει στην αποσαφήνιση ενός κρίσιμου για το διεθνές καθεστώς της Ένωσης ζητήματος δεδομένου ότι με βάση την ισχύουσα Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν απονέμεται σε αυτή ρητά νομική προσωπικότητα σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα που διαθέτει τέτοια δύναμη του άρθρου 281 της ιδρυτικής της Συνθήκης.

Από τη νομική προσωπικότητα απορρέει η δικαιοπρακτική ικανότητα (treaty making power) της Ένωσης ήτοι η εξουσία «να συνάπτει συμφωνίες με μια ή περισσότερες τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο ΙΙΙ-225 παρ. 1 Κεφαλαίου VI Διεθνείς Συμφωνίες του Τίτλου V Εξωτερική Δράση της Ένωσης), «να συνάπτει συμφωνίες σύνδεσης με μια ή περισσότερες τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο ΙΙΙ-226) καθώς και η αρμοδιότητά της να «καθιερώνει κάθε χρήσιμη συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης» (άρθρο ΙΙΙ-229 παρ. 1), να «διασφαλίζει εξ άλλου πρόσφορες σχέσεις με οποιοδήποτε άλλο διεθνή οργανισμό» (άρ-

θρο ΙΙΙ-229 παρ. 2). Διαπιστώνει κανείς, ότι προτείνεται να απονεμηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αρμοδιότητα σύναψης συμβατικών σχέσεων με άλλα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου και η ικανότητα ανάληψης διεθνών δεσμεύσεων, η οποία αναγνωρίζεται σήμερα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (άρθρο 300 ΣυνθΕΚ, 310 ΣυνθΕΚ, άρθρα 302-304 ΣυνθΕΚ).

Η Ένωση μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-225 παρ. 1, να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες.

Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που ρητά προβλέπει το Σύνταγμα: στο πλαίσιο της κοινής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής, στο πλαίσιο της υλοποίησης της πολιτικής συνεργασίας για την ανάπτυξη των φτωχών χωρών, σε αυτό της οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με τρίτες χώρες καθώς και σε αυτό της ανθρωπιστικής βοήθειας, όπως και σε αυτό της νομοστατικής-συναλλαγματικής πολιτικής.

Σε περιπτώσεις, που η υλοποίηση ενός από τους στόχους που θέτει το Σύνταγμα δεν είναι εφικτή χωρίς τη σύναψη συμφωνίας.

Σε περίπτωση που αυτό προβλέπεται σε νομοθετική πράξη της Ένωσης.

Σε περίπτωση κατά την οποία η συμφωνία θίγει εσωτερική πράξη της Ένωσης.

Στο Μέρος ΙΙΙ «Πολιτικές και Λειτουργία της Ένωσης» επιχειρείται εξειδίκευση των προαναφερθέντων γενικών στόχων της Ένωσης στο πεδίο των διεθνών οικονομικών σχέσεων.

Έτσι, θα έπρεπε, δυνάμει των προτεινόμενων διατάξεων του άρθρου ΙΙΙ-193 παρ. 2 του Κεφαλαίου Ι Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής του Τίτλου V Εξωτερική Δράση της Ένωσης, αυτή να επιδιώκει στο πλαίσιο της άσκησης των κοινών πολιτικών και δράσεων στο πεδίο των εξωτερικών σχέσεων:

Δύο στόχους συνδεόμενους με την εκδήλωση αλληλεγγύης προς τρίτες χώρες, οι οποίοι συνδυάζουν οικονομικό και κοινωνικό (ανθρωπιστικό) χαρακτήρα. Ο πρώτος επικεντρώνεται στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες η Ένωση πρέπει να προωθήσει μια βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία να είναι σφαιρική δηλαδή να καλύπτει και τα οικονομικά και τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έτσι, ώστε να επιτευχθεί η «εξάλειψη της φτώχειας» (άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 2δ)). Ο δεύτερος αφορά αδιακρίτως πληθυσμούς, χώρες και περιοχές προς τους οποίους πρέπει να παρέχεται από την Ένωση συνδρομή για να αντιμετωπίσουν φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές (άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 2ε)). Με την καθιέρωση των συγκεκριμένων στόχων η Ένωση θα επιβεβαιώσει τον ισχυρισμό ότι αποτελεί διαχρονικά τον παράγοντα με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στη δράση της διεθνούς κοινότητας για την ανάπτυξη των φτωχών χωρών και γενικότερα για την παροχή στήριξης σε αυτούς που πλήττονται από πάσης φύσεως γεγονότα.

Ένα στόχο αποκλειστικά οικονομικού-εμπορικού χαρακτήρα που συνίσταται στην ουσιαστική συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των κρατών πλουσίων και λιγότερο ανεπτυγμένων στις οικονομικές συναλλαγές σε παγκόσμια κλίμακα, ήτοι στην «προώθηση της ενσωμάτωσης όλων των χωρών στην παγκόσμια οικονομία» (άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 2ε)). Η ενσωμάτωση αυτή θα επιδιωχθεί με την εμβάθυνση και επέκταση της διαδικασίας απελευθέρωσης των συναλλαγών και, πιο συγκεκριμένα, όπως ρητά αναφέρεται, «μέσω της σταδιακής κατάργησης των περιορισμών του διεθνούς εμπορίου». Για δεύτερη φορά συνεπώς προτείνεται να συμπεριληφθεί, στον καταστατικό χάρτη της Ένωσης, ειδική αναφορά στην ελευθερία του εμπορίου αυτή τη φορά ως μέσο για την επίτευξη της πα-

γκόσµιας οικονοµικής ολοκλήρωσης. Στο σηµείο αυτό αναδεικνύεται όχι µόνο ο εξωστρεφής προσανατολισµός της Ένωσης, ως θεσµού της διεθνούς οικονοµικής κοινότητας, αλλά επιπλέον και η οικουµενική (παγκόσµια) διάσταση του οράµατός της (vision mondiale) για τις διεθνείς εµπορικές σχέσεις. Αν και περιφερειακής εµβέλειας οντότητα, εν τούτοις δεν περιορίζεται σε µία αντίστοιχη προσέγγιση των εν λόγω σχέσεων, αλλά προκρίνει µια συνεργασία σφαιρική, που απευθύνεται σε όλα τα κράτη-εταίρους του διεθνούς οικονοµικού συστήµατος και µία θεώρηση, που στοχεύει να καταστήσει το εν λόγω σύστηµα συµμετρικό και ισορροπηµένο και συνεπώς κατάλληλο να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της παγκοσµοποιηµένης οικονοµίας.

Ένα στόχο θεσµικού χαρακτήρα, που ασφαλώς συµπεριλαµβάνει και την οικονοµική διάσταση των διεθνών σχέσεων και συνίσταται στην εγκαθίδρυση «ενός διεθνούς συστήµατος βασιζοµένου σε ενισχυµένη πολυµερή συνεργασία και χρηστή παγκόσµια διακυβέρνηση» (άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 2η)). Η διαχείριση των διεθνών σχέσεων και προβληµάτων θα έπρεπε να επιχειρείται στο πλαίσιο ενός πολυµερούς συστήµατος µε τη συµµετοχή όλων και προς όφελος όλων χωρίς διακρίσεις και επιλεκτικές ρυθµίσεις.

Εξειδικεύοντας ακόµη περισσότερο τους στόχους της εξωτερικής δράσης της Ένωσης σε κάθε τοµέα ξεχωριστά, το Σχέδιο Συνθήκης αναφέρεται:

Α. Στο κεφάλαιο ΙΙΙ του Τίτλου V στην Κοινή Εµπορική Πολιτική και επιβεβαιώνοντας σε µεγάλο βαθµό τη διατύπωση της Συνθήκης περί ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (άρθρο 131 ΣυνθΕΚ), προκρίνει ως αποστολή της Ένωσης τη συµβολή «για το κοινό συµφέρον, στην αρµονική ανάπτυξη των παγκοσµίου εµπορίου, στην προοδευτική κατάργηση των περιορισµών στις διεθνείς συναλλαγές και στις άµεσες ξένες επενδύσεις, και στον περιορισµό των τελωνειακών και άλλων φραγµών» (άρθρο ΙΙΙ-216). Δεν πρόκειται λοιπόν για ένα κλειστό εµπορικό φρούριο αλλά για µια περιφερειακή οικονοµική ένωση που προσχωρεί στις αρχές του ελεύθερου εµπορίου ενώ ιδιαίτερης σηµασίας, σε σχέση µε την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 131 ΣυνθΕΚ, είναι η αναφορά στη ανάγκη απελευθέρωσης από πάσης φύσεως περιορισµούς όχι µόνο των εµπορικών συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, µε την στενή κλασική έννοια του όρου, µε τρίτες χώρες αλλά και των επενδύσεων που πραγµατοποιούνται στα διάφορα κράτη από υπηκόους άλλων κρατών.

Οστούσο στο άρθρο ΙΙΙ-224 προτείνεται να θεσπισθεί η δυνατότητα του Συµβουλίου Υπουργών να προβεί σε µερική ή ολοκληρωτική µείωση ή διακοπή των οικονοµικών και χρηµατοοικονοµικών σχέσεων µε τρίτες χώρες, στην περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω µείωση ή διακοπή προβλέπεται από ευρωπαϊκή απόφαση σχετικά µε θέση ή δράση της Ένωσης, η οποία ελήφθη σύµφωνα µε τις διατάξεις της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Η µείωση ή διακοπή υλοποιείται µε την έκδοση από το Συµβούλιο Υπουργών, που αποφασίζει µε ειδική πλειοψηφία, ύστερα από κοινή πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης και της Επιτροπής των αναγκών ευρωπαϊκών κανονισµών ή αποφάσεων. Η λήψη περιοριστικών μέτρων στον οικονοµικό και χρηµατοοικονοµικό τοµέα µπορεί να στρέφεται εναντίον φυσικών ή νοµικών προσώπων, οµάδων ή µη κρατικών οντοτήτων. Στο ισχύον πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο αντίστοιχη διάταξη θεσπίζεται από το άρθρο 301 ΣυνθΕΚ, δυνάµει της οποίας κάθε φορά, που µία κοινή θέση ή µία δράση, που υιοθετούνται δυνάµει των διατάξεων της Συνθήκης ίδρυσης της

Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικών με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), προβλέπουν μια ενέργεια της Κοινότητας με στόχο τη μείωση ή τη διακοπή εν μέρει ή συνολικά των οικονομικών σχέσεων με ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη, το Συμβούλιο Υπουργών, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, λαμβάνει με ειδική πλειοψηφία τα αναγκαία επείγοντα μέτρα.

Συναφής με την απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών με τρίτες εκτός Ένωσης χώρες, η οποία επιδιώκεται στο πλαίσιο της κοινής εμπορικής πολιτικής είναι η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, η οποία επιδιώκεται να διασφαλισθεί με τη θεσπιζόμενη στο άρθρο III-45 ΣχΣυντ απαγόρευση των περιορισμών τόσο στις κινήσεις κεφαλαίων, όσο και στις πληρωμές μεταξύ των κρατών μελών αλλά και μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων κρατών. Ωστόσο δεν τίγεται από την παραπάνω διάταξη η εφαρμογή έναντι τρίτων κρατών των περιορισμών, που ίσχυαν στις 31-12-1993 δυνάμει του εθνικού δικαίου ή του δικαίου της Ένωσης, που διέπουν τις κινήσεις κεφαλαίων από ή προς τρίτες χώρες και οι οποίοι (περιορισμοί) αφορούν στις άμεσες επενδύσεις,¹ μεταξύ των οποίων οι επενδύσεις σε ακίνητα, την εγκατάσταση, την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή την εισαγωγή τίτλων σε κεφαλαιαγορές (άρθρο III-46 παρ. 1).

Η ρύθμιση της κίνησης κεφαλαίων από ή προς τρίτες χώρες, που αφορούν τις ως άνω επενδύσεις, την εγκατάσταση, την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, υλοποιείται με μέτρα που θεσπίζονται από ευρωπαϊκό νόμο ή νόμο πλαίσιο και τα οποία πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών.

Προβλέπεται η δυνατότητα του Συμβουλίου Υπουργών να θεσπίσει τα απολύτως αναγκαία μέτρα διασφάλισης έναντι τρίτων χωρών, εκδίδοντας μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή αποφάσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η πρόκληση ή η απειλή πρόκλησης, λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, σοβαρών δυσχερειών στη λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης ενώ το χρονικό διάστημα ισχύος των μέτρων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες (άρθρο III-48).

Β. Στο Κεφάλαιο IV Συνεργασία με τρίτες χώρες και ανθρωπιστική βοήθεια και ειδικότερα:

Στο Τμήμα 1 στη Συνεργασία με την Ανάπτυξη θέτοντας ως στόχο της πολιτικής της Ένωσης τον περιορισμό και, μακροπρόθεσμα, την εξάλειψη της φτώχειας (άρθρο III-218 παρ. 1 εδ. 2) στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Στο Τμήμα 2 στην Οικονομική, Χρηματοοικονομική και Τεχνική Συνεργασία θέτοντας ως στόχο την ανάληψη από την Ένωση συμβατών προς την αναπτυξιακή της πολιτική δράσεων οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με τρίτες χώρες που δεν ανήκουν στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων χωρών (άρθρο III-221 παρ. 1).

1. Βλ. γενικώς: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμος Α,Β,Γ, Δ' έκδ. Αθήνα, 2003.

Στο Τμήμα 3 Ανθρωπιστική Βοήθεια, θέτοντας ως στόχο της Ένωσης την έγκαιρη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, συνδρομής και προστασίας στους πληθυσμούς τρίτων χωρών που πλήττονται από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανθρωπιστικές ανάγκες που προκύπτουν από αυτές τις καταστάσεις (άρθρο III-223 παρ. 1 εδ. 2).

2. Το γενικό πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της Ένωσης

Η δράση της Ένωσης για την επίτευξη των εξωτερικών στόχων της θα έπρεπε να διέπεται από ορισμένες γενικές αρχές.

Έτσι, στο Σχέδιο Συνθήκης προτείνεται να θεσπισθεί η υποχρέωση των κρατών μελών να συνεργάζονται καλόπιστα σε βάση αμοιβαιότητας με την Ένωση (άρθρο 5 παρ. 2 εδ. 1). Η υποχρέωση αυτή έχει και θετικό περιεχόμενο με την έννοια ότι πρέπει να «διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της» αλλά και αρνητικό περιεχόμενο που συνίσταται στην παράλειψη λήψης μέτρων που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την υλοποίηση των σκοπών του Συντάγματος και συνεπώς και των προαναφερθέντων σκοπών της Ένωσης στο πεδίο των διεθνών οικονομικών σχέσεων (άρθρο 5 παρ. 2 εδ. 2).

Οι πολιτικές και δράσεις της Ένωσης στους διάφορους τομείς πρέπει να διακρίνονται από συνοχή για τη διασφάλιση της οποίας πρέπει να μεριμνά αυτή (άρθρο III-1 του Τίτλου Ι Ρήτρες Γενικής Εφαρμογής του Μέρους III Πολιτικές και Λειτουργία της Ένωσης). Έτσι, η πολιτική στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου δεν πρέπει λ.χ. να διαμορφώνεται και να υλοποιείται κατά τρόπο που να υπονομεύει την πολιτική της Ένωσης στους άλλους τομείς εξωτερικών σχέσεων, όπως την πολιτική της συνεργασίας για την ανάπτυξη. Οι εξωτερικές πολιτικές και δράσεις πρέπει να αναπτύσσονται συμπληρωματικά έτσι, ώστε να καλύπτονται συμμετρικά, σφαιρικά και ισορροπημένα όλοι οι στόχοι που θέτει το Σχέδιο Συντάγματος. Η Ένωση πρέπει να επιδιώκει την εκπλήρωση όλων των στόχων και όχι ορισμένων από αυτούς σε βάρος των υπόλοιπων για αυτό και πρέπει να λαμβάνει υπόψη το πλήρες φάσμα των στόχων της.

Η υποχρέωση διασφάλισης της συνοχής προβλέπεται και σε άλλη διάταξη του Σχεδίου Συντάγματος και δη στο άρθρο III-193 παρ. 3 εδ. 2, το οποίο θεσπίζει την υποχρέωση της Ένωσης να διασφαλίζει τη συνοχή μεταξύ των διαφόρων τομέων της εξωτερικής δράσης της καθώς και μεταξύ αυτών και των πολιτικών που εφαρμόζει σε άλλους τομείς. Η διασφάλιση της συνοχής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Υπουργών και της Επιτροπής το έργο των οποίων υποστηρίζεται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης.

Στο άρθρο III-193 παρ. 1 εδ. 2 του Κεφαλαίου Ι Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής του Τίτλου V Εξωτερική Δράση της Ένωσης προβλέπεται η ανάπτυξη σχέσεων και η δημιουργία εταιρικών σχέσεων της Ένωσης με τρίτες χώρες και διεθνείς περιφερειακούς ή παγκόσμιους οργανισμούς. Διευκρινίζεται, ότι οι εν λόγω χώρες και οργανισμοί πρέπει να προωθούν και αυτές συγκεκριμένες θεμελιώδεις αξίες οι οποίες αποτελούν γνώμονα της εξωτερικής δράσης της Ένωσης και οι οποίες «έχουν εμπνεύσει τη δημιουργία, την ανάπτυξη και τη διεύρυνσή της». Ιδιαίτερη θέση στο αξιακό αυτό σύστημα καταλαμβάνουν η αρχή της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, της οικουμενικότητας και του αδι-

αίρετου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ισότητας και αλληλεγγύης και του σεβασμού του διεθνούς δικαίου.

3. Η φύση των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. στους τομείς της εξωτερικής δράσης

Σχετικά με τη δυνατότητα της Ένωσης να διαμορφώνει, υλοποιεί, εφαρμόζει πολιτικές, δυνατότητα, που απορρέει από τη νομική της προσωπικότητα, στο Σχέδιο Συντάγματος προβλέπεται η αρχή της ανάθεσης στην Ένωση αρμοδιοτήτων, από την οποία διέπεται η οριοθέτησή τους (άρθρο 9 παρ. 1 εδ. 1). Η αρχή αυτή συνιστά το μέσο για να διευκρινισθεί-αποσαφηνισθεί σε ποιούς τομείς είναι αρμόδια να δρα η Ένωση ως τέτοια και σε ποιούς τα κράτη μέλη της.

Έτσι, σύμφωνα με αυτήν «η Ένωση ενεργεί εκτός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της αναθέτουν τα κράτη μέλη στο Σύνταγμα για την επίτευξη των στόχων τους οποίους αυτό ορίζει» (άρθρο 9 παρ. 2 εδ. 1). Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν ανατίθεται στην Ένωση στο πλαίσιο του Συντάγματος ανήκει στα κράτη μέλη» (άρθρο 9 παρ. 2 εδ. 2). Στην ανάθεση αναφέρεται και το άρθρο 1 παρ. 1 εδ. 1 δυνάμει του οποίου «...το παρόν Σύνταγμα ιδρύει την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία τα κράτη μέλη αναθέτουν αρμοδιότητες για την επίτευξη των κοινών τους στόχων». Συνεπώς και στο Σχέδιο Συντάγματος δεν προτείνεται να θεσπισθεί η γενική αρμοδιότητα της Ένωσης, η οποία θα της επέτρεπε να ενεργεί σε όλους τους τομείς δράσης ενός κράτους. Η Ένωση θα ασκεί τις αρμοδιότητες που τα κράτη μέλη της μεταβιβάζουν. Η άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων θα γίνεται σε «κοινοτική βάση» από τα αρμόδια όργανα της Ένωσης.

Είναι δεδομένο, ότι ανατίθεται, αναγνωρίζεται στην Ένωση να δρα στους τομείς των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων που προαναφέρθηκαν στο τμήμα 1 της παρούσας μελέτης. Αυτό που απομένει και είναι κρίσιμο να εξετασθεί είναι αν στους τομείς αυτούς η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα ή συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη. Στο ζήτημα αυτό, που κατά το παρελθόν είχε προκαλέσει την εκδήλωση «αντιδικιών» στο εσωτερικό της Ένωσης και είχε καταστεί αντικείμενο διαφορετικών προσεγγίσεων και ερμηνειών από τα όργανα και τα κράτη μέλη αυτής, το Σχέδιο Συντάγματος επιχειρεί να «ξεκαθαρίσει το τοπίο», να διαμορφώσει ένα σαφέστερο πλαίσιο δεδομένου, ότι περιέχει ρητή απαρίθμηση των τομέων που υπάγονται στην αποκλειστική εξουσία της Ένωσης και εκείνων που εξαιρούνται από αυτή.

Έτσι, στο άρθρο 12 παρ. 1 αναφέρονται οι τομείς στους οποίους «η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα» μεταξύ των οποίων και τρεις, που αφορούν τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις ή αλλιώς τις εξωτερικές οικονομικές πολιτικές της Ένωσης και είναι η νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στην ευρω-ζώνη, δηλαδή «έχουν υιοθετήσει το ευρώ», η κοινή εμπορική πολιτική και η συνδεδεμένη με αυτή τελωνειακή ένωση. Στους συγκεκριμένους τομείς, μόνο η Ένωση έχει την εξουσία να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις ενώ τα ίδια τα κράτη μέλη δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα εκτός αν εξουσιοδοτηθούν για το σκοπό αυτό από την Ένωση ή αν πρόκειται για την εφαρμογή πράξεων τις οποίες αυτή έχει θεσπίσει.

Πρέπει να διευκρινισθεί, ότι η αρμοδιότητα της Ένωσης για σύναψη διεθνών συμφωνιών για τα νομοσφατικά ή συναλλαγματικά ζητήματα δεν είναι αποκλειστική, όπως θα αναλυθεί εν συνεχεία.

Αντίθετα, στους υπόλοιπους τομείς διεθνών οικονομικών σχέσεων, δηλαδή σε αυτόν της αναπτυξιακής συνεργασίας, της οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση δεν διαθέτει αποκλειστική, αλλά συντρέχουσα αρμοδιότητα (άρθρο 13 παρ. 1) με την έννοια, ότι η Ένωση «έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να ασκεί κοινή πολιτική χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να εμποδίζει (να αποκλείει) την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών» (άρθρο 13 παρ. 4). Στους τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας, η Ένωση και τα κράτη μέλη δύνανται να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις (άρθρο 11 παρ. 2 εδ. 1).

Ειδικότερα, όσον αφορά στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας, προτείνεται να καθορισθεί, ότι και η Ένωση και τα κράτη μέλη έχουν εξουσία να ενεργούν, να διαμορφώνουν και να εφαρμόζουν πολιτικές καθώς και να διευκρινισθεί, ότι η πολιτική της Ένωσης στον τομέα αυτό και οι αντίστοιχες πολιτικές των κρατών μελών «αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται» (άρθρο III-218 παρ. 1 εδ. 2), έτσι, ώστε να αποτρέπεται το ενδεχόμενο αντίφασης ή και σύγκρουσης μεταξύ των πολιτικών αυτών.

Ο κανόνας της αλληλοσυμπληρωματικότητας και της αλληλοενίσχυσης των δράσεων της Ένωσης και των κρατών μελών της πρέπει να διέπει και τον τομέα της οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με τρίτες χώρες (άρθρο III-221, παρ. 1 εδ. 3), καθώς και αυτόν της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας (άρθρο III-223 παρ. 1 εδ. 3).

Τα κράτη μέλη δύνανται συνεπώς να ενεργούν στους παραπάνω τομείς αρκεί να επιδιώκουν και αυτά την εκπλήρωση των προβλεπομένων στο Σύνταγμα στόχων της Ένωσης και να συμβάλλουν σε αυτή και όχι να αναπτύσσουν δράση, που υπονομεύει την επίτευξη των στόχων αυτών. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών πρέπει να εξυπηρετεί την προώθηση των εν λόγω στόχων και όχι ανταγωνιστικών στόχων (άρθρο 5 παρ. 2 εδ. 2 Σχεδίου).

4. Το περιεχόμενο των εξωτερικών οικονομικών πολιτικών της Ε.Ε.

Ένα κρίσιμο ζήτημα, που συνδέεται με τις πολιτικές και δράσεις της Ένωσης στο πεδίο των εξωτερικών οικονομικών της σχέσεων, αφορά το ουσιαστικό περιεχόμενό τους ή αλλιώς την έκταση του πεδίου εφαρμογής τους, δηλαδή το ποιά θέματα ρυθμίζονται με αποφάσεις και πράξεις, που εκδίδονται-θεσπίζονται από τα όργανα της Ένωσης.

Στο άρθρο I-217 παρ. 1 εδ. 1 καθορίζεται το περιεχόμενο της κοινής εμπορικής πολιτικής, το οποίο προτείνεται να είναι ευρύτερο ώστε να συμπεριλάβει ρητά νέους τομείς οι οποίοι εξαρούνται με βάση το ισχύον άρθρο 133 ΣυνθΕΚ. Η διεύθυνση αυτή καθίσταται αναγκαία έτσι, ώστε να διασφαλισθεί η αντιστοίχιση με το σφαιρικό χαρακτήρα των εμπορικών διαπραγματεύσεων, που διεξάγονται στο πλαίσιο του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και να ενισχυθεί η θέση και ο ρόλος της Ένωσης σε αυτές. Έτσι, στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης θα έπρεπε να υπάγονται:

Η τροποποίηση των δασμολογικών συντελεστών.

Η σύναψη δασμολογικών και εμπορικών συμφωνιών τόσο στον τομέα των εμπορευματικών συναλλαγών όσο και σε αυτόν των υπηρεσιών.

Η ρύθμιση θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που συνδέονται με εμπόριο.

Η λήψη αποφάσεων και η θέσπιση μέτρων σχετικά με τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Η ενοποίηση των μέτρων απελευθέρωσης.

Η πολιτική των εξαγωγών.

Η εφαρμογή μέτρων εμπορικής άμυνας με στόχο την αντιμετώπιση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών τρίτων χωρών όπως η πρακτική εξαγωγής αγαθών σε τιμές ντάμπινγκ καθώς και η χορήγηση εκ μέρους τρίτων χωρών επιδοτήσεων στις εξαγωγές αγαθών.

Θα λέγαμε, ότι επιδιώκεται να θεσπισθεί με το προτεινόμενο Σχέδιο η αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης σε όλους τους τομείς διεθνών συναλλαγών, που αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, προκειμένου σε περίπτωση μελλοντικής σύναψης πολυμερούς συμφωνίας για κάθε ένα από τα παραπάνω θέματα η Ένωση να διαθέτει την εξουσία να ενεργήσει ως τέτοια χωρίς αμφισβητήσεις και χωρίς να απαιτείται η σύμπραξη των κρατών μελών. Βέβαια, πρέπει να τονισθεί, ότι και κατά το παρελθόν στο πλαίσιο των Διακυβερνητικών Διασκέψεων για την τροποποίηση της Συνθήκης περί ίδρυσης¹ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1991, 1997 και 2000) αν και είχε προταθεί η σημαντική διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της κοινής εμπορικής πολιτικής, εν τούτοις το τελικό αποτέλεσμα, όπως αποτυπώθηκε στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 133 (πρώην 113) ΣυνθΕΚ ήταν περιορισμένο και δεν οδήγησε στην ουσιαστική ενίσχυση της κοινής εμπορικής πολιτικής ούτε προήγαγε το στόχο της κατοχύρωσης της κοινοποίησης όλου του φάσματος των εξωτερικών εμπορικών σχέσεων της Ένωσης. Πράγματι, σε σημαντικούς τομείς στην ουσία καθιερώθηκε η παλινδρόμηση ανάμεσα στην προσπάθεια για κοινοποίηση και στην απόπειρα για επανεθνικοποίηση της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής (υπηρεσίες, πνευματική ιδιοκτησία) ενώ όσον αφορά στις ξένες άμεσες επενδύσεις αυτές έχουν ολοκληρωματικά εξαιρεθεί από το πεδίο της κοινής εμπορικής πολιτικής.

Η διαμόρφωση και υλοποίηση της κοινής εμπορικής πολιτικής δεν γίνεται στο κενό αλλά εντός των ορίων, που θέτουν αφ' ενός οι γενικοί στόχοι της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, που καθορίζονται στο άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 2 και αφ' ετέρου οι αρχές, που σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-193 παρ. 1 και παρ. 3 διέπουν την εν λόγω δράση της.

Στο Τμήμα 1 Συνεργασία για την Ανάπτυξη του Κεφαλαίου ΙV Συνεργασία με τρίτες χώρες και ανθρωπιστική βοήθεια, καθορίζεται, ότι η πολιτική της Ένωσης για την ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών περιλαμβάνει τη λήψη κάθε μέτρου, που μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της φτώχειας (άρθρο ΙΙΙ-218 εδ. 3) και το οποίο μπορεί να λάβει τη μορφή πολυετούς προγράμματος συνεργασίας με τις συγκεκριμένες αυτές χώρες ή προγράμματος με θεματική προσέγγιση (άρθρο ΙΙΙ-219 παρ. 1) ή γενικότερα προγράμματος παροχής βοήθειας προς αυτές (άρθρο ΙΙΙ-220 παρ. 1 εδ. 1). Σύμφωνα με το άρθρο ΙΙΙ-221 παρ. 1 εδ. 1, στο πλαίσιο της Οικονομικής, Χρηματοοικονομικής και Τεχνικής Συ-

1. Βλ. άλλα στοιχεία στο: Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Γ' έκδ. Αθήνα, 2003.

νεργασίας με τρίτες χώρες, η Ένωση αναλαμβάνει δράσεις οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας περιλαμβανομένης της παροχής συνδρομής ιδίως χρηματοοικονομικής, με άλλες τρίτες χώρες πλην των αναπτυσσόμενων.

5. Το Θεσμικό Σύστημα άσκησης των εξουσιών της Ε.Ε. ως υποκείμενου των διεθνών οικονομικών σχέσεων

5.1. Το γενικό πλαίσιο

Στη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης των εξωτερικών οικονομικών πολιτικών της Ένωσης εμπλέκονται όλα τα θεσμικά όργανά της (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συμβούλιο Υπουργών) καθώς και ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης ως Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα εν λόγω όργανα συγκροτούν το «ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, που αποσκοπεί στην επιδίωξη των στόχων της Ένωσης» (άρθρο 18 παρ. 1 του Κεφαλαίου Ι Θεσμικό Πλαίσιο του Τίτλου IV Τα όργανα της Ένωσης) και επομένως και αυτών, που αφορούν στις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της. Βασική αποστολή των οργάνων αυτών είναι η διασφάλιση της συνοχής, της αποτελεσματικότητας και της συνέχειας των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης στους διάφορους τομείς.

Οι γενικοί προσανατολισμοί και προτεραιότητες της Ένωσης καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο της «παρέχει (...) την αναγκαία για την ανάπτυξη της ώθηση» (άρθρο 20 παρ. 1 εδ. 1). Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανατίθεται, σύμφωνα με το άρθρο III-194 παρ. 1 η εξουσία καθορισμού των στόχων και των στρατηγικών συμφερόντων της Ένωσης στους τομείς της εξωτερικής δράσης της, μέσω της λήψης αποφάσεων, που «μπορούν ν' αφορούν τις σχέσεις της Ένωσης με μία χώρα ή μία περιοχή ή να έχουν θεματική προσέγγιση» (άρθρο III-194 παρ. 1 εδ. 3). Οι εν λόγω αποφάσεις λαμβάνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ομοφωνία (άρθρο III-194 παρ. 1 εδ. 5).

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του Συμβουλίου Υπουργών, που ασκεί, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα ασκεί δε και καθήκοντα χάραξης πολιτικών και συντονισμού υπό τις προϋποθέσεις, που ορίζει το Σύνταγμα» (άρθρο 22 παρ. 1). Σε συστάσεις του Συμβουλίου στηρίζονται οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των στρατηγικών συμφερόντων και στόχων της Ένωσης στο πεδίο των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων. Για την έγκριση των συστάσεων από το Συμβούλιο εφαρμόζονται οι ειδικές για κάθε τομέα εξωτερικής δράσης προβλεπόμενες διαδικασίες (άρθρο III-194 παρ. 1 εδ. 5).

Η διαμόρφωση και κατάρτιση των εξωτερικών πολιτικών της Ένωσης υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, που εξασφαλίζει τη συνοχή των δράσεων της (άρθρο 23 παρ. 2 εδ. 1). Την εν λόγω αρμοδιότητα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων την ασκεί σύμφωνα με τις καθοριζόμενες από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο γενικές στρατηγικές. Μεταξύ των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προτείνεται να συμπεριληφθεί η διασφάλιση της εξωτερικής εκπροσώπησης της Ένωσης (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 5). Προβλέπεται η δυνατότητα της Επιτροπής να υποβάλλει στο Συμβούλιο Υπουργών προτάσεις σχετικά με την έγκριση από αυτό συστάσεων μετά από τις οποίες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει για να καθορίσει τα στρατηγικά συμφέροντα της Ένωσης στους τομείς της εξωτερικής οικονομικής δράσης της. Δυνάμει του άρθρου III-

229 παρ. 3, στην Επιτροπή και τον υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης ανατίθεται η αρμοδιότητα να διασφαλίζουν την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Στο άρθρο 27 προτείνεται να συσταθεί η θέση του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, που διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με τη συμφωνία του προέδρου της Επιτροπής (άρθρο 27 παρ. 1 εδ. 1). Στην αρμοδιότητα του Υπουργού Εξωτερικών υπάγονται:

Η άσκηση της προεδρίας του προαναφερθέντος Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων (άρθρο 23 παρ. 2 εδ. 2).

Υπό την ιδιότητά του ως Αντιπροέδρου της Επιτροπής και στο πλαίσιο αυτής, οι εξωτερικές σχέσεις και ο συντονισμός των άλλων πτυχών της εξωτερικής δράσης της Ένωσης (άρθρο 27 παρ. 3 εδ. 1).

5.2. Οι ειδικές διαδικασίες

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 6 ΣχΣυντ, η έκταση και οι διαδικασίες άσκησης των αρμοδιοτήτων της Ένωσης καθορίζονται από τις ειδικές για κάθε τομέα διατάξεις που προβλέπονται στο Μέρος ΙΙΙ.

5.2.1. Υλοποίηση της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής (ΚΕΠ)

Η ΚΕΠ υλοποιείται μέσω μέτρων που θεσπίζονται από νομικές πράξεις (άρθρο ΙΙΙ-217 παρ. 2), που εκδίδονται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο Υπουργών, μετά από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία του άρθρου ΙΙΙ-302 του Σχεδίου Συντάγματος (άρθρο 33 παρ. 1). Ειδικότερα προσδιορίζεται, στο άρθρο ΙΙΙ-217 παρ. 2, ότι ως νομικές πράξεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης στο πλαίσιο της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής χρησιμοποιούνται νομοθετικές πράξεις και δη:

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι, που έχουν γενική ισχύ, είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα μέρη τους και ισχύουν άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη (άρθρο 32 παρ. 1 εδ. 2 Κεφάλαιο Ι Κοινές Διατάξεις, Τίτλος V Άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης).

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσιο, που δεσμεύουν κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνονται, όσον αφορά στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνουν την επιλογή της μορφής και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών (άρθρο 32 παρ. 1 εδ. 3).

Η ΚΕΠ δεν ασκείται μόνο μέσω μονομερών πράξεων των αρμοδίων οργάνων της Ένωσης, αλλά και με τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνιών με τρία κράτη (ένα ή περισσότερα) ή με διεθνείς οργανισμούς. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης και σύναψης των εμπορικού περιεχομένου εξωτερικών συμφωνιών διέπεται από τις ειδικές διατάξεις του άρθρου ΙΙΙ-217, ενώ εφαρμόζονται οι οικείες διατάξεις του άρθρου ΙΙΙ-227. Έτσι, η αρμοδιότητα διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων ανατίθεται στην Επιτροπή και η εξουσία σύναψης των συμφωνιών στο Συμβούλιο με την έκδοση ευρωπαϊκής απόφασης μετά από πρόταση της Επιτροπής, όπως ακριβώς προβλέπεται και στο ισχύον πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα στο άρθρο 133 ΣυνθΕΚ. Προβλέπεται η διεξαγωγή, πριν την έκδοση της εν λόγω απόφασης, διαβουλεύσεων ανάμεσα στο Συμβούλιο και το Ευ-

ρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η διατύπωση της γνώμης της Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σύμφωνα με το άρθρο III-227 παρ. 7.

Το Συμβούλιο Υπουργών λαμβάνει τις αποφάσεις για την υλοποίηση της κοινής πολιτικής με ειδική πλειοψηφία, όπως προβλέπει το άρθρο 22 παρ. 3 του ΣχΣυντ. Ωστόσο σύμφωνα με την ίδια ως άνω διάταξη του Σχεδίου, αυτό προβλέπει περιπτώσεις στις οποίες δεν ισχύει ο κανόνας της ειδικής πλειοψηφίας. Μία τέτοια περίπτωση προβλέπει η διάταξη του άρθρου III-217 παρ. 4 εδ. 1 δυνάμει της οποίας αποφάσεις σχετικά με τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνιών για τη ρύθμιση των συναλλαγών στον τομέα των υπηρεσιών που συνεπάγονται μετακίνηση προσώπων, καθώς και για τη ρύθμιση ζητημάτων που συνδέονται με τις εμπορικές πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας, λαμβάνονται από το Συμβούλιο με ομοφωνία, όταν η συμφωνία αυτή θεσπίζει διατάξεις για τις οποίες είναι αναγκαία η ομοφωνία για τη θέσπιση εσωτερικών κανόνων.

Επίσης προτείνεται να θεσπισθεί ο κανόνας της λήψης απόφασης από το Συμβούλιο με ομοφωνία, προκειμένου περί της διαπραγμάτευσης και σύναψης συμφωνίας στους τομείς του εμπορίου των πολιτιστικών και οπτικοακουστικών υπηρεσιών, με στόχο να προστατευθεί η πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία της Ένωσης ή αλλιώς «...όταν υπάρχει κίνδυνος οι υπηρεσίες αυτές να θίξουν την πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία της Ένωσης» (άρθρο III-217 παρ. 4 εδ. 2).

5.2.2. Η πολιτική στον τομέα της συνεργασίας με τρίτες χώρες

5.2.2.1. Η πολιτική συνεργασίας για την ανάπτυξη

Η πολιτική της Ένωσης με στόχο την ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών υλοποιείται:

Με τη θέσπιση μέτρων από ευρωπαϊκούς νόμους ή νόμους-πλαίσια. Τα εν λόγω μέτρα είναι δυνατό να λάβουν τη μορφή πολυετών προγραμμαμάτων συνεργασίας ή προγραμμάτων με θεματική προσέγγιση.

Με σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς των οποίων το αντικείμενο είναι η δράση για την ανάπτυξη των φτωχών χωρών. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης και σύναψης των εν λόγω συμφωνιών προβλέπεται στο άρθρο III-227 του Σχεδίου Συντάγματος.

Ειδικός ρόλος στην εφαρμογή της πολιτικής για την ανάπτυξη των φτωχών χωρών ανατίθεται, δυνάμει του άρθρου III-219 παρ. 3, στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και δυνάμει του άρθρου III-220 παρ. 1 και 2 στην Επιτροπή, η οποία έχει την αρμοδιότητα.

Να προωθεί το συντονισμό των κοινών δράσεων καθώς και των πολιτικών που εφαρμόζει η Ένωση και αυτών που αναπτύσσουν τα κράτη μέλη της στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη, στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών και διασκέψεων.

Να συμβάλλει στη διασφάλιση της συνεννόησης μεταξύ Ένωσης και κρατών μελών σχετικά με προγράμματα παροχής βοήθειας στο εν λόγω πλαίσιο.

5.2.2.2. Η οικονομική, χρηματοοικονομική και τεχνική συνεργασία με τρίτες χώρες

Τα μέτρα σχετικά με την ανάληψη από την Ένωση δράσεων στον τομέα της οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με τρίτες χώρες θεσπίζονται από

τις νομοθετικές πράξεις ήτοι τους ευρωπαϊκούς νόμους ή τους νόμους-πλαίσια (άρθρο III-221 παρ. 2 ΣχΣυντ). Προβλέπεται η δυνατότητα της Ένωσης να προβεί στη σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς των οποίων η δραστηριότητα αφορά στον οικονομικό, χρηματοοικονομικό και τεχνικό τομέα. Οι Συμφωνίες αυτές οργανώνουν τη συνεργασία της Ένωσης και των κρατών μελών τους με τα ως άνω τρίτα μέρη. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης και σύναψης των συμφωνιών αυτών διέπεται από το άρθρο III-227 ΣχΣυντ.

Προτείνεται να ανατεθεί στο Συμβούλιο Υπουργών η ειδική εξουσία θέσπισης, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, των ευρωπαϊκών αποφάσεων σχετικά με την παροχή από την Ένωση επείγουσας χρηματοοικονομικής βοήθειας προς τρίτες χώρες των οποίων η κατάσταση καθιστά αναγκαία τη συγκεκριμένη συνδρομή.

5.2.3. Η πολιτική στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας

Οι δράσεις της Ένωσης με αντικείμενο την παροχή σε πληθυσμούς τρίτων χωρών ανθρωπιστικής βοήθειας αναπτύσσονται στο πλαίσιο που καθορίζουν τα θεσπιζόμενα από ευρωπαϊκούς νόμους ή νόμους πλαίσια, μέτρα. Η παροχή της εν λόγω βοήθειας επιδιώκεται εξάλλου μέσω της σύναψης από την Ένωση συμφωνιών με τρίτες χώρες ή διεθνείς ανθρωπιστικούς οργανισμούς.

Ο συντονισμός της πολιτικής της Ένωσης και των δράσεων των κρατών μελών της στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας αποτελεί αρμοδιότητα της Επιτροπής έτσι ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών παροχής ανθρωπιστικής συνδρομής εκ μέρους της Ένωσης και των κρατών μελών της.

Η διαπραγμάτευση και σύναψη από την Ένωση των ως άνω διεθνών συμφωνιών γίνεται, όπως και στην περίπτωση της συνεργασίας για την ανάπτυξη και της οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο III-227.

Ειδικότερα, κατά το στάδιο της διαπραγμάτευσης, το Συμβούλιο Υπουργών είναι αρμόδιο για:

Την έγκριση της έναρξης των διαπραγματεύσεων.

Την έκδοση οδηγιών διαπραγμάτευσης.

Την έκδοση, ύστερα από σύσταση της Επιτροπής, ευρωπαϊκής απόφασης που επιτρέπει την έναρξη των διαπραγματεύσεων και στο πλαίσιο της οποίας ορίζει τον διαπραγματευτή ή τον επικεφαλής της διαπραγματευτικής ομάδας της Ένωσης.

Η δυνατότητα παροχής διαπραγματευτικών οδηγιών στον διαπραγματευτή καθώς και ορισμού ειδικής επιτροπής σε διαβούλευση με την οποία πρέπει να διεξαχθεί η διαπραγμάτευση.

Κατά το στάδιο της υπογραφής και σύναψης της συμφωνίας, το Συμβούλιο Υπουργών εκδίδει, ύστερα από πρόταση του διαπραγματευτή:

Ευρωπαϊκή απόφαση που επιτρέπει την υπογραφή της συμφωνίας και την προσωρινή εφαρμογή της.

Ευρωπαϊκή απόφαση σχετικά με τη σύναψή της μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Σε όλες τις περιπτώσεις οι αποφάσεις του Συμβουλίου λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η συμφωνία αφορά τομέα για τον οποίο απαιτείται ομοφωνία για τη θέσπιση πράξης της Ένωσης οπότε λαμβάνονται με ομοφωνία.

5.2.4. Η πολιτική στο νομισματικό τομέα

Βασικά στοιχεία της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης είναι το ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, και ο καθορισμός καθώς και η άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να συμβάλλουν στη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και στην υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών της Ένωσης (άρθρο III-69 ΣχΣυντ).

Η διαμόρφωση και υλοποίηση της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης ανατίθεται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (άρθρο III-77 παρ. 2α)), το οποίο επίσης έχει την αρμοδιότητα να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος σύμφωνα με το άρθρο III-228 (άρθρο III-77 παρ. 2β)), να κατέχει και να διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών μελών (άρθρο III-77 παρ. 2γ)) καθώς και να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών (άρθρο III-77 παρ. 2δ)). Θεσπίζεται η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να εκδίδει ευρωπαϊκούς κανονισμούς και ευρωπαϊκές αποφάσεις που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (άρθρο III-82 παρ. 1).

Το άρθρο III-86 παρ. 1 προβλέπει τη σύσταση της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής, στην οποία ανατίθεται, εκτός των άλλων, η αρμοδιότητα να παρακολουθεί την οικονομική και δημοσιονομική κατάσταση των κρατών μελών και της Ένωσης και να συντάσσει τακτικά εκθέσεις προς το Συμβούλιο Υπουργών και την Επιτροπή για τα θέματα αυτά, ιδίως όσον αφορά τις οικονομικές σχέσεις με τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς.

Όπως και στο πλαίσιο του ισχύοντος πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου, έτσι και στο Σχέδιο Συντάγματος προβλέπεται η θέσπιση ειδικού καθεστώτος για τα δώδεκα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα (Τμήμα 3 Α Ειδικές Διατάξεις για τα Κράτη Μέλη της Ευρωζώνης) ενώ διαφορετικό καθεστώς εφαρμόζεται στα λεγόμενα κράτη μέλη με παρέκκλιση (Τμήμα 4 Μεταβατικές Διατάξεις).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όσον αφορά τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, έχει η καθιέρωση ειδικής διαδικασίας με στόχο τη διασφάλιση της θέσης του ενιαίου νομίσματος στο Διεθνές Νομισματικό Σύστημα (άρθρο III-90 παρ. 1). Έτσι, οι κοινές θέσεις των κρατών μελών της Ευρωζώνης, που αφορούν ζητήματα σχετικά με την Οικονομική και Νομισματική Ένωση στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών και διασκέψεων με αντικείμενο τις διεθνείς νομισματικές σχέσεις, καθορίζονται με την έκδοση ευρωπαϊκής απόφασης από το Συμβούλιο Υπουργών που αποφασίζει ύστερα από πρόταση της Επιτροπής και διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η σχετική απόφαση λαμβάνεται μόνο από τα μέλη του Συμβουλίου Υπουργών που εκπροσωπούν τα κράτη της ευρωζώνης. Όπως προσδιορίζεται στο άρθρο III-90 παρ. 2 εδ. 2, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ειδική πλειοψηφία σχηματίζεται από την πλειοψηφία των ψήφων των μελών του Συμβουλίου που εκπροσωπούν τα κράτη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ και πρέπει να αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα 3/5 του πληθυσμού τους. Η ενιαία άρα και αποτελεσματική εκ-

προσώπηση των κρατών μελών της ευρωζώνης στο πλαίσιο των διεθνών οικονομικών οργανισμών και διασκέψεων επιδιώκεται με την έγκριση από το Συμβούλιο Υπουργών, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, των κατάλληλων μέτρων.

Στο άρθρο III-228 προβλέπεται ειδικό, σε σχέση με τη γενική διαδικασία του άρθρου III-227, νομικό-θεσμικό πλαίσιο για τη σύναψη νομισματικού και συναλλαγματικού περιεχομένου συμφωνιών, το οποίο αφορά τα κράτη μέλη της ευρωζώνης και όχι τα κράτη μέλη με παρέκκλιση. Ειδικότερα, θεσπίζεται η αρμοδιότητα του Συμβουλίου Υπουργών να συνάψει, με απόφαση που λαμβάνει με ομοφωνία, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, και αφού προηγηθούν διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έτσι ώστε να καταστεί δυνατή συναίνεση συμβατή με το στόχο της σταθερότητας των τιμών, και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τυπικές συμφωνίες για ένα σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ έναντι άλλων νομισμάτων εκτός αυτών που αποτελούν νόμιμο χρήμα στο εσωτερικό της Ένωσης (άρθρο III-228 παρ. 1 εδ. 1). Εξάλλου το Συμβούλιο Υπουργών έχει την εξουσία σύναψης συμφωνιών για νομισματικά ή συναλλαγματικά ζητήματα με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς (άρθρο III-228 παρ. 3 εδ. 1). Και στις δύο εν λόγω περιπτώσεις, προβλέπεται συγκεκριμένη διαδικασία κατά την οποία το Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής και αφού διεξαχθούν διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αποφασίζει τη μεθόδευση των διαπραγματεύσεων, στις οποίες συμπράττει πλήρως η Επιτροπή και της σύναψης των παραπάνω συμφωνιών. Με τη διαδικασία αυτή επιδιώκεται η διασφάλιση κατά το δυνατό έκφρασης από την Ένωση ενιαίας θέσης στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων.

Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η αρμοδιότητα σύναψης διεθνών νομισματικών - συναλλαγματικών συμφωνιών δεν είναι αποκλειστική δεδομένου ότι προβλέπεται (άρθρο III-228 παρ. 4) η δυνατότητα των κρατών μελών να συνάπτουν τέτοιες συμφωνίες τις οποίες διαπραγματεύονται στο πλαίσιο των διεθνών οικονομικών οργανισμών.

Τα κράτη μέλη με παρέκκλιση εξαιρούνται από την εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής (άρθρο III-91 παρ. 2 και 3 ΣχΣυντ). Σε περίπτωση κατά την οποία προκαλούνται (ή υφίσταται σοβαρή απειλή να προκληθούν) από ολική διατάραξη του ισοζυγίου πληρωμών ή από το είδος των συναλλαγματικών αποθεμάτων που διαθέτει, δυσχέρειες στο ισοζύγιο πληρωμών ενός κράτους μέλους με παρέκκλιση, με αποτέλεσμα να απειλείται η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ή η εφαρμογή της κοινής εμπορικής πολιτικής, το εν λόγω κράτος μπορεί να λάβει μέτρα, τα οποία εξετάζονται από την Επιτροπή και τα οποία μπορεί να είναι αυτά που προτείνει η Επιτροπή. Προβλέπεται η αρμοδιότητα της Επιτροπής να προβεί σε σύσταση προς το Συμβούλιο Υπουργών σχετικά με την παροχή αμοιβαίας συνδρομής σε περίπτωση που τα παραπάνω μέτρα δεν εξάλειψαν τις δυσχέρειες ή την απειλή δυσχερειών στο ισοζύγιο πληρωμών (άρθρο III-95).

Τα κράτη μέλη με παρέκκλιση μπορούν, με άδεια της Επιτροπής, να επιβάλλουν μέτρα διασφάλισης αν η παροχή αμοιβαίας συνδρομής από το Συμβούλιο δεν συνέβαλε στην άρση των δυσχερειών στο ισοζύγιο πληρωμών ή η συνδρομή αυτή δεν παρεσχέθη. Η λήψη των εν λόγω μέτρων πρέπει να είναι σύμφωνη με το πλαίσιο που καθορίζει η Επιτροπή (άρθρο III-95 παρ. 3 εδ. 1). Προβλέπεται η δυνατότητα του Συμβουλίου να προβεί σε ανάκληση της άδειας που η Επιτροπή παρέσχε για την εφαρμογή των μέτρων διασφάλισης ή σε τροποποίηση των όρων εφαρμογής τους.

**ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΒΡΑΒΕΙΑ ΥΨΟΥΣ 25.000 ΕΥΡΩ
ΑΠΕΝΕΙΜΕ
ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΗΘΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ
«Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ»**

Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία ύψους 25.000 ΕΥΡΩ απένειμε σε Νέους Επιστήμονες και Φοιτητές το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ» κατά την διάρκεια σεμνής τελετής στην αίθουσα της Παλαιάς Βουλής την 14η παρελθόντος μηνός στην Αθήνα, παρουσία πολλών Επισήμων και πλήθους κόσμου.

Τα βραβεία επέδωσαν στους Βραβευθέντες ο Καθηγητής Γρηγ. ΣΚΑΛΚΕΑΣ τ. Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών, Εκπρόσωποι του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και των Μητροπολιτών Αττικής και Ηλείας, τ. Υπουργοί, Καθηγητές Πανεπιστημίων, Ταξίαρχοι της ΕΛΑΣ, Διευθυντές ΔΕΚΟ κ.ά.

Σε Εισήγησή του ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ εξήρε τα ευγενή κίνητρα σύστασης του Κέντρου υπό των Γονέων του προώρως θανόντος Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, Φοιτητού, κυρίας Έφης ΚΑΡΛΟΥ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και κ. Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ, ανέφερε στοιχεία για το μέχρι τούδε επιτελεσθέν έργο του Κέντρου και προκήρυξε τα νέα βραβεία ύψους 25.000 ΕΥΡΩ για την περίοδο 14/5/2004-14/5/2005.

Προ της απονομής των βραβείων ο Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Γεώργιος ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ ανεφέρθη διά μακρών στην ζωή του αιμνήστου Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, ο οποίος είχε διατελέσει και

Φοιτητής του, ενώ οι Φοιτήτριες κυρίες ΔΑΛΙΠΗ, ΚΙΤΣΑΚΗ και ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ανεφέρθησαν στους σκοπούς του Κέντρου και τα προκηρυχθέντα βραβεία της περιόδου 14/5/2003-14/5/2004, ενώ ένθερμο χαιρετισμό απηύθυνε προς τους παρισταμένους και η κυρία Βαλεντίνη ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ.

Οι Βραβευθέντες Νέοι Επιστήμονες και Φοιτητές συνέγραψαν Μελέτες επί διαφόρων θεμάτων, όπως:

«Επιρροές των καλλιτεχνικών ρευμάτων, που εμφανίσθηκαν στη Γαλλία τον 20ο αιώνα επί της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής της Ελλάδος κατά την αυτή περίοδο».

«Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Οικονομική Ανάπτυξη της Ελλάδος».

«Προβλήματα πολιτιστικής ενσωμάτωσης νέων Μεταναστών στην χώρα υποδοχής».

«Νεώτερη Ιστορία της Ελλάδος και Τύπος».

«Νέοι και Παγκοσμιοποίηση».

«Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Διεθνής Πολιτική».

«Τεχνολογία και Περιβάλλον».

«Ενσωμάτωση Ομογενών Φοιτητών στην Ελληνική Πανεπιστημιακή Κοινότητα και Κοινωνία».

«Ο ρόλος της Αστυνομίας κατά τους συγχρόνους καιρούς».

«Οι επιχειρήσεις από άποψη νομικού τύπου. Ανάλυση του τρόπου λειτουργίας και διοίκησής τους».

«Σχέσεις νέων ανθρώπων εντός της σύγχρονης κοινωνίας».

«Εταιρική διακυβέρνηση: παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές».

«Η ελληνική βιομηχανία φαρμάκων: παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές» κ.ά.

Οι βραβευθέντες:

Κυρίες ΔΑΛΙΠΗ, ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΠΑΛΤΑ, ΜΗΛΙΤΣΗ, ΜΑΥΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ, ΑΣΗΜΑΚΗ, ΓΚΙΚΑ, ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, ΔΕΡΒΟΥ, κύριοι ΚΑΪΛΗΣ, ΜΙΧΑΣ, ΛΙΑΚΟΣ, ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ, ΓΕΡΑΚΗΣ, ΚΟΥΦΑΚΗΣ, ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Α. ΒΑΣΙΛΑΚΕΡΔΗΣ, ΜΟΥΡΤΖΑΚΗΣ, ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ, ΞΑΝΘΙΑΚΟΣ, ΔΕΡΒΟΣ, ΜΕΛΙΔΗΣ, ΜΟΥΚΟΥΤΣΙΑΝ, ΜΕΛΙΚ - ΣΑΧΝΑΖΑΡΙΑΝ, ΑΝΤΩΝΙΟΥ κ.ά.

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΡΟΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ Α/ΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Β/ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Του κ. **Χαράλ. ΣΤΑΧΤΕΑ**
Εκτακτ. Καθηγ. ΤΕΙ Λάρισας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην κοινωνία της πληροφορίας¹ η σύγχρονη αντιμετώπιση προβλημάτων της εκπαίδευσης, οδηγεί συχνά στην υιοθέτηση αρχών της συστημικής ανάλυσης και στη διαμόρφωση μοντέλων² που διευκολύνουν την επεξεργασία των στοιχείων με τη χρήση της πληροφορικής τεχνολογίας. Η επινόηση, η παραγωγή και η χρησιμοποίηση μοντέλων είναι σύμφυτη με την ίδια τη λειτουργία της επιστήμης, του επιστημονικού τρόπου σκέψης και της επιστημονικής προσέγγισης της πραγματικότητας (Σταυρίδου 1995).

Από τα πολλά, ενδεχομένως, μοντέλα που είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν την διερεύνηση της πραγματικότητας, η επιλογή του κατάλληλου γίνεται συνήθως στη βάση των παρακάτω τριών κριτηρίων (Μιμίκου 1994):

- Της ποσότητας και ποιότητας των διατιθέμενων στοιχείων,
- Της εμπειρίας του ερευνητή,
- Του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, κυρίως από πλευράς ακρίβειας.

Επειδή σε όλα σχεδόν τα συστήματα ενυπάρχει η τυχαιότητα, δημιουργείται η ανάγκη κατασκευής μοντέλων τα οποία θα οδηγούν σε πρόβλεψη με κάποια αβεβαιότητα. Η προαναφερόμενη τυχαιότητα ενσωματώνεται σ' ένα μοντέλο εάν χρησιμοποιηθούν τυχαίες μεταβλητές στις θέσεις των αλγεβρικών παραμέτρων (Τσάντας 1984). Το μοντέλο που προκύπτει με αυτόν τον τρόπο καλείται **στοχαστικό (stochastic)** μοντέλο. Ο χώρος εφαρμογής των στοχαστικών μοντέλων είναι μεγαλύτερος του χώρου εφαρμογής των προσδιοριστικών μοντέλων και συνεχώς διευρύνεται. Προσεγγίζουν ικανοποιητικότερα την πραγματικότητα και ταυριάζουν περισσότερο με τη δομή των κοινωνικών συστημάτων.

1. Ο όρος «Κοινωνία της Πληροφορίας» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1993 από τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delor και αναφέρεται σε μια μορφή ανάπτυξης όπου η απόκτηση, αποθήκευση, επεξεργασία, αποθήκευση, μεταβίβαση και διάχυση πληροφοριών οδηγεί στη δημιουργία γνώσης, στη παραγωγή πλούτου και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

2. Γενικά, το μοντέλο είναι ένα σύνολο αλληλοσχετιζόμενων οντοτήτων (συνήθως μαθηματικών συναρτήσεων) που λειτουργούν ως υποκατάστατο μιας πραγματικότητας πολύ σύνθετης ή απρόσιτης στην εμπειρία, με το οποίο δίνεται η δυνατότητα κατανόησής της.

των και άρα των εκπαιδευτικών υποσυστημάτων. Επιπλέον δε, και εξαιτίας της αβεβαιότητας την οποία διαχειρίζονται, φαίνεται να είναι πιο πολύ δελεαστικά διότι δίδουν σημαντική αξία στον ανθρώπινο παράγοντα, ιδίως μέσα από την χρήση εκπαιδευτικών πληροφοριακών συστημάτων³, αφού η εφαρμογή των αποτελεσμάτων που παράγουν εξαρτάται από την κρίση και την διαίσθηση εκείνου που προσβλέπει στη συμβολή τους για την αντιμετώπιση προβλημάτων (Σταχτέας 2003).

Τα στοχαστικά μοντέλα τα οποία βρίσκουν εφαρμογή στο χώρο της διοίκησης της εκπαίδευσης, στηρίζονται στη θεωρία των στοχαστικών ανελίξεων. Στην ουσία οι στοχαστικές ανελίξεις είναι μαθηματικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη μελέτη συστημάτων που η λειτουργία τους ελέγχεται από το χρόνο και την τύχη (Αγραφιώτης 1999). Οι περισσότερες εφαρμογές μοντέλων με κοινωνικό περιεχόμενο που συναντούμε στη διεθνή βιβλιογραφία αφορούν στο πεδίο της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων (π.χ. Young & Almond 1961, Thonstand 1969, Young 1969, Bartholomew & Morris 1971, Young 1971, Young & Vassiliou 1974, Smith 1976, Marsall 1975, Bryant & Niehaus 1978, Bartholomew & Forbes 1979, Vassiliou 1982).

Μια στοχαστική ανέλιξη⁴ $\{X(t), t \in T\}$ καλείται **Μαρκοβιανή ανέλιξη** αν για κάθε $n > 2$ και $t_1, \dots, t_n$ στο $t_1 < t_2 < \dots < t_n$, η δεσμευμένη κατανομή της $X(t_n)$ για δεδομένες τιμές των $X(t_1), \dots, X(t_{n-1})$ είναι η ίδια με τη δεσμευμένη κατανομή της $X(t_n)$ όταν δίδεται μόνο η πιο πρόσφατη τιμή $X(t_{n-1})$. Μία Μαρκοβιανή ανέλιξη ονομάζεται **Μαρκοβιανή αλυσίδα** εάν αυτή αφορά διακριτό χώρο καταστάσεων. Στην περίπτωση που οι μεταβάσεις από τη μία κατάσταση στην άλλη παραμένουν ανεξάρτητες από το χρόνο, η μαρκοβιανή αλυσίδα λέγεται *ομογενής*. Οι Μαρκοβιανές αλυσίδες με δύο καταστάσεις, έστω τις 0 και 1, αποτελούν εξαιρετικά σπουδαία περίπτωση, τη *δικατάστατη περίπτωση*, επειδή αντιπροσωπεύουν πλειάδα πραγματικών φαινομένων και επεξεργάζονται εύκολα.

Στην ελληνική πραγματικότητα, πριν περίπου είκοσι χρόνια, διακρίνουμε για πρώτη φορά μία προσπάθεια εφαρμογής στοχαστικού μοντέλου με αντικείμενο την περιγραφή της κατανομής εκπαιδευτικού δυναμικού Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης (Ψαχαρόπουλος & Καζαμίας 1985), ενώ παρόμοια προσπάθεια συναντούμε αργότερα και για την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση (Βρυζίδης 2001). Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται η ομογενής μαρκοβιανή αλυσίδα διακριτού χρόνου, η οποία αποτελεί τη δημοφιλέστερη στοχαστική ανέλιξη, προκειμένου να διαμορφωθεί μοντέλο βασισμένο στη δικατάστατη περίπτωση για να εκτιμηθεί η ροή μετακίνησης διδασκόντων Αγγλικής γλώσσας, μουσικής και φυσικής αγωγής μεταξύ Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης. Βασική προϋπόθεση για τη μελέτη αποτελεί το γεγονός ότι το σύστημα παραμένει αναλλοίωτο όσον αφορά το μέγεθος και τη σύνθεσή του κατά τη χρονική διάρκεια στην οποία αναφέρεται η ανάλυση.

3. Τα Εκπαιδευτικά Πληροφοριακά Συστήματα είναι εκείνη η κατηγορία πληροφοριακών συστημάτων που έχει ως αντικείμενο την παραγωγή πληροφοριών οι οποίες είναι απαραίτητες στα στελέχη της εκπαίδευσης και στους λειτουργούς της σχολικής πράξης, ώστε να λαμβάνονται οι κατάλληλες αποφάσεις και να προκύπτει βελτιστοποίηση στην συνολική άσκηση του εκπαιδευτικού έργου (διδακτικού και διοικητικού) τόσο σε στρατηγικό, όσο και σε λειτουργικό επίπεδο.

4. Στοχαστική ανέλιξη ή στοχαστική διαδικασία (stochastic process) καλούμε μια οικογένεια τυχαίων μεταβλητών $\{C(t), t \in [0, \infty)\}$, που περιγράφει ένα σύστημα ή ένα φαινόμενο του οποίου η μελλοντική εξέλιξη καθορίζεται από μαθηματικούς πιθανοθεωρητικούς νόμους. Η παράμετρος t που αντιστοιχεί στο χρόνο (και κάποιες φορές στον χώρο), καθώς και οι τυχαίες μεταβλητές $X(t)$ που αντιπροσωπεύουν την αλλαγή, λαμβάνουν διακριτές τιμές ή είναι συνεχείς μεταβλητές.

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Όπως είναι γνωστό, στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι δυνατό να διοριστούν εκπαιδευτικοί κοινών ειδικοτήτων (Αγγλικής γλώσσας, Μουσικής, Φυσικής Αγωγής) για να διδάξουν στην Α/βάθμια (κατάσταση 0) ή στη Β/βάθμια (κατάσταση 1) εκπαίδευση. Κάθε εκπαιδευτικός συγκεκριμένης ειδικότητας περνά από το ένα έτος υπηρεσίας στο επόμενο με κάποια πιθανότητα $\neq 0$ να παραμείνει στην ίδια βαθμίδα εκπαίδευσης που υπηρέτησε και το προηγούμενο έτος ή με κάποια άλλη πιθανότητα $\neq 0$ να αλλάξει βαθμίδα.

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, ορίζονται οι παρακάτω πιθανότητες ως εξής:

Πιθανότητα ο εκπαιδευτικός να βρεθεί το επόμενο σχολικό έτος από την Α/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 0) στη Β/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 1) $\rightarrow p_0$

Πιθανότητα ο εκπαιδευτικός να βρεθεί το επόμενο σχολικό έτος από την Β/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 1) στην ίδια κατάσταση $\rightarrow p_1$

Πιθανότητα ο εκπαιδευτικός να βρεθεί το επόμενο σχολικό έτος από την Α/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 0) στην ίδια κατάσταση $\rightarrow q_0 = (1 - p_0)$

Πιθανότητα ο εκπαιδευτικός να βρεθεί το επόμενο σχολικό έτος από την Β/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 1) στη Α/βάθμια εκπ/ση (κατάσταση 0) $\rightarrow q_1 = (1 - p_1)$

Έστω X_0 ο εισερχόμενος στην υπηρεσία εκπαιδευτικός στο πρώτο έτος και $X_v, v \geq 1$ ο εκπαιδευτικός που υπηρετεί στο v -οστό έτος. Τότε η $\{X_v, v \geq 0\}$ αποτελεί διακάστατη περίπτωση ομογενούς Μαρκοβιανής αλυσίδας με τον ακόλουθο πίνακα μετάβασης πρώτης τάξης (δηλαδή για το πρώτο επόμενο έτος):

$$P = \begin{bmatrix} 1-p_0 & p_0 \\ 1-p_1 & p_1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} q_0 & p_0 \\ q_1 & p_1 \end{bmatrix} \quad (1)$$

Ο πίνακας μετάβασης 2^{ης} τάξης, δηλαδή για το δεύτερο επόμενο σχολικό έτος, δίνεται από τη σχέση $P^{(2)} = P \cdot P$ (Υψηλάντης 1998) που φαίνεται στη συνέχεια:

$$P^{(2)} = \begin{bmatrix} q_0 & p_0 \\ q_1 & p_1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} q_0 & p_0 \\ q_1 & p_1 \end{bmatrix} \quad (2)$$

Οπότε έχουμε:

$$\begin{aligned} P^{(2)} = P^2 &= \begin{bmatrix} q_0^2 + p_0 q_1 & p_0 (q_1 + p_1) \\ q_1 (q_0 + p_1) & p_1^2 + p_1 q_1 \end{bmatrix} = \\ &= \frac{1}{p_0 + q_1} \begin{bmatrix} q_1 & p_0 \\ q_1 & p_1 \end{bmatrix} + \frac{(p_1 - p_0)^2}{p_0 + q_1} \begin{bmatrix} p_0 & -p_0 \\ -q_1 & q_1 \end{bmatrix} \quad (3) \end{aligned}$$

Συνεχίζοντας, με τη βοήθεια της θεωρίας των στοχαστικών ανελίξεων (Κάκουλλος 1995) ή με τη χρήση λογισμικού πακέτου (π.χ. mathematica), ή πιο απλά, στην προκειμένη περίπτωση, με επαγωγή, βρίσκουμε ότι ο πίνακας μετάβασης v τάξης $P^{(v)} = P \cdot P^{(v-1)}$ είναι:

$$\begin{aligned}
 p^{(v)} &= p^v = \frac{1}{p_0 + q_1} \begin{bmatrix} q_1 & p_0 \\ q_1 & p_0 \end{bmatrix} + \frac{(p_1 - p_0)^v}{p_0 + q_1} \begin{bmatrix} p_0 & -p_0 \\ -q_1 & q_1 \end{bmatrix} \Rightarrow \\
 \Rightarrow p^{(v)} &= \begin{bmatrix} \frac{q_1 + (p_1 - p_0)^v p_0}{p_0 + q_1} & \frac{p_0 - (p_1 - p_0)^v p_0}{p_0 + q_1} \\ \frac{q_1 - (p_1 - p_0)^v q_1}{p_0 + q_1} & \frac{p_0 + (p_1 - p_0)^v q_1}{p_0 + q_1} \end{bmatrix} \quad (4)
 \end{aligned}$$

Εάν το φετινό σχολικό έτος έχουμε a_0 διδάσκοντες που υπηρετούν στην Α/βάθμια εκπ/ση και a_1 διδάσκοντες που υπηρετούν στην Β/βάθμια εκπ/ση, οι λεγόμενες απόλυτες πιθανότητες (για το v σχολικό έτος) δίνονται από τους ακόλουθους δύο τύπους:

$$\begin{aligned}
 a_0^{(v)} &= P[X_v = 0] = a_0 q_0^{(v)} + a_1 q_1^{(v)}, \\
 a_1^{(v)} &= P[X_v = 1] = a_0 p_0^{(v)} + a_1 p_1^{(v)},
 \end{aligned} \quad (5)$$

όπου $\{a_0, a_1\}$ η αρχική κατανομή του συστήματος $\{0,1\}$ και P_0, P_1, V_0, V_1 οι αρχικές πιθανότητες, δηλαδή οι πιθανότητες που υπολογίστηκαν με βάση στατιστικά δεδομένα από τις μετακινήσεις του είδους που διερευνούμε για προηγούμενα χρόνια:

$$a_0 = P[X_0 = 0], \quad a_1 = P[X_0 = 1] \quad (6)$$

Οι σχέσεις (5) προκύπτουν ευκολότερα και με τη χρήση Η/Υ από την επαναληπτική σχέση:

$$\begin{bmatrix} a_0^{(v)} & a_1^{(v)} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_0 & a_1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} q_0 & p_0 \\ q_1 & p_1 \end{bmatrix} \quad (7)$$

όπου a_0 και a_1 το πλήθος των αντίστοιχων διδασκόντων για κάθε επόμενο έτος.

Όταν $v \rightarrow \infty$ δηλαδή μετά παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος (ανεξάρτητα από την αρχική κατανομή) με τη βοήθεια της μαθηματικής ανάλυσης και επειδή $|p_1 - p_0| < 1$, προκύπτουν από την (4) αντίστοιχα:

$$\begin{aligned}
 \lim_{v \rightarrow \infty} q_0^{(v)} &= \lim_{v \rightarrow \infty} q_1^{(v)} = \frac{q_1}{p_0 + q_1} \\
 \lim_{v \rightarrow \infty} p_0^{(v)} &= \lim_{v \rightarrow \infty} p_1^{(v)} = \frac{p_0}{p_0 + q_1}
 \end{aligned} \quad (8)$$

Τα προηγούμενα όρια των σχέσεων (8) σημαίνουν ότι μετά παρέλευση αρκετού χρονικού διαστήματος ένας διδάσκων θα βρίσκεται στην Α/βάθμια εκπαίδευση με πιθανό-

τητα $q_1/(p_0+q_1)$ και στην Β/βάθμια εκπαίδευση με πιθανότητα $p_0/(p_0+q_1)$. Με άλλα λόγια, παρ' ότι θα συνεχίζονται οι μετακινήσεις (μετατάξεις) των διδασκόντων κοινών ειδικοτήτων, η ροή θα αποκτήσει τέτοια δυναμική που το ποσοστό της ανταλλαγής μεταξύ των δύο καταστάσεων θα παραμένει σταθερό.

Το σχολικό έτος που θα επέλθει ισορροπία μπορεί εύκολα να υπολογιστεί από την επαναληπτική σχέση (7) όταν στα αποτελέσματα μεταξύ αρκετών (συνήθως πάνω από τρεις) διαδοχικών επαναλήψεων προκύψει ακρίβεια ακεραίου μέρους. Το γεγονός αν θα επέλθει ισορροπία στο εξεταζόμενο σύστημα ή όχι, το εύρος του χρονικού διαστήματος μετά το οποίο αυτή θα επέλθει και η επικρατούσα κατεύθυνση της διαρροής, ενδεχομένως να δώσουν έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση των λόγων που διαμορφώνουν την υφιστάμενη κατάσταση. Επιπλέον, μπορεί να διευκολύνουν και τη χάραξη ή τροποποίηση της σχετικής πολιτικής.

3. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Αναφερόμενοι σε κάποια εκπαιδευτική περιφέρεια (π.χ. Θεσσαλία) υποθέτουμε ότι Α, Β είναι οι δύο καταστάσεις στις οποίες μπορεί να βρεθεί ένας διδάσκοντας Αγγλικής γλώσσας, δηλαδή να διδάσκει στην Α/βάθμια ή στην Β/βάθμια εκπαίδευση, αντίστοιχα. Έστω επίσης ότι σήμερα υπηρετούν $\alpha_A = 40$ και $\alpha_B = 60$ διδάσκοντες στην Α/βάθμια και στη Β/βάθμια εκπαίδευση, αντίστοιχα. Εάν από τα στοιχεία του παρελθόντος (π.χ. για τα προηγούμενα πέντε χρόνια) υπολογίσουμε τις πιθανότητες μεταπήδησης όπως φαίνεται παρακάτω,

	A	B
A	0,8	0,2
B	0,1	0,9

τότε προκύπτει από την (1) ο ακόλουθος πίνακας πρώτης τάξης:

$$P = \begin{bmatrix} 0,8 & 0,2 \\ 0,1 & 0,9 \end{bmatrix}$$

Κατόπιν, με χρήση H/Y υλοποιείται αλγόριθμος επανάληψης βασιζόμενος στη σχέση (7) που λαμβάνει τη μορφή:

$$\begin{bmatrix} \alpha'_A & \alpha'_B \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 40 & 60 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0,8 & 0,2 \\ 0,1 & 0,9 \end{bmatrix}$$

Τελικά παίρνουμε τα ακόλουθα αποτελέσματα (στην επόμενη σελίδα) που αφορούν το πλήθος των διδασκόντων ανά βαθμίδα για τα επόμενα τριάντα σχολικά έτη (τριάντα επαναλήψεις)

Τα εξαγόμενα στοιχεία του προηγούμενου πίνακα δείχνουν ότι με την προϋπόθεση ότι το πλήθος των διδασκόντων Αγγλικής γλώσσας στην συγκεκριμένη εκπαιδευτική περιφέρεια παραμένει σταθερό (100 άτομα) για τα επόμενα έτη, ισορροπία θα επέλθει από το όγδοο έτος. Δηλαδή θα γίνονται μετακινήσεις (μετατάξεις) από την Α/βάθμια στην Β/βάθμια εκπαίδευση και αντιστρόφως, αλλά το συνολικό πλήθος των εκπαιδευτι-

Σχολ. έτος	Α/βάθμια	Β/βάθμια
1	40	60
2	38	62
3	36,6	63,4
4	35,62	64,38
5	34,934	65,066
6	34,4538	65,5462
7	34,11766	65,88234
8	33,88236	66,11764
9	33,71765	66,28235
10	33,60236	66,39764
11	33,52165	66,47835
12	33,46516	66,53484
13	33,42561	66,57439
14	33,39793	66,60207
15	33,37855	66,62145
16	33,36498	66,63502
17	33,35549	66,64451
18	33,34884	66,65116
19	33,34419	66,65581
20	33,34093	66,65907
21	33,33865	66,66135
22	33,33706	66,66294
23	33,33594	66,66406
24	33,33516	66,66484
25	33,33461	66,66539
26	33,33423	66,66577
27	33,33396	66,66604
28	33,33377	66,66623
29	33,33364	66,66636
30	33,33355	66,66645

κών Αγγλικής γλώσσας που θα κατέχουν οργανική θέση στην Α/βάθμια εκπαίδευση θα είναι 33 και εκείνων που θα κατέχουν οργανική θέση στη Β/βάθμια εκπαίδευση θα ανέρχεται στους 67. Συνεπώς, όλο και περισσότερες ανάγκες θα χρειάζεται να καλύπτονται με αναπληρωτές ή αποσπάσεις στη Α/βάθμια εκπαίδευση.

Φαίνεται, επίσης, ότι η διαρροή προς τη Α/βάθμια εκπαίδευση θα είναι μεγαλύτερη. Τούτο σημαίνει ότι πρέπει να ασκηθεί παρέμβαση, ώστε να περιοριστούν οι μετατάξεις προς τη Β/βάθμια εκπαίδευση, διότι χρειάζεται να αποτραπεί η απογύμνωση της Α/βάθμιας εκπαίδευσης από έμπειρο διδακτικό προσωπικό. Επιπλέον προκύπτει συσσώρευση μεγαλύτερων στην ηλικία διδασκόντων Αγγλικής γλώσσας στη Β/βάθμια εκπαίδευση που αλλοιώνει τη λεγόμενη ηλικιακή κατανομή των υπηρετούντων εκπαιδευτικών, πράγμα το οποίο κατά τη διαδικασία του εκπαιδευτικού σχεδιασμού επιβάλλεται να περιοριστεί.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σύγχρονη διοικητική πρακτική οφείλει να θεμελιώνεται στην επιστημονική γνώση και όπου αυτό είναι δυνατό να χρησιμοποιεί και να επεκτείνει την ενδεδειγμένη μεθοδολογία ποσοτικής ανάλυσης (Cherrington 1995). Η αποκαλούμενη *ανάπτυξη της τεχνολογίας της διοίκησης* και η ενσωμάτωσή

της στις λειτουργικές δομές κάθε οργάνωσης, άρα και της εκπαιδευτικής οργάνωσης, θεωρείται η προσφορότερη και οικονομικότερη δυνατότητα που βελτιστοποιεί τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (Ψωινός 1996).

Η θεωρία των στοχαστικών ανελίξεων και ειδικότερα των Μαρκοβιανών αλυσίδων διακριτού χρόνου αποτελεί ένα πολύ καλό εργαλείο για την κατασκευή θεωρητικών μοντέλων που συμβάλλουν στην ορθολογικότερη διαχείριση ιδιαίτερα των ανθρωπίνων πόρων του εκπαιδευτικού συστήματος. Τα μαρκοβιανά μοντέλα διακρίνονται για την ευχρηστία τους παρέχοντας απευθείας αριθμητικά αποτελέσματα στη διάθεση της κεντρι-

κής διοίκησης η οποία είναι επιφορτισμένη με τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής. Επιπλέον, μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό μετά την ενσωμάτωσή τους σε εκπαιδευτικά πληροφοριακά συστήματα.

Το προηγούμενο μοντέλο της δικατάστατης περίπτωσης μπορεί να αναφέρεται στην επικράτεια ή σε μεμονωμένες εκπαιδευτικές περιφέρειες. Επίσης είναι δυνατό να αφορά το σύνολο των κοινών ειδικοτήτων ή χωριστά την κάθε ειδικότητα. Με τη βοήθεια του μοντέλου είναι εύκολο να γίνει σχετική πρόβλεψη για τη μελλοντική μετακίνηση που θα συμβάλλει, ενδεχομένως, στη λήψη αποφάσεων που θα διαμορφώνουν την πολιτική των συγκεκριμένων μετατάξεων. Η ανάπτυξη παρόμοιων μοντέλων υπαγορεύεται και από την αναγκαιότητα θεμελίωσης και χρήσης εκπαιδευτικών πληροφοριακών συστημάτων, κατεύθυνση προς την οποία η Κοινωνία της Πληροφορίας επιβάλλει να δραστηριοποιηθεί η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Ερευνών του Υπουργείου Παιδείας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Bartholomew D.G. and Morris B.R, (1971): Aspects of Manpower Planning. London: English University Press.

Bartholomew D.G. and Forbes A.F., (1979): Statistical Techniques of manpower Planning. New York: J. Wiley.

Bryant D.T., and Niehaus R.J., (1978): Manpower Planning and Organization Design. NATO Conference Series, Vol. 7, New York: Plenum Press.

Marsall M.L., (1975): Equilibrium age distributions for graded systems. J.R.Statist.Soc., No A138, σελ: 62-69.

Smith A.R., (1971): Models for Manpower Systems. London: English University Press

Thonstand T., (1969): Education and Manpower: Theoretical Models and Empirical Applications. Edinburgh: Oliver and Boyd.

Vassiliou P., (1982), «Asymptotic behavior of Markov systems», J. Appl. Prob., No 19, σελ: 815-857

Young A., (1969): The Remuneration of University Teachers 1967-67. Association of University teachers, London.

Young A., (1971): Demographic and ecological model for manpower planning. στο Bartholomew D.J. and Morris B.R. (Ed), σελ: 75-97.

Young A. and Almond G., (1961): Predicting distribution of staff. Comp. Jour., No 3, σελ: 246-250.

Young A. and Vassiliou P., (1974): A non-liners model on the promotion of staff. J.R.Statist.Soc., No A137, σελ: 584-595

Αγραφιώτης Γ., (1999): Στοχαστικές Διαδικασίες. Διδακτικές Σημειώσεις, Βόλος: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Βρυζίδης Λ., (2001): Ανάπτυξη μαθηματικού μοντέλου πρόβλεψης κατανομών της ροής του σπουδαστικού δυναμικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιθεώρηση Αποκέντρωσης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, No 24, σελ: 7-19.

Κάκουλλος Θ., (1995): Στοχαστικές ανελίξεις. Αθήνα: Συμμετρία

Μήικου Μ., (1994): Τεχνολογία υδατικών πόρων. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Σταυρίδου Ε., (1995): Μοντέλα Φυσικών Επιστημών. Αθήνα: Σαββάλας, σελ:12-19.

Σταχτέας Χ., (2003): Δυνατότητες και προοπτικές των πληροφοριακών συστημάτων για τη βέλτιστη αντιμετώπιση προβλημάτων της εκπαίδευσης. «Διοικητική Ενημέρωση», No 26, σελ: 89-101

Τσάντας Ν., (1984): Στοχαστικές μέθοδοι ελέγχου σε μη ομογενή Μαρκοβιανά συστήματα. Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Ψαχαρόπουλος Γ. and Καζαμιάς Α., (1985): Παιδεία και Ανάπτυξη στην Ελλάδα. Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.

Ψωινός Δ., (1996): Ποσοτική ανάλυση. Τόμος 2, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.

Βραβεία επιμελείας και ήθους εις μνήμην Ευγ. και Γεωργ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Βραβεία επιμελείας και ήθους απενεμήθησαν τον παρελθόντα μήνα σε Μαθητές της Γ' τάξεως Δημοσίων Λυκείων του Ν. Καρδίτσης σε επιτυχή ειδική εκδήλωση, που διοργάνωσε σε αίθουσα του Επιμελητηρίου η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με τον Καθηγητή Πανεπιστημίων κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟ εις μνήμην των Γονέων του Ευγενίας και Γεωργίου.

Τα βραβεία, συνοδευόμενα υπό ποσού συνολικώς 2.100 ευρώ, είχε ανακοινώσει ο χορηγός τους κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ κατά την διάρκεια των εργασιών του Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα την ανάπτυξη του Ν.Καρδίτσας, που είχε πραγματοποιηθεί τον παρελθόντα Σεπτέμβριο στην Καρδίτσα.

Στην εκδήλωση παρέστησαν Εκπρόσωπος του Μητροπολίτου Καρδίτσας, ο Νομάρχης κ. Βασ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ο Βοηθός Νομάρχης κ. ΜΑΚΡΗΣ, ο πρώην Βοηθός Νομάρχης κ. ΝΟΥΣΙΟΣ, Νομαρχιακοί Σύμβουλοι, Δήμαρχοι, ο Περιφερειακός Διευθυντής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Θεσσαλίας κ. ΡΑΟΥΛΗΣ, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν.Καρδίτσης κ. ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ, η Διευθύντρια Διεύθυνσης Πολιτισμού της Ν.Α. κ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΛΗ, Στελέχη της Ν.Α., Διευθυντές Λυκείων, Καθηγητές και 39 αριστεύσαντες Μαθητές Λυκείων Ν.Καρδίτσης.

Ο Υφυπουργός Παιδείας κ. Σπ. ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ με επιστολή του συνεχάρη τον Καθηγητή κ. Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟ για την πρωτοβουλία του, ενώ ο Βουλευτής κ. Ντ. ΡΟΒΛΙΑΣ πέραν των συγχαρητηρίων του προς τον Καθηγητή εύχεται να μιμηθούν και άλλοι αυτή την πρωτοβουλία.

Οι βραβενθέντες, έπειτα από κλήρωση μεταξύ των 39 αριστευσάντων Μαθητών, είναι κ. Αικατερίνη ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ του Β' Ενιαίου Λυκείου Καρδίτσης, η κ. Ευαγγελία ΛΑΖΟΥ του ιδίου Λυκείου και η κ. Χριστιάνα ΠΑΡΔΑΛΗ του Γ' Ενιαίου Λυκείου Καρδίτσης.

Τα βραβεία επέδωσαν ο Νομάρχης κ. Βασ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ο κ. ΡΑΟΥΛΗΣ και ο κ. Επαμεινώνδας, Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο θεσμός της περιφέρειας στην Ισπανία

Του κ. **Θεοφίλου ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Υποψηφ. Δδ. Π.Π.Κ.Π.Ε., Πτυχ. Ε.Σ.Δ.Δ.

1. Οργάνωση και λειτουργία της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης: Οι Αυτόνομες Κοινότητες (Autonomous Communities)¹

Ο τίτλος 8 του Συντάγματος του 1978 («εδαφική οργάνωση του κράτους») προβλέπει τις γενικές αρχές και διαδικασίες, οι οποίες πρέπει να γίνουν σεβαστές, τόσο όσον αφορά στη διαδικασία σχηματισμού των Α.Κ., όσο και στη μετέπειτα ομαλή λειτουργία τους.² Ωστόσο, το Ισπανικό Σύνταγμα (σε αντίθεση με το Ιταλικό του 1948) δεν προσδιορίζει τον «Χάρτη» των Α.Κ., που μπορούν να συγκροτηθούν, ούτε εξειδικεύει τη δομή τους. Αυτό επέτρεψε στις Α.Κ. να αποφασίσουν τις αρμοδιότητες και τους θεσμούς τους (κατά την έγκριση του Καταστατικού της Αυτονομίας τους), σύμφωνα με την πορεία προς την αυτονομία, την οποία η κάθε μία επιθυμεί να ακολουθήσει.^{3,4}

Η οριστική οργάνωση των Α.Κ. είχε μία σειρά παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά, που υφίστανται στα γερμανικά Lander ή ομοσπονδιακά κρατίδια, όπως η συνταγματική κατοχύρωση της αυτονομίας (αφού κανένας νόμος δεν μπορεί να περιορίσει την αυτοδι-

1. Στις Α.Κ. δίνεται ο ορισμός των Περιφερειακών Αρχών δημοσίου δικαίου, που είναι περιβεβλημένες με πολιτική αυτονομία, διαθέτουν νομοθετική εξουσία και ίδια κυβερνητικά όργανα. *European Parliament: The organization of local and regional government in the European Community*, 1993, σελ. 20. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*, 1997, σελ. 58.

2. Πρέπει να σημειώσουμε, ότι βασικά προαπαιτούμενα της διαδικασίας ίδρυσης μίας Α.Κ. είναι η διεξαγωγή περιφερειακού δημοψηφίσματος και η έγκριση από το Ισπανικό Κοινοβούλιο. *Ιστοσελίδα ΟΟΣΑ*, 2003α, σελ. 263.

3. Σύμφωνα με το Ισπανικό Σύνταγμα (άρθρο 147, παρ. 1), το Καταστατικό Αυτονομίας (*Statute of Autonomy*) είναι ο βασικός θεσμικός κανόνας κάθε Α.Κ. και το κράτος το αναγνωρίζει και το προσαρτά ως αναπόσπαστο μέρος της τάξης δικαίου του.

4. Θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι σχετικά με το σχηματισμό των Καταστατικών Αυτονομίας, υφίσταται μία ειδοποιός διαφορά μεταξύ των Ισπανικών και Ιταλικών Περιφερειών. Στην Ιταλία, τα Καταστατικά υποθετούνται από τα εκλεγμένα Περιφερειακά Συμβούλια των Περιφερειών, ενώ δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για αποδοχή τους από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ή έγκρισή τους με τοπικό δημοψήφισμα. Αντίθετα, στην Ισπανία, οι Τοπικές Αρχές και οι κάτοικοι των Περιφερειών εμπλέκονται ενεργά στη διαδικασία διαμόρφωσης των Καταστατικών. *Rousseau M.-Zariski R.*, 1997, σελ. 231. *Κωνστ. ΓΕ. Αθανασόπουλος, Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α' ΣΤ' έκδ. Αθήνα, 2003.*

οίκηση),⁵ η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κρατών και Α.Κ. και η επίλυση των διαφορών από το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο.⁶

Έτσι, λοιπόν οι 17 Α.Κ.⁷ απολαμβάνουν καθεστώς αυτονομίας, με νόμο που έχει ψηφιστεί από το Ισπανικό Κοινοβούλιο, όπου προσδιορίζεται η ονομασία, τα εδαφικά όρια, η οργάνωση, η έδρα και οι αρμοδιότητές τους, στοιχεία τα οποία περιέχονται στα αντίστοιχα Καταστατικά Αυτονομίας.⁸

Θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι το 1983, όταν εγκρίθηκαν όλα τα Καταστατικά Αυτονομίας, υπήρχαν δύο ομάδες Α.Κ. που διαφοροποιούνταν ανάλογα με το επίπεδο (των παρεχόμενων σε αυτές) αρμοδιοτήτων. Η πρώτη ομάδα απολάμβανε πλήρες καθεστώς αυτονομίας (Καταλονία, Χώρα Βάσκων, Γαλικία), ενώ η δεύτερη (η οποία αρχικά διέθετε περιορισμένο αριθμό αρμοδιοτήτων) θα αποκτούσε σταδιακά πλήρη αυτονομία σε πέντε έτη.⁹

Η αρχική διαφορά αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο ομάδων Α.Κ. θεωρήθηκε από ορισμένους ως έκφραση των ιστορικοπολιτικών διαφορών, όπως αντικατοπτρίζονται κυρίως από τη διαίρεση σε Εθνότητες και Περιφέρειες του άρθρου 2 του Ισπανικού Συντάγματος του 1978. Ωστόσο, είναι ορθότερο να θεωρηθεί, ότι οι κατώτερες αρμοδιότητες των Α.Κ. της δεύτερης ομάδας αναφέρονταν αποκλειστικά σε μία αρχική φάση προετοιμασίας, ενώ το Σύνταγμα επέτρεπε να διευρυνθούν μετά τα πέντε πρώτα έτη αυτονομίας, έπειτα από αναθεώρηση του Καταστατικού τους και νέα έγκριση από το Ισπανικό Κοινοβούλιο.

Πράγματι, στα τέλη της δεκαετίας του '80 ορισμένες Α.Κ. (Castille y Leon, Balearic Islands) άρχισαν να απαιτούν τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος τους, ώστε να διευρύνουν τις αρμοδιότητές τους. Τελικά, η διαμάχη για τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων επιλύθηκε μέσω νέων Καταστατικών Αυτονομίας τον Φεβρουάριο του 1992, μεταξύ της Σοσιαλιστικής Κυβέρνησης και του Λαϊκού Κόμματος. Σήμερα, μπορούμε να πούμε, ότι όλα τα καθεστώτα έχουν ένα ισοδύναμο επίπεδο ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, με εξαίρεση τον τομέα της υγείας, λόγω των δυσκολιών διαχείρισης και χρηματοδότησης, που συνεπάγεται.¹⁰

5. Σύμφωνα με την νομολογία του Ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, το καθεστώς αυτονομίας κάθε Α.Κ. έχει παράγωγο συνταγματικό χαρακτήρα και μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με διαδικασία, που την καθορίζει το ίδιο, δεδομένου, ότι είναι ανώτερο, τόσο από τους νόμους του κράτους, όσο και της ίδιας της Α.Κ., οι οποίοι θεωρούνται αντισυνταγματικοί σε περίπτωση σύγκρουσης. *Committee of the Regions*, 1999, σελ. 113.

6. Το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο, (το οποίο ιδρύθηκε με το Σύνταγμα του 1978), δραματίζει ένα ρόλο, που προσδιάζει σε αυτόν του Ιταλικού και Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, κρίνοντας τις περιπτώσεις όπου ανακύπτει διαφωνία μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των Α.Κ. (ή μεταξύ των Α.Κ.), σε ζητήματα κατανομής αρμοδιοτήτων, ενώ παράλληλα, αποφαινεται για τις περιπτώσεις όπου αμφισβητείται η συνταγματικότητα των νόμων, είτε της κεντρικής κυβέρνησης, είτε των Α.Κ.. Οι υποθέσεις φθάνουν ενώπιόν του είτε μέσω του Πρωθυπουργού, είτε μέσω του δημόσιου συννηγού (public defender), είτε από 50 μέλη ενός εκ των δύο Νομοθετικών Οργάνων (Γερουσία, Βουλή), είτε τέλος μέσω της Περιφερειακής Συνέλευσης (το νομοθετικό όργανο των Α.Κ.) μίας ή περισσότερων Α.Κ. Βλ. σχετ. άρθρα 161 και 162 Ισπανικού Συντ., καθώς επίσης και Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 240. *Committee of the Regions*, 1999, σελ. 113.

7. Οι οποίες θεσπίστηκαν την περίοδο 1978-1983.

8. Βλ. άρθρο 147 παρ. 2 Ισπανικού Συντάγματος.

9. Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 224.

10. *Committee of the Regions*, 1999, σελ. 121-122, Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 225.

Πίνακας 1
Οι Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις της Ισπανίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ (ΣΕ Τ. ΧΛΜ.)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Ανδαλουσία (Andalousia)	87.559	7.314.644
Καταλονία (Catalonia)	32.113	6.226.869
Μαδρίτη (Madrid)	8.028	5.181.659
Βαλένθια (Pais Valenciano)	23.255	4.028.774
Γαλικία (Galicia)	29.575	2.825.020
Καστίγια Λεόν (Castille y Leon)	94.224	2.584.407
Χώρα των Βάσκων (Basque Country)	7.234	2.130.783
Καστίγια λα Μάντσα (Castilla-la-Mancha)	79.461	1.730.717
Κανάρια νησιά (Canary Islands)	7.447	1.631.498
Αραγονία (Aragon)	47.720	1.205.663
Αστούριας (Asturias)	10.604	1.117.370
Μούρθια (Murcia)	11.314	1.109.977
Εστρεμαδούρα (Extremadura)	41.634	1.100.538
Βαλεαρίδες νήσοι (Balearic Islands)	4.992	787.984
Καντάμπρια (Cantabria)	5.321	541.885
Ναβάρα (Navarra)	10.391	536.192
Λα Ριόχα (La Rioja)	5.045	268.727

Πηγή: Council of Europe, 1997, Structure and operation of local and regional democracy of Spain.

Οι βασικοί θεσμοί των Α.Κ. παρουσιάζουν ομοιογενή χαρακτηριστικά, που θεσπίζονται από το άρθρο 152 του Συντάγματος.¹¹ Έτσι, υπάρχει μία Νομοθετική Συνέλευση (Legislative Assembly), που εκλέγεται με άμεση και καθολική ψηφοφορία (με αναλογικό εκλογικό σύστημα) για θητεία τεσσάρων ετών και αποτελείται από Περιφερειακούς Συμβούλους (Diputados Regionales) και ένα Περιφερειακό Κυβερνητικό Συμβούλιο (Regional Government Council), το οποίο είναι το εκτελεστικό όργανο της Α.Κ., λαμβάνει συλλογικά τις αποφάσεις του και είναι πολιτικά υπόλογο στη Νομοθετική Συνέλευση, η οποία μπορεί να παύσει τον Πρόεδρό του, έπειτα από πρόταση μορφής εναντίον του, η οποία λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των Μελών της.^{12,13}

Τα Μέλη του Περιφερειακού Κυβερνητικού Συμβουλίου, τα οποία διορίζονται (ή παύονται) από τον Πρόεδρο του εν λόγω Οργάνου, συνήθως δεν υπερβαίνουν τα 10, ενώ πρέπει να σημειωθεί, ότι η εκλογή των Μελών του Περιφερειακού Κυβερνητικού Συμ-

11. Οι θεσμοί των Α.Κ. ανταποκρίνονται στον προσανατολισμό της πλειοψηφίας έτσι, όπως εκφράζεται στις εκλογές κάθε Α.Κ., χωρίς ιεραρχική εξάρτηση από τα κεντρικά όργανα. *Committee of the Regions*, 1999, σελ. 113.

12. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*, 1997, σελ. 58, *Council of Europe*, 1997 σελ. 19.

13. Είναι εμφανές ότι, όπως και στην Ιταλία, το σύστημα της Ισπανικής Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης έχει κοινοβουλευτική δομή και λειτουργία.

βουλίου από τον Πρόεδρο αυτού δεν προβλέπεται στο Ισπανικό Σύνταγμα. Ωστόσο αυτό ακολουθήθηκε ως πρακτική από έναν αριθμό Α.Κ. και έτσι παγιώθηκε.¹⁴ Επί κεφαλής του Περιφερειακού Κυβερνητικού Συμβουλίου είναι ο Πρόεδρος της Α.Κ. (President of the Autonomous Community), ο οποίος εκλέγεται μεταξύ των Μελών της Νομοθετικής Συνέλευσης (και διορίζεται από τον Βασιλέα), διευθύνει και συντονίζει το Περιφερειακό Κυβερνητικό Συμβούλιο της Α.Κ. και αποτελεί τον εκπρόσωπο της Α.Κ. έναντι του κράτους.¹⁵

Όσον αφορά στη σύνθεση των Περιφερειακών Κυβερνήσεων υπάρχουν σαφείς πολιτικές διαφορές. Τα Πολιτικά Κόμματα, που συμμετέχουν σ' αυτές και διαθέτουν ταυτόχρονα την πλειοψηφία στα Περιφερειακά Κοινοβούλια, έχουν άλλοτε καθαρά εθνικιστικές ευαισθησίες (π.χ. Καταλονία, Χώρα των Βάσκων), άλλοτε σοσιαλιστικό προσανατολισμό (π.χ. Βαλένθια), ενώ άλλοτε είναι συντηρητικής απόχρωσης (π.χ. Βαλεαρίδες Νήσοι). Σε κάθε περίπτωση, ο πολιτικός προσανατολισμός των Αυτόνομων Κυβερνήσεων δικαιολογεί την εφαρμοζόμενη κοινωνικοοικονομική πολιτική καθώς και τις σχέσεις τους με την Κεντρική Κυβέρνηση.

Σε κάθε Α.Κ. υπάρχει ένας διορισμένος εκπρόσωπος (Delegate General) της Κεντρικής Κυβέρνησης, ο οποίος, όπως και στην περίπτωση της Ιταλίας με τον Κυβερνητικό Επίτροπο (Government Commissioner), αποτελεί τον σύνδεσμο (liaison) μεταξύ Κράτους και Περιφερειών. Δεν ασκεί, ωστόσο, καμία εξουσία στη διοικητική λειτουργία της Α.Κ.. Ο ρόλος του έγκειται στο συντονισμό και καθοδήγηση της Κρατικής Δημόσιας Διοίκησης των Επαρχιών, που περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια της Α.Κ. στην οποία είναι διορισμένος.¹⁶ Υπό αυτή την έννοια, ο ρόλος του θεωρείται υποδεέστερος από αυτόν, που διαδραματίζει ο ομόλογός του στην Ιταλία. Στην τελευταία χώρα, οι Κυβερνητικοί Επίτροποι ασκούν διοικητικές εξουσίες, που τους έχουν ανατεθεί από την Κεντρική Διοίκηση, διεξάγοντας παράλληλα a priori ελέγχους νομιμότητας στην Περιφέρεια στην οποία είναι διορισμένοι.¹⁷

Η έλλειψη ιδιαίτερης εξουσίας από τον Ισπανό Delegate General δεν σημαίνει, ότι η Κεντρική Κυβέρνηση δεν ασκεί καμιά μορφή ελέγχου στις Α.Κ.. Το Ισπανικό Σύνταγμα επιτρέπει στην Κεντρική Κυβέρνηση να παρεμβαίνει στην περίπτωση, που κάποια Α.Κ. αδυνατεί να εκπληρώσει τις συνταγματικές επιταγές ή ενεργεί ενάντια στο εθνικό συμφέρον της χώρας.¹⁸ Συγκεκριμένα, η Κεντρική Κυβέρνηση απευθύνει μία επίσημη ανακοίνωση στον Πρόεδρο της Α.Κ. ενημερώνοντάς τον για την παραβίαση, που έχει επισυμβεί. Αν η διαδικασία αυτή αποβεί άκαρπη, η Κεντρική Κυβέρνηση, έπειτα από την έγκριση της Γερουσίας, δύναται να προβεί στην υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων με στόχο τη συμμόρφωση της Α.Κ..¹⁹

Οι Α.Κ. μπορούν να θεσπίσουν στην περιοχή δικαιοδοσίας τους Τοπικές Αρχές (Comarcas), οι οποίες περιλαμβάνουν έναν αριθμό Δήμων, σε μία προσπάθεια να εκ-

14. Council of Europe, 1997, σελ. 18, Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 234.

15. European Parliament, 1993, σελ. 20. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1997, σελ. 58.

16. Βλ. άρθρο 154 Ισπανικού Συντ.

17. Η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση στην Ε.Ε., 2003, σελ. 106.

18. Βλ. άρθρο 155 Ισπανικού Συντ.

19. Η Κεντρική Κυβέρνηση, εξ άλλου, δύναται να αμφισβητήσει τις αποφάσεις, που εγκρίνονται από τα όργανα των Α.Κ. παραπέμποντας το σχετικό θέμα ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Βλ. σχετ. άρθρο 161 παρ. 2 του Ισπανικού Συντάγματος.

φραστούν κοινά συμφέροντα ή να υλοποιηθεί ένας ιδιαίτερος στόχος ή υπηρεσία.²⁰ Η νομοθεσία των Α.Κ. καθορίζει τα εδαφικά όρια αυτών των Αρχών, τη σύνθεση και λειτουργία των εκτελεστικών τους Οργάνων, καθώς και τις ακριβείς αρμοδιότητες και πηγές χρηματοδότησής τους.²¹

Σχετικά με τον έλεγχο των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού οι Α.Κ. ασκούν γενική διοικητική εποπτεία (general administrative supervision), η οποία αναφέρεται μόνο στον έλεγχο νομιμότητας.²² Έτσι, όταν οι διοικητικές υπηρεσίες μίας Α.Κ. στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, θεωρούν, ότι μία πράξη ή απόφαση οποιασδήποτε Τοπικής Αρχής (εντός των ορίων της συγκεκριμένης Περιφέρειας) παραβιάζει την αρχή της νομιμότητας, δύναται να καλέσει την Αρχή εκείνη να ακυρώσει την απόφαση, που έλαβε ή την πράξη που εξέδωσε.²³ Η απαίτηση αυτή για συμμόρφωση πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη, ενώ θα πρέπει να προσδιορίζει το νομικό κανόνα, ο οποίος έχει παραβιαστεί.²⁴ Σε περίπτωση εξ άλλου, που κάποια Α.Κ. θεωρεί, ότι κάποια πράξη ή απόφαση Τοπικής Αρχής παραβιάζει την περιοχή αρμοδιοτήτων της, ή συνιστά εμπόδιο στην άσκησή τους, ή εκτείνεται πέρα από τον κύκλο των τοπικών αρμοδιοτήτων, μπορεί να ασκήσει προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια, ζητώντας την ανάκληση της πράξης ή απόφασης της Τοπικής Αρχής.²⁵

Εάν συγκρίνουμε την Ιταλική και Ισπανική δομή της Περιφερειακής Διακυβέρνησης, παρατηρούμε κοινά σημεία. Οι στοιχειώδεις δομικές ομοιότητες είναι προφανείς. Όχι μόνο δεσπάζει και στις δύο χώρες το κοινοβουλευτικό στοιχείο, αλλά επίσης υφίστανται κοινά σημεία σε βασικούς θεσμούς. Έτσι, το Ιταλικό Περιφερειακό Συμβούλιο (Regional Council) αντιστοιχεί στην Ισπανική Περιφερειακή Συνέλευση (Regional Assembly) και η Ιταλική Περιφερειακή Κυβέρνηση (Regional Junta), αντιστοιχεί στο Ισπανικό Περιφερειακό Κυβερνητικό Συμβούλιο (Regional Government Council).

Με βάση, επίσης, τις συνταγματικές προβλέψεις έλαβε χώρα μία διαφοροποίηση μεταξύ των Περιφερειών στα διοικητικά συστήματα και των δύο προαναφερόμενων χωρών: οι πέντε Ιταλικές Περιφέρειες²⁶ με ειδικό καθεστώς (Σικελία, Σαρδηνία, Νότιο Τυρόλο (Trentino-Alto Adige), Val d' Aosta και Friuli-Venezia Giulia) και οι τέσσερις Ισπα-

20. Στη διεθνή βιβλιογραφία τα *Comarcas* δεν ορίζονται ως μορφή διαδημοτικής συνεργασίας, αλλά ως «special structures for particular areas». Βλ. σχετ. Council of Europe, 1997, σελ. 12.

21. *Comarcas* έχουν θεσπίσει οι Α.Κ. της Καταλονίας (37), της Χώρας των Βάσκων (7) και της Καστίλιας (1). Council of Europe, 1997, σελ. 10.

22. Ο διοικητικός έλεγχος των ΟΤΑ στην Ισπανία ασκείται και από την Κεντρική Κυβέρνηση, μέσω του Government Delegate (διορισμένο εκπρόσωπο του Κράτους σε κάθε Περιφέρεια), ή του Civil Governor (διορισμένο εκπρόσωπο του Κράτους σε κάθε Επαρχία). Βλ. σχετ. Council of Europe, 1997, σελ. 53.

23. Οι Τοπικές Αρχές είναι υποχρεωμένες να διαβιβάσουν, εντός έξι ημερών, ένα αντίγραφο ή, όπου απαιτείται, ένα ακριβές απόσπασμα των αποφάσεων και των πράξεών τους στις Διοικητικές Υπηρεσίες της Α.Κ. Council of Europe, 1997, σελ. 53.

24. Παρατηρούμε, ότι σε αντίθεση με τη Δανία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία, όπου οι περιφερειακές εποπτικές αρχές μπορούν να ακυρώσουν τις αποφάσεις των ΟΤΑ, μετά από αίτηση πολιτών ή μειοψηφίας του Δημοτικού ή Επαρχιακού Συμβουλίου, στην Ισπανία οι Α.Κ. μπορούν μόνο να απαιτήσουν την τήρηση των νόμων και τη συμμόρφωση προς αυτούς. Βλ. σχετ. ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., 2001. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ. 13. Κωνστ. ΓΕ. Αθανασόπουλος, Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Β' ΣΤ' έκδ. 2003.

25. Council of Europe, 1997, σελ. 56.

26. Βλ. Κωνστ. ΓΕ. Αθανασόπουλος Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α', ΣΤ' έκδ. Αθήνα, 2003.

νικές ιστορικές κοινότητες (Καταλονία, Χώρα Βάσκων, Γαλικία, Ανδαλουσία), προικοδοτήθηκαν με ένα ιδιαίτερο (προνομακό) καθεστώς, σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την κατανομή των αρμοδιοτήτων.

Πάντως, παρά την ομοιομορφία, που διέπει τα δύο συστήματα, υπάρχουν και στοιχεία διαφοροποίησης. Ένα σημαντικό στοιχείο διαφοροποίησης αφορά στο καθεστώς των Προέδρων των Περιφερειακών Κυβερνήσεων. Ο Πρόεδρος της Ισπανικής Περιφερειακής Κυβέρνησης εμφανίζεται ως ένα πολύ πιο ισχυρό στοιχείο σε σχέση με τον Ιταλό ομόλογό του. Η διακριτική του ευχέρεια να επιλέγει τα Μέλη της Περιφερειακής Κυβέρνησης, απουσιάζει στο Ιταλικό μοντέλο, όπου η Περιφερειακή Κυβέρνηση εκλέγεται από το Περιφερειακό Συμβούλιο, (που αποτελεί το Νομοθετικό Όργανο της Περιφέρειας).²⁷ Επισημάνθηκε, εξ άλλου, νωρίτερα ο διαφορετικός ρόλος, που διαδραματίζει ο Ισπανός Delegate General σε σχέση με τον Ιταλό ομόλογό του.

Η ύπαρξη περιφερειακής (ή ομοσπονδιακής) δομής σε ένα κράτος δε σημαίνει, ότι οι οντότητες εντός αυτού (Περιφέρειες στην περίπτωση της περιφερειακής δομής, Κρατίδια στην περίπτωση της ομοσπονδιακής δομής) είναι αναγκαστικά ίσες (equal). Αντίθετα, λαμβάνουν χώρα διαφορές, οι οποίες σχετίζονται είτε με τις αρμοδιότητες των οντοτήτων, είτε με το βαθμό συμμετοχής τους στην διαδικασία λήψης αποφάσεων του Κεντρικού Κράτους. Όταν εξασφαλίζεται η ισότητα των οντοτήτων, τότε μιλούμε για την περίπτωση της συμμετρικής περιφερειοποίησης ή ομοσπονδιοποίησης (symmetric regionalism or federalism). Στην περίπτωση, όπου εμφανίζονται ανισότητες μεταξύ των οντοτήτων, τότε μιλούμε για ασύμμετρη περιφερειοποίηση ή ομοσπονδιοποίηση (asymmetric regionalism or federalism).²⁸

Στην περίπτωση της Ισπανίας, (όπως και της Ιταλίας), η έννοια της συμμετρικότητας αναφέρεται κυρίως σε αναφορά με την κατανομή αρμοδιοτήτων, αφού η συμμετοχή των Περιφερειών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Κεντρικού Κράτους είναι περιορισμένη, λόγω του γεγονότος, ότι οι Περιφέρειες υποαρμοδιοτήτων, το Ιταλικό σύστημα είναι σαφώς ασύμμετρο, διότι χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη Περιφερειών με ειδικό (special) καθεστώς και Περιφερειών με κανονικό (ordinary) καθεστώς.²⁹ Οι πρώτες απολαμβάνουν περισσότερων αρμοδιοτήτων από τις δεύτερες, ενώ οι αρμοδιότητες ακόμη και μεταξύ των Περιφερειών με ειδικό καθεστώς δεν είναι όμοιες.

Μεγαλύτερο βαθμό όμως ασυμμετρίας μπορεί κανείς να διαπιστώσει στην Ισπανία. Εδώ συνυπήρχαν (μέχρι το 1983) Περιφέρειες δύο ταχυτήτων, όπου οι πρώτες διέθεταν πλήρες καθεστώς αυτονομίας ευθύς εξ αρχής από την έγκριση των Καταστατικών Αυτονομίας τους (οι ιστορικές περιφέρειες της Καταλονίας, της Χώρας των Βάσκων, της Γαλικίας και της Ανδαλουσίας), ενώ οι δεύτερες διέθεταν λιγότερες αρμοδιότητες από τις πρώτες.

Επιπροσθέτως, ο μεγάλος βαθμός της Ισπανικής ασυμμετρίας πηγάζει από το γεγονός, ότι οι αρμοδιότητες των Ισπανικών Περιφερειών δεν καθορίζονται (μόνο) από το Σύνταγμα, αλλά (κυρίως) από τα Καταστατικά Αυτονομίας τους. Τα Καταστατικά αυτά αποτελούν μία πολύπλοκη διαδικασία στην οποία εμπλέκονται τα θεσμικά όργανα της Περιφέρειας (διαμόρφωση), οι πολίτες της Περιφέρειας (διαμόρφωση και αποδοχή) και

27. Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 235 και Η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση στην Ε.Ε., 2003, σελ. 105.

28. Council of Europe, 1997a, σελ. 14-15.

29. Κωνσ. ΓΕ. Αθανασόπουλος, *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α΄, ΣΤ΄ έκδ. Αθήναι, 2003.*

τελικά το Ισπανικό Κοινοβούλιο (τελική έγκριση), για να προσλάβουν τελικά τη μορφή εθνικού οργανικού νόμου (Organic Law).³⁰

Η προσπάθεια, πάντως, του Κεντρικού Κράτους να εναρμονίσει το επίπεδο αυτονομίας μεταξύ των Α.Κ. έχει «μειώσει» το προνομιακό καθεστώς των τεσσάρων ιστορικών Περιφερειών, το οποίο αρχικά απόλαυσαν. Η πολιτική του «café para todos» (coffee for everyone), σε αντιδιαστολή με τη «champagne for nacionalidades» (champagne for the autonomous communities), υποστηρίχθηκε σθεναρά από όλα τα εθνικά Πολιτικά Κόμματα, προκαλώντας βαθύτατα το προνομιακό καθεστώς και δημιουργώντας διενέξεις μεταξύ της Κεντρικής Κυβέρνησης και των ιστορικών Περιφερειών.³¹

Η απαίτηση για προνομιακά δικαιώματα έχει επί πλέον προκαλέσει συγκρούσεις μεταξύ των Α.Κ., αφού οι υπόλοιπες Περιφέρειες απορρίπτουν κάθε απαίτηση εκ μέρους των ιστορικών Περιφερειών η οποία συνεπάγεται την διαιώνιση του προνομιακού τους καθεστώτος. Αλλά, ακόμη και μεταξύ των ιστορικών Περιφερειών, οι Καταλανοί διαμαρτύρονται, ότι η Χώρα των Βάσκων και η Ναβάρρα διαθέτουν περισσότερα προνόμια στα φορολογικά ζητήματα.³²

3. Αρμοδιότητες της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης

Το Σύνταγμα του 1978 ρυθμίζει την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του κράτους (άρθρο 149) και των Α.Κ. (άρθρα 137 και 148). Σε αντίθεση όμως με το Ιταλικό Σύνταγμα (το οποίο απαριθμεί τις αρμοδιότητες των Περιφερειών, καθιστώντας επίσης σαφές, ότι αυτές είναι συντρέχουσες με τις αντίστοιχες κρατικές), το Ισπανικό Σύνταγμα δεν προβαίνει σε σαφή αναφορά σχετικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των Α.Κ. και του κράτους.³³

Το άρθρο 148 του Ισπανικού Συντάγματος απαριθμεί μία σειρά από αρμοδιότητες, τις οποίες οι Α.Κ. μπορούν να ασκήσουν (...may assume...). Δεν διευκρινίζει ωστόσο εάν πρόκειται για αποκλειστικές ή συντρέχουσες. Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 149, αναφέρει μία σειρά αποκλειστικών αρμοδιοτήτων που επιφυλάσσονται στην Κεντρική Κυβέρνηση. Το ίδιο άρθρο ορίζει περαιτέρω σε σχέση με κάποιες από αυτές τις (αποκλειστικά κρατικές) αρμοδιότητες, ότι η Κεντρική Κυβέρνηση είναι υπεύθυνη να νομοθετεί πάνω στις γενικές αρχές και κατευθύνσεις πολιτικής στους αντίστοιχους τομείς, μέσω νόμων-πλασιών (framework laws), ενώ οι Α.Κ. μπορούν να λάβουν εξουσιοδότηση για την νομοθετική παραγωγή των λεπτομερειών, που αφορούν στην υλοποίηση της πολιτικής που έχει χαράξει η Κεντρική Κυβέρνηση.³⁴

30. *Council of Europe, 1997a, σελ. 17 και 18.*

31. *Borzel T., 2002, σελ. 95.*

32. *Borzel T., 2002, σελ. 95.*

33. Για το θέμα της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Α.Κ. και κράτους βλ. σχετ. *Council of Europe, 1997, σελ. 33-35 και Council of Europe, 1997a, σελ. 20-33. Περί ιταλικών Περιφερειών βλ. Κωνστ. ΓΕ. Αθανασόπουλος, υποσημείωση 29 του παρόντος.*

34. Υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις αποκλειστικών κρατικών αρμοδιοτήτων, οι οποίες ανήκουν στις γκριζες περιοχές («grey areas»). Έτσι, φαίνεται συνταγματικά ευκρινές, ότι οι εξωτερικές σχέσεις, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Κεντρικού Κράτους. Ωστόσο, κάποιες Α.Κ. αποφάσισαν, ότι είναι προς το συμφέρον τους να δημιουργήσουν δικά τους γραφεία στις Βρυξέλλες, διατηρώντας άμεση επαφή με την Ε.Ε.. Τέτοιου είδους πρωτοβουλίες αμφισβητήθηκαν από την Κεντρική Κυβέρνηση, αλλά το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι η πρακτική αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί, ότι εντάσσεται στο πεδίο των εξωτερικών σχέσεων και έτσι οι Α.Κ. μπορούν να διαθέτουν Γραφεία στις Βρυξέλλες για σκοπούς πληροφόρησης και διασύνδεσης με τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς, αρκεί να μην επηρεάζουν τις εξωτερικές σχέσεις, που το Ισπανικό Σύνταγμα επιφυλάσσει στην Κεντρική Κυβέρνηση. *Ισοσελίδα ΟΟΣΑ, 2003a, σελ. 392.*

Στην Ισπανία, το σύστημα των νόμων-πλαισίων θεωρείται ο ακρογωνιαίος λίθος της διαδικασίας περιφερειοποίησης. Σε πολλά ζητήματα, τα οποία εμπíπτουν στις αρμοδιότητες των Περιφερειών με βάση τα Καταστατικά Αυτονομίας τους, το κράτος καθορίζει μόνο τις βασικές γραμμές-αρχές πολιτικής, αφήνοντας στις Περιφέρειες να νομοθετήσουν επάνω στις λεπτομέρειες, που αφορούν στην υλοποίηση των κατευθύνσεων, που έχει θέσει η Κεντρική Κυβέρνηση. Πρόκειται για την περίπτωση του εκτελεστικού φεντε-ραλισμού (executive federalism), όπου το κράτος διατηρεί τη νομοθετική αρμοδιότητα, ενώ την εφαρμογή αναλαμβάνουν οι Περιφέρειες. Το σύστημα αυτό αποτελεί τον κανόνα στη Γερμανία και στην Ελβετία, αλλά εφαρμόζεται συχνά επίσης και στην Αυστρία.³⁵

Σύμφωνα, εξ άλλου, με το άρθρο 150 παρ. 2 του Ισπανικού Συντάγματος, «το κράτος μπορεί να εξουσιοδοτεί ή να μεταβιβάζει στις Α.Κ. αρμοδιότητες, που του ανήκουν, οι οποίες από τη φύση τους είναι δεκτικές εξουσιοδότησης ή μεταβίβασης». Ο εξουσιοδοτικός νόμος προβλέπει «την αντίστοιχη μεταβίβαση των μέσων χρηματοδότησης, όπως επίσης και τους τρόπους ελέγχου, που επιφυλάσσονται στο κράτος». Στην περίπτωση αυτή, ο σχετικός νόμος-πλαίσιο δίνει τις γενικές κατευθύνσεις, ενώ οι Περιφέρειες εξουσιοδοούνται να νομοθετήσουν σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής.³⁶

Ως τόσο, το ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν οι Α.Κ. διαθέτουν αποκλειστικές αρμοδιότητες ή όχι. Μία ευρεία ερμηνεία του άρθρου 149 θα μπορούσε να συμπεριλάβει ως αποκλειστικές, όλες τις αρμοδιότητες, που εμπεριέχονται στο άρθρο 148. Όμως, ένας αριθμός αυτών των αρμοδιοτήτων χαρακτηρίζονται, συντρέχουσες ή ασκούμενες στο πλαίσιο της πολιτικής, που χαράζει η Κεντρική Κυβέρνηση.

Ελλείψει συνταγματικής πρόβλεψης, η ερώτηση αυτή πρέπει να τεθεί και να εξεταστεί απ' ενός από τις ίδιες τις Α.Κ., όταν δημιουργούν τα Καταστατικά Αυτονομίας τους και απ' ετέρου από το Ισπανικό Κοινοβούλιο, όταν αυτό αποφαινεται σχετικά με την έγκριση των Καταστατικών. Είναι πάντως γεγονός, ότι πολλά Καταστατικά Αυτονομίας περιέχουν σειρά «αποκλειστικών» περιφερειακών αρμοδιοτήτων και υπό την έννοια αυτή τα Καταστατικά, πολύ περισσότερο από το ίδιο το Σύνταγμα, καθίστανται ένα βασικό «εργαλείο» προσδιορισμού και κατανομής αρμοδιοτήτων.³⁷

Ως τόσο, πολλές φορές τα Καταστατικά Αυτονομίας δυσχεραίνουν την κατάσταση. Αυτό συμβαίνει διότι συχνά τα Καταστατικά ορίζουν ως αποκλειστικές περιφερειακές αρμοδιότητες κάποιες από τις αποκλειστικές αρμοδιότητες, που το Σύνταγμα επιφυλάσσει στο κράτος, κατά το άρθρο 149. Οι ανακύπτουσες διαμάχες απαιτούν συχνά την παρέμβαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου ανά περίπτωση (case-by-case basis). Εμπλεκόμενο με αυτές τις περιπτώσεις το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο έχει αποφανθεί, ότι οι Α.Κ. μπορούν να ασκήσουν αποκλειστικές αρμοδιότητες στους τομείς εκείνους, οι οποίοι δεν επηρεάζουν το εθνικό συμφέρον του Ισπανικού κράτους, καθώς επίσης και στους τομείς εκείνους, οι οποίοι δεν έχουν άμεση επίδραση στις υποθέσεις (affairs) των γειτονικών Α.Κ..³⁸

Υπό το πρίσμα των σχέσεων αυτών φαίνεται να υποβόσκει μία μεγάλη διαφωνία μεταξύ των Ισπανών αναλυτών σχετικά με το ερώτημα εάν ή όχι οι Α.Κ. διαθέτουν αποκλειστικές αρμοδιότητες. Μία Σχολή σχέψης ισχυρίζεται, ότι όλες οι αρμοδιότητες των Α.Κ. είναι συντρέχουσες, ενώ η Κεντρική Κυβέρνηση διατηρεί ένα πρωταρχικό και δε-

35. *Council of Europe, 1997a, σελ. 27.*

36. *Council of Europe, 1997a, σελ. 27.*

37. *Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 237.*

38. *Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 237.*

σπόζοντα ρόλο αναφορικά με αυτές. Μία δεύτερη Σχολή υιοθετώντας μία πιο επιλεκτική ερμηνεία προεβνεί, ότι κάποιες (αλλά όχι οι περισσότερες ή όλες) από τις αρμοδιότητες, που απαριθμούνται στο άρθρο 148, είναι πραγματικά ή δυνητικά αποκλειστικές.

Ένα τρίτο γκρουπ αναλυτών υποστηρίζει, ότι κάποια τμήματα του Ισπανικού Συντάγματος «ανοίγουν» τον ασκό του Αιόλου προς μία σειρά φυγόκεντρων πιέσεων, επιφέροντας μία διάβρωση των αρμοδιοτήτων της Κεντρικής Κυβέρνησης και δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση ενός σχεδόν ομοσπονδιακού συστήματος (quasi federal system). Τέλος, κάποιοι προχωρούν περισσότερο, υποστηρίζοντας, ότι το Ισπανικό Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει επαρκώς την κεντρική κυριαρχία και ως εκ τούτου η Ισπανία μπορεί πολύ εύκολα να εκφυλιστεί και να μετατραπεί σε ένα είδος άναρχης συνομοσπονδίας.³⁹

Στη βάση των αποφάσεων του Ισπανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, η πρώτη από αυτές τις Σχολές σκέψης φαίνεται να διαθέτει τη μεγαλύτερη αξιοπιστία. Σε κάθε περίπτωση οι Α.Κ. πριν από την άσκηση των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων τους, αλλά και πριν από την άσκηση των αποκλειστικών τους αρμοδιοτήτων (μέσα στα όρια, που έχει θέσει το Συνταγματικό Δικαστήριο), πρέπει να αναμένουν τη θετική ανταπόκριση της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σε κάθε Α.Κ. μία Μικτή Επιτροπή Μεταβίβασης Αρμοδιοτήτων (Mixed Commission on the Transfer of Powers), με εκπροσώπους τόσο της Κεντρικής Κυβέρνησης, όσο και της Περιφερειακής Κυβέρνησης, πρέπει να προβεί στην αποδοχή κάθε μεταβιβαζόμενης αρμοδιότητας από τη Μαδρίτη στην Περιφέρεια, ανά περίπτωση (on a case-by-case basis). Μετά την «έγκριση» της Μικτής Επιτροπής, η προτεινόμενη μεταβίβαση αποστέλλεται στην Κεντρική Κυβέρνηση για την τελική έγκριση ή απόρριψη.⁴⁰

Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός, ότι η Ισπανία δεν έχει αναπτύξει ακόμη ένα οργανωμένο σύστημα θεσμοποιημένου διαλόγου μεταξύ της Κεντρικής Κυβέρνησης και των Α.Κ. όπως συμβαίνει στην Ιταλία. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη, ότι οι Πρόεδροι των Περιφερειακών Κυβερνήσεων έχουν δημιουργήσει κάτι ανάλογο με το Περιφερειακό Κυβερνητικό Συμβούλιο Προέδρων (Conference of Regional Junta President), που λαμβάνει χώρα στην Ιταλία, ή ότι σχεδιάζουν να συναντώνται σε τακτική βάση με τα Μέλη του Ισπανικού Συμβουλίου Υπουργών, στο πλαίσιο μίας επίσημης διάσκεψης.⁴¹

Όσον αφορά στη σύγκριση μεταξύ Ισπανίας και Γερμανίας παρατηρούμε, ότι η τομεακή κατανομή αρμοδιοτήτων στην Ισπανία μεταξύ κρατών και Α.Κ. είναι πολύ διαφορετική από τη λειτουργική κατανομή αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο του γερμανικού συνεργατικού ομοσπονδιακού (cooperative federalism).⁴² Είδαμε παραπάνω, ότι όλες σχεδόν οι αρμοδιότητες μεταξύ Ισπανικής Κυβέρνησης και Α.Κ. είναι συντρέχουσες. Όμως α-

39. Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 238.

40. Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 238 και 239.

41. Rousseau M. - Zariski R., 1997, σελ. 243.

42. Ο συνεργατικός ομοσπονδισμός είναι βασισμένος σε ένα λειτουργικό καταμερισμό εργασίας μεταξύ Κεντρικού Κράτους και Κρατιδίων. Ενώ η νομοθετική λειτουργία λαμβάνει χώρα στο κεντρικό επίπεδο, η εκτέλεση είναι κατά κύριο λόγο ανατεθειμένη στα Lander. Αυτό πάντως, που διαφοροποιεί τα Lander από απλές διοικητικές οντότητες της Ομοσπονδίας είναι η διακριτική ευχέρεια, που διαθέτουν όσον αφορά στην εκτέλεση των ομοσπονδιακών νόμων. Ακόμη, διαθέτουν ένα σημαντικό πολιτικό βάρος στην ομοσπονδιακή νομοθετική λειτουργία, μέσω της συμμετοχής τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Κεντρικού Κράτους και συγκεκριμένα μέσω της Bundesrat (Ανώ Βουλή), δια της οποίας τα Κρατίδια συμμετέχουν στη νομοθεσία της Ομοσπονδίας (Bund). Βλ. σχετ. Η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση στην Ε.Ε., 2003, σελ. 46.

ντίθετα, με τις επιταγές του συνεργατικού ομοσπονδισμού, οι συντρέχουσες αρμοδιότητες δεν συνεπάγονται αναγκαστικά κοινή δράση μεταξύ των δύο επιπέδων Διοίκησης. Έτσι, η Ισπανική Κυβέρνηση εξουσιοδοτεί τις Α.Κ. να «μοιραστούν» τις αρμοδιότητες της, αναπτύσσοντας περαιτέρω και υλοποιώντας το νομοθετικό πλαίσιο, που αυτή ορίζει. Από τη μία πλευρά δηλαδή η Κεντρική Κυβέρνηση νομοθετεί χωρίς τη συμμετοχή των Α.Κ., ενώ από την άλλη, οι Α.Κ. εκτελούν την πολιτική της Κεντρικής Κυβέρνησης, χωρίς αυτή να μπορεί να επέμβει στη διαδικασία αυτή.⁴³

Υπό την έννοια αυτή κάθε επίπεδο Διοίκησης δρα ανεξάρτητα κατά την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων του, εν απουσία μάλιστα συνταγματικής πρόβλεψης για δημιουργία μηχανισμών συντονισμού μεταξύ των δύο επιπέδων Διοίκησης κατά την άσκηση των συντρεχουσών αυτών αρμοδιοτήτων. Πολλές φορές, πάντως, το Κεντρικό Κράτος καταφεύγει σε αρκετά λεπτομερειακούς νόμους-πλαίσια, περιορίζοντας έτσι την ευχέρεια των Α.Κ. για τη συμπλήρωση της νομοθεσίας με ειδικότερες (εκτελεστικού κυρίως τύπου) ρυθμίσεις. Έτσι, δεν είναι υπερβολική η άποψη των Α.Κ. ότι η συνεχής λεπτομερειακή θέσπιση νόμων-πλαισίων από τη πλευρά της Κεντρικής Κυβέρνησης συνιστά μία προσπάθεια της τελευταίας να εισχωρήσει στην αποκλειστική σφαίρα της περιφερειακής αυτονομίας. Αυτή ακριβώς η κρατική «διείσδυση» έχει αποτελέσει μία από τις κυριότερες αιτίες διενέξεων μεταξύ του Κεντρικού Κράτους και των Α.Κ..⁴⁴

Η προαναφερόμενη έλλειψη μηχανισμών συντονισμού μεταξύ των δύο επιπέδων Διοίκησης έχει οδηγήσει την Ισπανική Κυβέρνηση, αλλά και τις Α.Κ. στο να προσπαθούν να διευθετούν τις μεταξύ τους διενέξεις μέσω διμερών συμφωνιών και προσφυγής στο Συνταγματικό Δικαστήριο, παρά μέσω πολυμερούς συνεργασίας και αναζήτησης consensus. Τα δύο σημαντικότερα εργαλεία διακυβερνητικής συνεργασίας είναι οι Διμερείς Επιτροπές (Juntas de Cooperacion) και οι Διακυβερνητικές Συμφωνίες (Convenios).⁴⁵

Οι Διμερείς Επιτροπές λειτουργούν ως ένας ανεπίσημος διάυλος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ Κεντρικής Κυβέρνησης και Α.Κ., αλλά ταυτόχρονα και ως ένας μηχανισμός διευθέτησης των διενέξεων σχετικά με την κατανομή των αρμοδιοτήτων. Οι Επιτροπές αυτές δεν διαθέτουν ικανότητα λήψης αποφάσεων, αλλά στοχεύουν στην προετοιμασία σχεδίων συμφωνιών μεταξύ Κεντρικής Κυβέρνησης και Α.Κ. προωθώντας τα παράλληλα για έγκριση. Πέρα από τις Διμερείς Επιτροπές υπάρχουν και ad hoc συναντήσεις μεταξύ υψηλών αξιωματούχων της Κεντρικής Κυβέρνησης και των Α.Κ. όπου συζητούνται ειδικότερα ζητήματα, η συμφωνία των οποίων οδηγεί προς τη σύνταξη της αντίστοιχης συμφωνίας.⁴⁶

Τα Convenios, σε αντίθεση με τις Διμερείς Επιτροπές, αποτελούν ένα επίσημο μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ της Κεντρικής Κυβέρνησης και των Α.Κ. ο οποίος έχει διαδραματίσει ένα πολύ σπουδαίο ρόλο όσον αφορά στην αποκέντρωση, μέσα από τη ρύθμιση των ζητημάτων, που άπτονται της κατανομής των αρμοδιοτήτων και της μεταφοράς των αντίστοιχων πόρων από το Κεντρικό Κράτος προς τις Α.Κ..

Συνεχίζεται...

43. Borzel T., 2002, σελ. 94.

44. Διά της πρακτικής δηλαδή των νόμων-πλαισίων, το Κεντρικό Κράτος νομοθετεί και επί εκτελεστικών ζητημάτων, τα οποία συνήθως αποτελούν αρμοδιότητα των Α.Κ. Βλ. σχετ. Borzel T., 2002, σελ. 94.

45. Borzel T., 2002, σελ. 98.

46. Borzel T., 2002, σελ. 99.

Local Agenda 21 και η αποδοχή της

Του κ. **Ευαγγέλου ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ**

Η αναβάθμιση του περιβάλλοντος δεν είναι θέμα, που εξαντλείται με ανακοινώσεις και με ενέργειες, που έχουν να κάνουν μόνο με την ευαισθητοποίηση του πολίτη, όπως το πρόγραμμα της LOCAL AGENDA 21. Έχει να κάνει με την ποιότητα της ζωής και η ποιότητα σήμερα αποτελεί και πρέπει να αποτελεί εγγενές μέρος του στρατηγικού σχεδιασμού μίας Διοίκησης, σε αντίθεση με το πρόσφατο παρελθόν, που θεωρείτο επικουρικό εργαλείο του σχεδιασμού, που πιθανόν έπασχε και ήθελε βελτίωση.

Η συμμετοχή του πολίτη σε δημόσιο διάλογο για την αιφύρο ανάπτυξη μεταξύ τοπικών κοινωνιών έχει νόημα γι' αυτόν, αν διαπιστώνει, ότι η προσπάθεια για ευαισθητοποίησή του, συνδέεται με πρακτικές ιδέες σχεδιασμού, που τίθενται άμεσα σε εφαρμογή στη συνέχεια. Διαφορετικά ο όποιος σχεδιασμός και εν προκειμένω αυτός της ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών, τον αφήνει αδιάφορο και βιώνει για άλλη μία φορά το φαινόμενο των μη ρεαλιστικών και χωρίς λόγο δαπανών.

Εάν ο πολίτης δύναται να συμμετέχει στο σχεδιασμό ενός τέτοιου προγράμματος μέσω εξειδικευμένων τοπικών Φορέων, όπως π.χ. πολιτιστικών Συλλόγων, αυτό θα ήταν ιδαίνο. Αφ' ενός θα νοιώθει την ικανοποίηση της προσωπικής επέμβασης προς την κατεύθυνση της αιφύρου ανάπτυξης, αφ' ετέρου αυτή καθ' εαυτή η συμμετοχή του θα αποτελεί και μία εξασφάλιση για την εφαρμογή, παρακολούθηση, έλεγχο και βελτίωση του προγράμματος μέσω της δέσμευσής του που θα προκύπτει από την εμπλοκή του. Η συμμετοχή αποτελεί θεμελιώδη αρχή του Management Ολικής Ποιότητας.

Έτσι, λοιπόν, ο αρχικός σχεδιασμός των προγραμμάτων της LOCAL AGENDA 21 πρέπει να συμπεριλαμβάνει την εξασφάλιση των πόρων για την υλοποίηση μίας προτεινόμενης εφαρμογής, τουλάχιστον πιλοτικά, στο επίπεδο μίας μικρής κοινωνίας σε επίπεδο ενός Δήμου.

Ευγενία Γ. Αθανασοπούλου
(1916-1992 μ.Χ.)

Γεώργιος Κ. Αθανασόπουλος
(1916-1983 μ.Χ.)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΟΦΑΔΩΝ

Αθήναι, Ιούνιος 1997

Αυτό γίνεται ακόμα πιο σαφές, όταν υπάρχει απόσταση μεταξύ του τρόπου, που λειτουργούν οι τοπικές κοινωνίες και των σκοπών του Προγράμματος.

Όχι μόνο η εξασφάλιση τέτοιων κεφαλαίων από τους Δήμους, στο μέτρο της ιδιικής τους συμμετοχής στο Πρόγραμμα, πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα πριν συμβληθούν με την Ε.Ε., αλλά πρέπει οι Δήμοι να δεσμεύονται στην υλοποίηση των προτεινόμενων σχεδίων στην αρχή της υπογραφής του πρωτοκόλλου συνεργασίας τους με την Ε.Ε..

Οι συμμετέχοντες τοπικοί Φορείς στο Πρόγραμμα θα καταγράψουν και θα ιεραρχούν τα προβλήματα της περιοχής με βάση τις προτεραιότητες, που υπάρχουν για την περιοχή, θα ενημερώνουν τους κατοίκους σε ανοιχτές συγκεντρώσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα για τον τρόπο αντιμετώπισής τους και θα αναλύεται η πρόοδος του όλου εγχειρήματος. Οι κάτοικοι θα δύνανται ελεύθερα να εκφράζουν τις απόψεις τους.

Με αυτόν τον τρόπο θα είναι δυνατή η μετατόπιση ευθυνών στη τοπική κοινωνία για ένα βιώσιμο περιβάλλον καθ' όσον οι κάτοικοι θα ενημερώνονται και θα συμμετέχουν ουσιαστικά στην όλη διαδικασία.

Γίνεται προφανές, ότι αν εξασφαλιστεί το κατάλληλο «κανάλι επικοινωνίας» για την ενημέρωση και τη λήψη αποφάσεων σε θέματα σχετικά με την αιεφόρο ανάπτυξη, που απασχολούν τοπικές κοινωνίες, τότε και μόνο τότε θα ανταποκριθούν αυτές, ενώ η συμμετοχική διαδικασία θα ασκήσει ισχυρή πίεση προς την κατεύθυνση ενός καλύτερου και περισσότερο ανθρώπινου μέλλοντος.

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ανχης (ΤΘ) Στεφανής Αλκιβιάδης

ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ανχης (ΤΘ) Στεφανής Αλκιβιάδης

Σ.Σμίας (ΣΥΕΓ) Κολώνης Δημήτριος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Αχίας (ΠΒ) Μπερούτσος Δημήτριος

ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ

Αχίας (ΠΖ) Βραχνός Δημήτριος

Σ. Σμίας (ΣΥΕΓ) Κολώνης Δημήτριος

Ντης (ΔΙΑΧ) Σκοπελίτης Αλέξιος

Φωτογραφία εξωφύλλου

Αρχείο ΕΡΤ Α.Ε. / Διεύθυνση Μουσείου - Αρχείου

ΑΘΗΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2002

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Η θεωρία περί κηπουπόλεων: σχεδιαστές κηπουπόλεων

Της Δρος Πολυξένης ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη, στην Αμερική και αλλού, με τη βιομηχανική επανάσταση και τη συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα, δημιουργήθηκαν νέα κινήματα και νέες θεωρίες πολεοδομικού σχεδιασμού, με κύριο σκοπό να αναμορφώσουν τις πόλεις σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον.

Η ίδρυση νέων οικισμών στην Ελλάδα το 1923 και η ανοικοδόμησή τους βάσει ιδιωτικής πρωτοβουλίας, στηρίχτηκε στις θεωρίες και στα κινήματα της εποχής, που επηρέασαν την οικιστική εξέλιξη στο χώρο.

Αξίζει να σταθούμε στις θεωρίες και στα κινήματα αυτά, γιατί διαμόρφωσαν την αντίληψη ανά τον κόσμο για το πώς πρέπει να είναι και να λειτουργεί μια πόλη στη σύγχρονη εποχή.

Πρέπει να σημειώσουμε, ότι οι σχεδιαστές τέτοιων θεωριών δεν ενδιαφέρθηκαν μόνο για το πώς πρέπει να είναι οικοδομημένη μία πόλη, δηλαδή για τη μορφολογία της, αλλά και για τη δίκαιη κοινωνική συνύπαρξη των κατοίκων της, μέσα στην Κοινότητα. Η συμμετοχή όλων των μελών της Κοινότητας, σε όλες της λειτουργίες της πόλης (αγροτική-βιομηχανική-αστική), είχε σκοπό να εξαλείψει τον ταξικό ανταγωνισμό.

Πολλές από αυτές τις θεωρίες, που στόχευαν στη διαχείριση της εξουσίας σε σοσιαλιστική βάση, δεν έγιναν εφικτές, γιατί το υφιστάμενο ανταγωνιστικό καπιταλιστικό σύστημα το εμπόδισε.

Οι πόλεις διαδραματίζουν έναν κυρίαρχο ρόλο και συνιστούν μία αντίθεση στην ύπαιθρο. «Είναι μία ρήξη σταθερότητας των αγροτικών συνθηκών, ένα σπέρμα άρνησης μέσα στην αγροτική κοινωνία».¹

Είναι το πεδίο, όπου αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις, εκεί όπου ο άνθρωπος βιώνει τον ιδιωτικό χώρο της ατομικότητάς του και παράλληλα υπάρχει μέσα στην Κοινότητα.

Σύμφωνα με τον F. Engels² «το ζήτημα της κατοικίας τότε μόνο θα μπορεί να λυθεί, όταν η κοινωνία θα έχει τόσο μετασχηματισθεί όσο χρειάζεται, για να μπορεί να καταπατήσει με την εξάλειψη της αντίθεσης ανάμεσα στην πόλη και στο χωριό, αντίθεση, που την όξυνε στο έπαρκο η κεφαλαιοκρατική κοινωνία». Με αυτήν τη ρήση, ο F. Engels υπο-

1. Murray Bookchin: *The limits of the City* (Montreal, Black Rose Bookw, 1986).

2. F. Engels: *Για το ζήτημα της κατοικίας* (Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή, 1987), σ. 59.

στηρίζει, ότι η αστική λύση του ζητήματος της κατοικίας απέτυχε μπροστά στην αντίθεση και στη διαφορά μεταξύ πόλης και υπαίθρου.

Ο G. Simmel (1858-1918)³ είδε την κοινωνική οργάνωση και την κουλτούρα, η οποία αποτελούσε γνώρισμα των αστικών περιοχών, ως συνέπεια μεγάλων αθροισμάτων πληθυσμού, συνδέοντας αιτιολογικά τα φυσικά χαρακτηριστικά των πόλεων με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων τους.

Η ανάλυση του G. Simmel και οι αντιλήψεις, που προέρχονται από τη δαρβινία οικολογία σχημάτισαν τη σχολή της Αστικής Κοινωνιολογίας⁴ του Σικάγο, με κύριους εκπαιδευτές της τους R. Park και E. Burgess. Από το 1920 μέχρι το 1950, η Σχολή του Σικάγο ανέπτυξε την εμπειρική έρευνα. Το 1960, διαλύθηκε, για αντικατασταθεί τη δεκαετία του 1970 από νέο-βεμπεριανές και νέο-μαρξιστικές θεωρίες, που όριζαν τις πόλεις σαν χώρους συλλογικής κατανάλωσης.

Ο M. Castells,⁵ υπήρξε από τους θεωρητικούς, τη δεκαετία του 1970, που όρισαν τη νέα Αστική Κοινωνιολογία.

Οι νέες θεωρίες για τις πόλεις (του 19ου αιώνα), αμφισβήτησαν τα παγιωμένα μοντέλα αστικής ανάπτυξης και επαναπροσδιόρισαν την έννοια της κοινωνικής οργάνωσης.

Τα κινήματα των ουτοπιστών σοσιαλιστών⁶ στόχευαν σε μία επαναστατική ανοικοδόμηση του αστικού σχεδιασμού και υπέρβαση της διάκρισης πόλης-υπαίθρου, καθώς και στη δυνατότητα συνύπαρξης, μέσα στο χώρο, κατοικίας και εργασίας. Αναφέρουμε τον άγγλο εργοστασιάρχη Owen, τον Bentham, Salt, Buckinigham, Marshall, τους γάλλους Fourier, Codin, κ.ά..

Όπως ο T. More (1516),⁷ έτσι και ο R. Owen πρότεινε μοντέλα βιομηχανικών χωριών, τα οποία εφάρμοσε στην Αγγλία και στην Αμερική, τονίζοντας τη σημασία της εργασίας, της εκπαίδευσης και της συμμετοχής στα κοινά. Κατασκεύασε πειραματικούς αυτοδιοικούμενους οικισμούς, όπως στο New Lanark στην Clyde της Σκωτίας, καθώς και στην Νέα Αρμονία, στην Ινδιάνα της Αμερικής, που βασιζόταν σε κάρναβο γύρω από μια κεντρική πλατεία.

Ο J. Bentham πρότεινε το Panopticon, βιομηχανικό σπίτι για όλες τις ηλικίες, σε πολυγωνικό σχήμα, διαταγμένο γύρω από ένα κεντρικό σημείο. Ο J. Bentham απέκτησε οπαδούς στη Γαλλία και στη μετεπαναστατική Σοβιετική Ένωση.

Οι νέες πόλεις πρόσφεραν ευκαιρίες για ένα νέο τρόπο ζωής στους κατοίκους τους και συγχρόνως μία δυνατότητα εφαρμογής μοντέρνων αρχών σχεδιασμού. Ήταν αντάρκειας οικισμοί, με κοινή ιδιοκτησία και συλλογική ενότητα. Η συλλογική ζωή πραγματοποιούνταν στα οικοδομικά τετράγωνα κατοικίας, στα καταστήματα εργασίας, στους κοινόχρηστους χώρους, όπου η εργασία, η εκπαίδευση, η συμμετοχή στα κοινά και άλλες

3. G. Simmel: *The Metropolis and Mental Life* (1903).

4. M. Bulmer: *The Chicago School of Sociology: Institutionalisation, Diversity and the Rise of Sociological Research* (Chicago, The University of Chicago Press, 1984).

5. M. Castells: *The urban question: a marxist approach* (London: Edward Arnold, 1977). G. Marshall (ed.): *The Concise Oxford dictionary of Sociology* (Oxford: Oxford University Press, 1994). Ο M. Castells, επεσήμανε, ότι η επανάσταση στη Τεχνολογία της Πληροφορίας, σημείωσε μία νέα μεγάλη φάση στη καπιταλιστική παραγωγή και επακόλουθα πρότυπα αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

6. Χ. Διονυσιοπούλου, Α. Κωτισοπούλου: *Το Ψυχικό: Έκφραση του ιαζικού διαχωρισμού στον ελλαπνικό αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ - Έδρα Πολεοδομίας, 1976).

7. Th. More, μετάφρ. Γ. Καραγιάννη: *Η ουτοπία*, (Αθήνα: Κάλδος, 1970).

μορφές κοινωνικών εξυπηρετήσεων ολοκληρώναν το μοντέλο μίας αυτοδιοικούμενης Κοινότητας.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός της πόλης, σε συσχετισμό με την κοινωνική οργάνωση των ατόμων μέσα σ' αυτήν, απέβλεπε στην κοινωνική και οικονομική ισοτιμία των μελών, όπου περιβάλλον χώρος και κοινωνικός σχηματισμός βρισκόνταν σε φυσική αρμονία.

Ο Fourier υπήρξε ένας άλλος ουτοπιστής σοσιαλιστής, ο οποίος δημιούργησε πάνω σ' αυτό το πρότυπο την Phalanstere, πόλη περικλεισμένη με καλυμμένους δρόμους και με κοινό νοικοκυριό. Η οικονομία στηριζόταν στη μανιφακτούρα και στη γεωργία. Παρόμοιος οικισμός υπήρξε η Phamilistere του J.B. Codin, ιδέα που βρήκε εφαρμογή στην πόλη Cuise της Γαλλίας. Μεταξύ των ουτοπιστών σοσιαλιστών συγκαταλέγεται και ο E. Cabet, ο οποίος πρότεινε έναν ιδεατό τύπο πόλης, με οργάνωση και υγιεινή.

Άλλοι οικισμοί υπήρξαν η Saltaire του S.T. Salt, η Victoria του J.S. Buckingham. Το σχέδιο της πόλης ήταν τετράγωνο, διαταγμένο γύρω από την κεντρική πλατεία. Μέσα σ' αυτό το μοντέλο προβλεπόταν η συνύπαρξη όλων των τάξεων. Σ' αυτό το μοντέλο προσαρμόστηκε και η ιδέα του A. Marshall για τη μικρή νέα πόλη, όπου δεν υπήρχαν κοινωνικές ανισότητες, εφ' όσον η Κοινότητα έλυνε τις διαφορές των κοινωνικών στρωμάτων.

Ακολούθησαν και άλλοι οικισμοί πάνω σ' αυτά τα πρότυπα, ανά το κόσμο.

Η συμβολή του E. Howard στην ιδέα της κηπούπολης είναι σημαντική για την εξέλιξη της πολεοδομίας προς νέες κατευθύνσεις και μορφές αστικού σχεδιασμού.

Ο Howard (1850-1928) πρωτοεισήγαγε τον όρο garden city (κηπούπολη). Δέχτηκε επιρροές από τους αστικούς σχεδιασμούς των ουτοπιστών σοσιαλιστών, από τη θεωρία των Spencer, Kropotkin, τις ιδέες του Ριζοσπαστικού κινήματος της εποχής και από το έργο Looking Backward του E. Bellamy, που εκδόθηκε το 1888 στη Βοστώνη και είχε μεγάλη δημοτικότητα στις Η.Π.Α..

Η κηπούπολη του Howard αντιπροσώπευε το μοντέλο αστικής ανάπτυξης, που συνδύαζε τη ζωή στη πόλη και στην ύπαιθρο. Οι κηπουπόλεις ήταν αυτόνομες διοικητικές μονάδες, με κοινόχρηστα πάρκα και χώρους πρασίνου, με κήπους στις κατοικίες, περιβεβλημένες από μια πλατιά ζώνη πρασίνου, που χρησίμευε για αγροτική καλλιέργεια. Συνδύαζαν δηλαδή κατοικία και εργασία. Τέτοιος οικισμός ήταν η κηπούπολη στο Long Island των Η.Π.Α. Το νέο είδος πόλης, που εξασφάλιζε στους κατοίκους του καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Συνδύαζε τις οικονομικές διευκολύνσεις της πόλης με τα βιολογικά, φυσικά πλεονεκτήματα της εξοχής. Μία πόλη οργανωμένη, που παρείχε όλες τις εξυπηρετήσεις μίας αστικής κοινότητας, περιβεβλημένης από ζώνες πρασίνου, για να μην προσκολλώνται σ' αυτήν οι άλλες αστικές κοινότητες. Ο Howard πίστευε σ' ένα είδος κοινοκτημοσύνης, όπου τα μέσα παραγωγής κατείχε η τοπική αυτοδιοίκηση, εξασφαλίζοντας το συμφέρον της κοινότητας. Οι κάτοικοι πλήρωναν ενοίκιο για τη γη τους, ενώ υπήρχε έλεγχος της τιμής της.

Το αναπτυξιακό μοντέλο της κηπούπολης ήταν σε σχήμα κυκλικό (σε έξι ίσους τομείς). Γύρω από αυτό διατάσσονταν τα δημόσια κτίρια, το Δημαρχείο, τα θέατρα, τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, οι αίθουσες διαλέξεων, οι πινακοθήκες, τα νοσοκομεία, τα γήπεδα, οι χώροι παιχνιδιών, σπορ κ.ά.. Επικρατούσε μεγάλη αρχιτεκτονική ποικιλία σπιτιών. Έξω από την πόλη χωροθετούνταν τα δημόσια σχολεία, οι Εκκλησίες, οι βιομηχανίες, τα εργοστάσια, οι αποθήκες και οι αγορές. Τα απορρίμματα χρησιμοποιούνταν στους αγροτικούς τομείς.

Ο Howard συνέλαβε το σχήμα της νέας πόλης του μέλλοντος, συνενώνοντας τα αστικά και αγροτικά στοιχεία σ' ένα περιφερειακό πολυκεντρικό συγκρότημα.⁸

Οι πρώτες κηπουπόλεις, που κατασκευάστηκαν σύμφωνα με το πρότυπο της κηπουπόλης του Howard, είναι το Letchworth και Welwyn, οι οποίες σχεδιάστηκαν το 1904 από τους αρχιτέκτονες Unwin και Parker.

Οι θεωρίες και οι πρακτικές, με αποκορύφωση αυτή του Howard, αναπτύχθηκαν ό-πως προαναφέραμε, ως οργανική συνέπεια μίας εποχής, κατά την οποία η ανάγκη αστικού σχεδιασμού ήταν επιτακτική, λόγω της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού και μεταναστευτικού ρεύματος στα αστικά κέντρα, στο Λονδίνο και αλλού, που είχε ως αποτέλεσμα την αποψίλωση της υπαίθρου και την αστυφιλία. Στο νέο είδος πόλης προτεινόταν η εγκατάσταση πληθυσμών σε νέες αυτάρχεις κοινότητες, όπου επικρατούσαν μη καπιταλιστικές σχέσεις ιδιοκτησίας γης.

Οι νέες πόλεις, που οραματίστηκαν ήσαν ηλιόλουστες, υγιεινές, με πράσινο, καθαρό αέρα, διαθέτουσες κοινωνικές εξυπηρετήσεις, διασκορπισμένες σε οικοδομικά τετράγωνα, που αναλογούσαν στον αριθμό των ατόμων, που κατοικούσαν σ' αυτά. Η νέα πόλη συμπλήρωνε την παλαιά πόλη. Οι δύο πόλεις (παλαιά και νέα) (όπως π.χ. η Αδελαΐδα της Αυστραλίας), αποτελούσαν μία ενιαία Κοινότητα, συνδυάζοντας την εξοχή με το άστυ. Η χρήση του αυτοκινήτου συνέβαλλε στη μείωση των αποστάσεων.

Δεν ήταν μόνο οι οραματιστές των βρετανικών πόλεων, που επεδίωκαν την κοινωνική αλλαγή, με κύριο εκφραστή τον Howard, αλλά και των αμερικάνικων, με κύριο εκφραστή τον Wright και των γαλλικών, με τον Corbusier. Αντιλήφθηκαν, ότι έπρεπε να συνδέσουν τα προγράμματά τους για την αστική ανοικοδόμηση με προγράμματα πολιτικής και οικονομικής ανοικοδόμησης. Με τον τρόπο αυτό τα προγράμματά τους συνοδεύονταν από «μανιφέστα» ριζοσπαστικών αλλαγών στη διανομή του πλούτου.

Οι ιδέες των ουτοπιστών να ανασχηματίσουν το φυσικό περιβάλλον, για να επαναστατικοποιήσουν τη ζωή της κοινωνίας, δεν έγιναν καθ' ολοκληρίαν εφικτές. Η ύπαρξη κοινωνικής αλληλεγγύης δεν πραγματοποιήθηκε σε όλους τους πειραματικούς οικισμούς, γιατί ο ρόλος της καπιταλιστικής οικονομίας ήταν καθοριστικός.

Η ύπαρξη κήπων στις νέες πόλεις δεν αποτελούσε και το χαρακτηριστικό του μέλλοντός του.⁹

Η φρενήρης ανάπτυξη του καπιταλισμού εμπόδισε τις νέες Κοινότητες να συμβιβάσουν τη σοσιαλιστική κοινοκτημοσύνη με την ελεύθερη αγορά του καπιταλιστικού συστήματος.

Η διαφορά μεταξύ πόλης και υπαίθρου διατηρήθηκε. Το πρόβλημα της συσσώρευσης πληθυσμού στις πόλεις απασχόλησε και τον ανθρωπολόγο Strauss, ο οποίος είδε την πόλη σαν ένα κοινωνικό έργο τέχνης και υποστηρίζει, ότι το μόνο αληθινό πρόβλημα, που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα ο πολιτισμός είναι αυτό της δημογραφικής έκρηξης, και όλα τα υπόλοιπα δεινά που υποφέρουμε προέρχονται απ' αυτό.¹⁰

8. Στο μνημειώδες έργο του *The Carden cities of tomorrow* ο E. Howard περιγράφει την ιδέα της κηπουπόλης. Το πρότυπο του επηρέασε πολλούς αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, βιομήχανους ανά τον κόσμο σε Ευρώπη, Ε.Σ.Σ.Δ. και Η.Π.Α..

9. Ένα τέτοιο πρόασιπο με κήπους δημιουργήθηκε από το Unwin και Parker στο Λονδίνο, ο λεγόμενος πρότυπος οικισμός Hampstead, που υπήρξε κατοικία όλων των κοινωνικών τάξεων και η Κοινότητα Wythenshave, νότια του Manchester.

10. C. Levi - Strauss, μετ. E. Καλπουριζή: *Άγρια Σκέψη*, (Αθήνα: Παπαζήση, 1977) σ. 34.

Ωστόσο, οι τρεις σχεδιαστές (Howard, Wright, Corbusier),¹¹ με τις μοντέρνες κατασκευές έφεραν μία νέα νοοτροπία στο χώρο. Νεωτερίστικοι αστικοί τύποι σπιτιών θα μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες.

Ο Wright θεώρησε, ότι το αυτοκίνητο συμβάλλει στον αποκεντρωτισμό των πόλεων, ο Howard το σιδηροδρομικό σύστημα και ο Corbusier είδε τη χρήση του ουρανοξύστη σαν ένα δρόμο κατακόρυφο στον αέρα.

Η βασική αρχή της κηπούπολης του Howard, που αναφέραμε, ήταν, ότι οι ριζοσπαστικές ιδέες για ένα συνεταιριστικό πολιτισμό ήταν δυνατόν να εκπληρωθούν μόνο σε μικρές κοινότητες, διάσπαρτες μέσα σε μία αποσυγκεντρωτική κοινωνία.

Ο Wright (1867-1959) οδήγησε τον αποκεντρωτισμό πέρα από τη μικρή Κοινότητα, δηλαδή στο ατομικό σπίτι. Σχεδίασε μία πόλη, το Broadacre City. Το σπίτι, για μία οικογένεια. Γεννημένος σε μία ήσυχη περιοχή ενός από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα του κόσμου, το Σικάγο, τον απασχόλησαν οι φτωχογειτονιές, με τις αυξανόμενες κρίσεις ανεργίας, τα slums και το εργατικό ζήτημα. Ήταν μαθητής του L. Sullivan, ο οποίος διακήρυττε, ότι η αρχιτεκτονική του φεουδαλισμού έπρεπε να αντικατασταθεί από νέες μορφές, που θα εξέφραζαν το δημοκρατικό τρόπο ζωής.

Δημοκρατία για τον Wright¹² σήμαινε ανεξαρτησία και αφθονία για τον καθένα. Ισχυριζόταν, ότι «ο δημιουργικός καλλιτέχνης, πρέπει να κυριαρχεί και να μετασχηματίζει αυτή την μεγαλύτερη των μηχανών, την πόλη, και να της δώσει μία ψυχή». Τις σκέψεις του τις εφάρμοσε στο Oak Park, ένα προάστιο κτισμένο με δικά του σχέδια, από πολυτελείς ιδιωτικές κατοικίες.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1920, ο Wright επέκτεινε το σχέδιό του, με τη δημιουργία μίας νέας πόλης, του Broadacre City. Το μεγάλο κράχ του 1929 δυνάμωσε την πεποίθησή του, ότι η μοντέρνα αμερικάνικη κουλτούρα χρειαζόταν μία ριζοσπαστική αλλαγή και στην φυσική και στην οικονομική της οργάνωση. Τις σκέψεις του τις διατύπωσε το 1932, σε ένα βιβλίο με το τίτλο *The Disappearing City*.

Στο Broadacre City, το περιβάλλον αναμορφώνεται μέσω της κατάργησης του ενοικίου για γη. Η ιδιοκτησία εξυπηρετούσε στο να ορίσει και να προστατεύσει το μεγαλύτερο αγαθό της κοινωνίας, την ατομικότητα. Παρουσίαζε μία Κοινότητα σχεδιασμένη με συνοχή, που βασιζόταν στον ισχυρισμό του για μία καινούργια αίσθηση χρόνου και χώρου. Ήξερε, ότι μόνο το αυτοκίνητο είχε δημιουργήσει την πιθανότητα νέων Κοινοτήτων, που βασιζόταν στην κυριαρχία του στο χωροχρόνο.

Στη νέα πόλη δεν υπήρχε διάκριση ανάμεσα σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Η πραγματική ένωση του αστικού και του αγροτικού στοιχείου λάμβανε χώρα στο χώρο της εργασίας. Στο Broadacre City και η φυσική και η πνευματική εργασία θα ήταν μέρος της καθημερινής εμπειρίας του καθενός. Τα μικρά αγροκτήματα, που περιέκλειαν κάθε αγροτικό κλήρο ήταν οι φυσικές επεκτάσεις των κήπων. Η καθημερινή ποικιλία των καλλιεργούμενων θα «θόλωνε» την γραμμή ανάμεσα στη δουλειά και στον ελεύθερο χρόνο. Ο Wright πίστευε, ότι αυτός ο καινούργιος τρόπος ζωής θα δυνάμωνε απαραίτητα την οικογένεια. Το σπίτι, το Usonian House αποτελεί ένα φυσικό χαρακτηριστικό του τοπίου.

11. R. Fishman: *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press, 1977) σ. 109.

12. R. Fishman: *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press, 1977) σ.σ. 109, 163-258.

Η αγορά (Roadside Market) μετέτρεπε τη λειτουργία της οικονομίας της Κοινότητας σε δημόσιο γεγονός. Πραγματοποιούνταν «μία ιεροτελεστία κοινωνικής αλληλεγγύης».

Ο Corbusier, (1887-1965), υπήρξε ο παρισινός επαναστάτης της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Μεγαλύτερη αξία γι' αυτόν είχε η ατομικότητα. Οι ουρανοξύστες θα βγαίνουν από πάρκα, από κήπους και μεγάλους αυτοκινητόδρομους. Θα στέγαζαν μια τεχνοκρατική ελίτ σχεδιαστών, μηχανικών και διανοομένων, που θα έφερναν ομορφιά και ευημερία σε όλη την κοινωνία. Η σύγχρονη πόλη του ήταν η ενσάρκωση της κοινωνίας, που είχε προβλέψει ο Saint Simon τον 19ο αιώνα για τον 20ο αιώνα.

Ο Corbusier, με το νεαρό ζωγράφο και διανοούμενο Amedee Ozenfant, ο οποίος και αυτός ήταν γοητευμένος από τη μοντέρνα Τεχνολογία, σχεδίασαν την πόλη όχι μόνο σαν τέχνη, αλλά έδωσαν σημασία και στα κοινωνικά προβλήματα.

Μετά τον πόλεμο, το Παρίσι ανοικοδομήθηκε σε νέα βάση από αυτές τις προσωπικότητες, οι οποίες συνεργάστηκαν σε ένα μανιφέστο, που ονομάστηκε «Μετά τον κυβισμό». Αυτό το ρεύμα υπήρξε μία πολεμική κατά της απαισιοδοξίας που είχε φέρει ο πόλεμος.

Ο Corbusier πέρασε μεταβατικά στάδια στη σκέψη του για την εφαρμογή της ιδεώ-
τουπης πόλης. Η Σύγχρονη Πόλη του Corbusier ένωνε τον άνθρωπο με τη φύση. Στην κοινωνία, η συνεργασία και ο ατομισμός θα μπορούσαν να βρουν αυτόνομη έκφραση, σύμφωνα με τις αρχές του Ουμανισμού, που ο Corbusier υποστήριζε.

Η υγεία της πόλης στηριζόταν στην ικανότητά της για ταχύτητα. Η ταχύτητα είναι η ελευθερία να ανταλλάξεις, να συναντιέσαι, να εμπορεύεσαι, να συντονίζεσαι. Μεγάλοι δημόσιοι δρόμοι, υπόγειες διαβάσεις, δρόμοι πρόσβασης, ακόμα και ποδηλατόδρομοι και δρόμοι για πεζούς. Η ελίτ των βιομηχάνων, των επιστημόνων και των καλλιτεχνών του Corbusier θα αναλάμβανε όλες τις λειτουργίες της κυβέρνησης. Το ρεύμα αυτό στη Γαλλία του 1920 ονομάστηκε Τεχνοκρατικό. Σ' αυτό επικρατεί μία ιεραρχία παραγωγής και διοίκησης. Τα συγκροτήματα διαμερισμάτων έχουν κοινές υπηρεσίες, γυμναστήριο, υπηρεσία αγορών, προσωπικό κουζίνας. Οι επίπεδες στέγες των διοικητικών πύργων ήταν κρεμαστοί κήποι. Σε υψηλά επίπεδα, τοποθέτησε μοντέρνα καταστήματα, εστιατόρια, γκαλερί τέχνης, θέατρα, αίθουσες συναυλιών.

Η κοινωνική ιεραρχία του Corbusier δεν έχει σχέση με την ιδιοκτησία, που αποτελεί την βάση της διαίρεσης των τάξεων. Τα μέλη δεν μπορούν να κληρονομήσουν τις θέσεις τους. Οι κατοικίες τους ποτέ δεν τους ανήκουν, με την έννοια που ένα σπίτι του Wright ανήκει στον ιδιοκτήτη του.

Η στέγαση στο Radiant City διαφέρει από τη στέγαση στη Σύγχρονη Πόλη. Η Ακτινοβολούσα Πόλη, το Radiant City, ήταν πιο δύσκολη σύνθεση από τη Σύγχρονη Πόλη. Η οργάνωση της πόλης διευθύνεται πέρα από τα μεγάλα σωματεία, σύμφωνα με ένα σχέδιο. Στη βάση της πυραμίδας είναι το Συνδικάτο, η ομάδα των εργαζομένων και των μηχανικών, που διευθύναν το δικό τους εργοστάσιο. Κάθε επίπεδο ανταποκρίνεται σε ένα επίπεδο διοικητικής ευθύνης. Η ιεραρχία της διοίκησης έχει αντικαταστήσει την Πολιτεία.

Τα κέντρα ζωής της Ακτινοβολούσας Πόλης είναι τα υψηλά συγκροτήματα διαμερισμάτων, που ο ίδιος αποκαλεί Unités, αποτελούμενες από γειτονιές 2.700 κατοίκων. Τα διαμερίσματα δίνονται ανάλογα με το μέγεθος της οικογενείας και των αναγκών της και όχι βάσει της θέσης του εργαζομένου στη βιομηχανική ιεραρχία. Στην Unité υπάρχει ένα πλήρες γυμναστήριο. Στις ταράτσες υπάρχουν πισίνες, γήπεδα τέννις, ακόμα

και αμμώδεις παραλίες. Ο ανοιχτός χώρος γύρω τους έχει γήπεδα, κήπους και χώρους για πάρκινγκ.

Αντίθετα προς τον Wright ο Corbusier διαχώρισε την οικογένεια από τη δουλειά και την αναψυχή. Επεδίωξε τη διαμόρφωση μίας κοινωνίας σ' ένα άνετο περιβάλλον, όπου το φως, το πράσινο, οι ελεύθεροι χώροι, η διαμονή και η ανάγκη για ιδιωτική ζωή των ανθρώπων είναι αξίες σεβαστές.

Για τον ελληνικό χώρο ο Corbusier λέει: «Το τοπίο, έχει διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση του ελληνικού πνεύματος έτσι, ώστε η άμεση επαφή και η μεγάλη ανάπτυξη της ελληνικής τέχνης, να οφείλεται σ' αυτό. Η σπάνια πλαστική ατμόσφαιρα, που δημιουργείται στις πεδιάδες, στα βουνά, στη θάλασσα, στα νησιά, οφείλεται στο ακατάληπτο ελληνικό φως».

Παρατηρήσαμε, ότι τόσο στην Ευρώπη, όσο και σε άλλες χώρες, διάφορες προσωπικότητες της εποχής, αρχιτέκτονες, βιομήχανοι, πολιτικοί, ενδιαφέρθηκαν για την ανοικοδόμηση και δημιουργία κηπουπόλεων, που θα συνδύαζαν το φυσικό περιβάλλον στο χώρο με τη μεταρρύθμιση της κοινωνικής δομής.

Κηπουπόλεις δημιουργήθηκαν και στη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Φινλανδία, την Ολλανδία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Ρωσία, την Ιαπωνία, τις Ινδίες, την Αυστραλία κ.ά..

Στη Βαρκελώνη, χαρακτηριστικό πρότυπο κηπούπολης αποτελεί η περιοχή Eixample quarter. Ο αρχιτέκτονας-καλλιτέχνης- A.Caudi (1852) σχεδίασε το 1900 το προάστιο Guell, το οποίο αργότερα μετατράπηκε σε πάρκο. Στη Βαρκελώνη δημιούργησε πάρκα, σπίτια, καθαρικό ναό, με ομορφιά, φαντασία και δημιουργικότητα, δίνοντας νέες μορφές στα άψυχα αντικείμενα. Πόρτες, παράθυρα, βεράντες, ταράτσες, καμινάδες, σκάλες, τα πάντα μεταμορφώθηκαν χάρη στη δεξιότητά του. Σε μία χώρα, όπως η Βαρκελώνη, όπου οι κάτοικοί της είναι περήφανοι, που είναι Καταλανοί, ο Caudi¹³ προσέφερε πρωτοποριακά έργα, μνημειώδη για την σύγχρονη αρχιτεκτονική.

Η ανοικοδόμηση της Βαρκελώνης έχει σημαντικές ομοιότητες με την ανάπτυξη της Αθήνας στο μεσοπόλεμο και αυτό γιατί, όπως συνέβη με τα προάστια της Αθήνας, οι τόποι θερινής διαμονής στα περίχωρα της Βαρκελώνης σχηματίστηκαν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα από μέλη των ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων και μετατράπηκαν σε τόπους μόνιμης διαμονής μετά την ηλεκτροδότηση του τραμ στις αρχές του 20ού αιώνα.¹⁴

Οι κηπουπόλεις στην Ελλάδα - Αγροπόλεις - Προσφυγικές κηπουπόλεις

Η μοναδική εποικιστική προσπάθεια στην Ελλάδα, που μπορεί να συνδεθεί με τις δυτικοευρωπαϊκές αναζητήσεις της προπολεμικής περιόδου, που περιγράψαμε, αποτελεί το πρόγραμμα ανοικοδόμησης της Ανατολικής Μακεδονίας από τον Υπουργό Συγκοινωνίας Αλέξ. Παπαναστασίου, για την εγκατάσταση εντοπίων πληθυσμών, στα πλαίσια της αγροτικής αποκατάστασης.

Τα σχέδια έγιναν από το 1919 μέχρι το τέλος του 1921 περίπου, δηλαδή πριν από την άφιξη της μεγάλης μάζας των προσφύγων και παραπέμπουν ως προς τη σχεδιαστική τους αντίληψη στα προάστια - κηπουπόλεις της Αγγλίας σ' εκείνη την περίοδο.¹⁴

13. A. Campanya (ed.): *Gaudi (Barcelona, 1980)*.

14. Κ. Καυκούλα: *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου. Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη, 1990), σ. 66, 69.*

Ο Τ.Η. Mawson ήταν ο Άγγλος πολεοδόμος - αρχιτέκτονας, που ανέλαβε τις εργασίες της ανοικοδόμησης των χωριών της Ανατολικής Μακεδονίας. Στα έργα αναμίχθηκαν και άλλοι τεχνικοί, διαφόρων προελεύσεων.

Ο Α. Παπαναστασίου, προοδευτικός πολιτικός της περιόδου του μεσοπολέμου, επηρεασμένος από τις σοσιαλιστικές και κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής, προσπάθησε με τα σχέδιά του να εφαρμόσει έναν «κρατικό σοσιαλισμό».

Στις ιδέες του Howard κινήθηκε και ο Πλάτ. Δρακούλης, διανοούμενος προοδευτικός, ο οποίος, ενστερνιζόμενος τη θεωρία των κηπουπόλεων, ίδρυσε το 1924 την Εταιρεία των Αγροπόλεων, επιζητώντας ριζικές αλλαγές στο κοινωνικοοικονομικό status με την αποκέντρωση του πληθυσμού, την ίδρυση αυτοδιοικούμενων Κοινοτήτων στην αγροτική ενδοχώρα, τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος ιδιοκτησίας της αγροτικής γης και τη συνεταιριστική οργάνωση.

Η πρώτη αγρόπολη στην Ελλάδα έγινε στον Νέο Πύργο, οικισμό της Εύβοιας,¹⁵ που εποίκιστηκε από πρόσφυγες, που κατάγονταν από τον Πύργο της Μ. Ασίας.

Παρ' όλα αυτά, ο πρώτος συνεταιρισμός πραγματοποιήθηκε σ' ένα μικρό οικισμό της Θεσσαλίας, τα Αμπελάκια, που είχε αρχίσει να ακμάζει τον προηγούμενο αιώνα ως κέντρο μίας αναπτυγμένης βιοτεχνίας βάμβακος, που απασχολούσε ολόκληρο τον πληθυσμό. Στα Αμπελάκια, κεφαλαιούχοι επιχειρηματίες οργάνωσαν ένα εξαγωγικό - εισαγωγικό συνεταιρισμό, που επέδρασε στην αγορά της Δυτικής Ευρώπης.¹⁶

Την περίοδο του μεσοπολέμου έκαναν την εμφάνισή τους και προσφυγικές κηπουπόλεις, όπως οι οικισμοί της Ν. Φιλαδέλφειας και της Ν. Σμύρνης, που ανοικοδομήθηκαν με κρατική μέριμνα, ύστερα από σύσταση οικοδομικών συνεταιρισμών προσφύγων, για παραχώρηση οικοπέδων και δανείων (Ν.Δ.14.7.1927, Ν.3875/1929).

Η προσφυγική κηπουπόλη Ν. Φιλαδέλφεια, χτίστηκε το 1923, σύμφωνα με οικιστικά σχέδια κηπουπόλεων της Γερμανίας και ήταν πλήρως εξοπλισμένη.

Η προσφυγική «κηπουπόλη» Νέα Σμύρνη κατοικήθηκε από αστούς πρόσφυγες.

Μεταξύ του Διατάγματος έγκρισης του σχεδίου της Ν. Σμύρνης το 1926 και του Ψυχικού υπάρχουν ομοιότητες. Είναι «πιστή αντιγραφή του Διατάγματος του Ψυχικού, με εξαίρεση το ότι οι επιτρεπόμενες χρήσεις, στην περίπτωση της Ν. Σμύρνης δεν αναφέρονται».

Η στρωματοποίηση του πληθυσμού της Ν. Σμύρνης πραγματοποιήθηκε από τους οικονομικά ισχυρούς και παραμέρισε τους σχετικά αδυνάτους. Βασίστηκε «στην οικονομική και κοινωνική «συγγένεια» των ομάδων παρά στην κοινή καταγωγή».¹⁷ Πρόσφυγες, ιδιοκτήτες οικοπέδων στη Ν. Σμύρνη, έδωσαν τα οικοπέδά τους σε οικονομικά ισχυρούς πρόσφυγες ή σε ντόπιους Αθηναίους.

Το Διάταγμα έγκρισης της κηπουπόλης του Ψυχικού, που δημιουργήθηκε το 1923, υπήρξε το πρότυπο και για άλλους οικισμούς, που δημιουργήθηκαν και αυτονομάστηκαν κηπουπόλεις (το ίδιο και της Εκάλης, της οποίας η διάταξη για τα ύψη των οικοδομών είναι πανομοιότυπη με του Ψυχικού), όπως της Φιλοθέης, της Ηλιούπολης, της

15. Κ. Κανκούλα: *Η ιδέα της κηπουπόλης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου. Διδακτορική Διαιτιβή (Θεσσαλονίκη, 1990), σ.σ. 145-180.*

16. Ν. Todorov: *μετ. Ε. Αβδελά: Η Βαλκανική Πόλη 15ος-19ος αιώνας. (Αθήνα, Θεμέλιο, 1986) τόμ. Β', σ. 290, σ.σ. 383-384.*

17. Β. Γκιζελή: *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930). (Αθήνα, Επικαιρότητα, 1984) σ. 282.*

Ν. Κηφισιάς, του Χολαργού, του Ν. Αμαρουσίου, της Πετρούπολης της Πεντέλης, του Διονύσου, του Αλίμου κ.τ.λ..

Οι δημιουργοί του προαστίου του Ψυχικού¹⁸ σε σχέδιο κηπούπολης (άρτια ρυμοτομία, σχεδιασμός κυκλικών πλατειών, ακτινωτών δρόμων, χώρων πρασίνου και κήπων), στηρίχτηκαν σ' έναν οικοδομικό κανονισμό, σύμφωνα με τον οποίον προώθησαν την εγκατάσταση μίας ομοιογενούς κοινωνικής δομής, που αποτέλεσε την μεγαλοαστική τάξη της εποχής, αποκλείοντας κατ' αυτόν τον τρόπο γεωγραφικά και κοινωνικά την εισροή άλλων κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων.

Η λεωφόρος Κηφισίας αποτελεί τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ του Ψυχικού και του Νέου Ψυχικού.

Το Ν. Ψυχικό ιδρύθηκε το 1929 από την ανώνυμη οικοδομική εταιρεία «Κέκρωψ», η οποία πούλησε οικοπέδα σε μεσαία στρώματα, χαμηλότερης οικονομικής επιφάνειας. Σύμφωνα με τον Δ. Φιλιππίδη, «αναντίρρητα το Παλαιό Ψυχικό διακρίνεται από μεγαλύτερη ομοιογένεια σε σύγκριση με το Νέο Ψυχικό, όπου συζούν πρόσφυγες του '22, εργάτες, υπάλληλοι και επιστήμονες».¹⁹

Η «κηπούπολη» Φιλοθέη (η παλαιότερη ονομασία της είναι Νέα Αλεξάνδρεια), που συνορεύει με το Ψυχικό, ιδρύθηκε την ίδια χρονολογία (1929) με το Νέο Ψυχικό, από τον οικοδομικό συνεταιρισμό των Υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης.

Ο Ζ. Δημητράκοπουλος, αναφερόμενος στην κοινωνική διαστρωμάτωση της Φιλοθέης, γράφει, ότι ο οικισμός αυτός κατέστη από απλός υπαλληλικός συνοικισμός «η ιδεώδης κηπούπολις, προσελκύνουσα το ενδιαφέρον των πλουσιωτέρων κοινωνικών τάξεων... και έλυσε αποφασιστικά το στεγαστικό πρόβλημα, όχι μόνον των μελών του, αλλά και των μελών άλλων συνεταιρισμών, ή οργανωμένων κοινωνικών ομάδων ή υπαλλήλων και ατόμων μέσης οικονομικής στάθμης....»²⁰

Ο Ειδικός Οικοδομικός Κανονισμός της Φιλοθέης δεν επιτρέπει μέχρι σήμερα την επαγγελματική στέγη μέσα στον οικισμό (Π.Δ. 31.8.1935, Φ.Ε.Κ. 404/13.9.35). Στο άρθρο 3 διατυπώνει τα εξής: «αι ανεγερθησόμεναι οικοδομαί δέον να χρησιμοποιούνται αποκλειστικώς και μόνον ως κατοικίαι απαγορευομένης της χρήσεως τούτων δια πάσης φύσεως καταστήματα...» Το ίδιο ισχύει και στο Ψυχικό.

Στην ελληνική πραγματικότητα, η ιδέα της κηπούπολης προσδιόρισε στη μορφολογία και άφησε κατά μέρος το κοινωνικό περιεχόμενο. Η κηπούπολη, σύμβολο των κινητοποιήσεων για την κοινωνική κατοικία, έγινε το πρότυπο μεγαλοαστικής εγκατάστασης στην Ελλάδα του μεσοπολέμου.²¹

18. Π. Μαυρογένη-Παπαγελοπούλου: *Κοινωνική διαστρωμάτωση και μορφολογία δύο γειτονικών οικισμών Ψυχικού και Ν. Ιωνίας από το 1923 και έπειτα. Διδακτορική Διαιριβή* (Αθήνα, 1999).

19. Δ. Φιλιππίδης: *Δύο προάστια στην Αθήνα Θέματα Χώρου και Τεχνών*. (Αθήνα, Δουμάνης, 1980), τεύχ. 11, σ.σ. 71-99.

20. Α.Ζ. Δημητράκοπουλου: *Η κηπούπολις Φιλοθέη και ο οικοδομικός συνεταιρισμός των εν Φιλοθέη υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης*. (Φιλοθέη, 1973).

21 Κ. Καυκούλα: *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου. Διδακτορική Διαιριβή* (Θεσσαλονίκη, 1990), σ. 278.

ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Των Δρος Γεωργίου ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ

Επιστημ. Συνεργ., ΤΕΙ Αθήνας

και Δρος Ιωάννη ΜΠΟΥΡΗ

Επικ. Καθηγήτ., ΤΕΙ Αθήνας

1. Εισαγωγή

Το άρθρο αυτό υπάγεται στο θεματικό πεδίο της δυναμικής διαδικασίας στο σχεδιασμό της επιχειρηματικής προσαρμογής στο νέο “τοπίο” επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στις νέες τεχνολογίες, που εξελίσσονται συνεχώς και είναι ζωτικής σημασίας σήμερα για τις επιχειρήσεις. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται κατά πρώτον στη διάλυση των παρανοήσεων (misconceptions) και της σύγχυσης (confusion), που σηματοδοτούν μεταβατικές φάσεις κοσμογονικών αλλαγών και ανακατατάξεων, που συμβαίνουν στην εποχή μας και γίνονται πρόξενοι στρατηγικών και τακτικών “λαθών”. Η ελαχιστοποίησή τους δίνει έναυσμα στα “βασικά” (fundamentals) των μεθόδων, ώστε να καταστεί εφικτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση του επιχειρηματικού προβλήματος της αποτελεσματικής προσαρμογής με αξιοποίηση της διαθέσιμης υποδομής τεχνογνωσίας, μέσω κατάλληλων διαρθρωτικών αλλαγών στη στρατηγική, νοοτροπία, φιλοσοφία, μέθοδο, ρυθμό και τρόπο εργασίας, στάση και τρόπο ζωής.

Το άρθρο αυτό αναφέρεται κατ’ αρχήν στην απαραίτητη απομυθοποίηση από καταβολές και υποκειμενοποίηση και στην ορολογία με αναφορά στις βασικές έννοιες στο θέμα που πραγματεύεται.

Η υπέρβαση της σύγχυσης βασίζεται στην επαρκή αντίληψη της ιστορικής δυναμικής των επιχειρηματικών αλλαγών και της διαχείρισής τους (Change Management: CM). Η δυναμική αυτή θεωρείται κατά βάση ως μετεξέλιξη της Εφοδιαστικής (Logistics) και του Μάνατζμεντ Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Supply Chain Management: SCM) προς τον ολοκληρωμένο στρατηγικό σχεδιασμό (integrated strategic planning) της επιχειρηματικής προσαρμογής. Ειδικότερα, στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, παράλληλα με την “έκρηξη” της Πληροφορικής Τεχνολογίας (Information Technology: IT), υπήρξε ταχύτατη πρόοδος στον ολοκληρωμένο στρατηγικό επιχειρηματικό σχεδιασμό, με κύριες κατευθύνσεις τον Προηγμένο Σχεδιασμό και Προγραμματισμό (Advanced Planning and Scheduling: APS) και τον Ανασχεδιασμό των Επιχειρηματικών Διαδικασιών (Business Process Re-engineering: BPR) ή Επιχειρηματικό Ανασχεδιασμό (Business Re-engineering: BR). Το ερευνητικό ενδιαφέρον αναζωπυρώθηκε περαιτέρω μετά την ύφεση που εισήλθε η παγκόσμια οικονομία από τις αρχές του 2001, με κατεύθυνση την επίτευξη συμμετρίας εφαρμογής και την ολοκλήρωση του στρατηγικού σχεδιασμού, για κα-

λύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της ΠΤ, προκειμένου η προσπάθεια προσαρμογής σε επίπεδο επιχείρησης να καταστεί “αποτελεσματική κόστους” (cost effective). Το άρθρο αυτό επικεντρώνεται στον πρόσφατο εμπλουτισμό του SCM μέσω του Προηγμένου Σχεδιασμού και Προγραμματισμού (ΠΣΠ/APS), σε όρους ανάλυσης κόστους/οφέλους (cost/benefit analysis), με επισημάνση της σπουδαιότητας της αξιοποίησης της τεχνολογίας ταυτόχρονα με το ανθρώπινο δυναμικό και την ανάπτυξή του.

2. Ταυτότητα

Το νέο επιχειρηματικό περιβάλλον μεταλλάσσεται συνεχώς, με κυρίαρχη τάση τη διεθνοποίηση και παγκοσμιοποίηση των αγορών και των οικονομιών, την ολοκλήρωση και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με δέκα Χώρες και τη ραγδαία τεχνολογική πρόοδο και ειδικότερα της ΠΤ. Το άρθρο αυτό έχει πρακτικό σκοπό και διττή προσέγγιση: αρνητική και θετική, περιγραφική και αναλυτική, κλπ. *Πρώτον*, αναφέρεται στην ανάγκη επανόδου στα λεγόμενα “**βασικά και θεμελιώδη**”, η οποία συναντάται σε μεταβατικές περιόδους ραγδαίων αλλαγών και ανακατατάξεων, όπως σήμερα, και παρότι συχνά θεωρούνται αυτονόητα, επηρεάζουν τόσο τις καθημερινές λειτουργίες, όσο και τις στρατηγικές επιλογές και συμπεριφορά. Αυτό βοηθά στην αντίληψη των “νέων δεδομένων” και στην αξιοποίηση της διαθέσιμης υποδομής τεχνογνωσίας από μηδενική βάση, προς αποφυγή “λαθών αφετηρίας” και αναπροσανατολισμό της έρευνας και των στρατηγικών επιλογών, συντελώντας έτσι σε υψηλές επιδόσεις στο εγχείρημα της ολικής επιχειρηματικής προσαρμογής. Ειδικότερα, για τεχνικούς λόγους, γίνεται επισημάνση των κύριων στοιχείων **ορολογίας** και **μεθοδολογίας**, με σκοπό την **απομυθοποίηση** και την υπέρβαση από βασικές καταβολές, προσωποποίηση σύνθετων πραγματικών καταστάσεων και εντεύθεν εσωστρέφεια της συμπεριφοράς και την **ευαισθητοποίηση** για το εγχείρημα της συμφιλίωσης και της προσαρμογής στα “νέα δεδομένα”. Η επανάκαμψη στα βασικά αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή συνθήκη για την **σωστή αξιοποίηση** των επιτευγμάτων της ΠΤ και ειδικότερα των δυνατοτήτων της Εφοδιαστικής (Logistics) και της μετεξέλιξης στο σύγχρονο Μάνατζμεντ Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Supply Chain Management: SCM/MEA).

Δεύτερον, δίνεται έμφαση στο θέμα της **μεθόδου**, ως πρόβλημα επιλογής σε επίπεδο επιχείρησης, με κριτήριο τις πραγματικές συνθήκες και ανάγκες κατά περίπτωση. Συγκεκριμένα, δίνεται ο σφυγμός των τάσεων που επικρατούν σε επίπεδο έρευνας και εφαρμογής, στα πλαίσια της διαχείρισης των αλλαγών (Change Management: CM). Επιγραμματικά, η επικρατούσα τάση δεσπόζει με τη μετεξέλιξη της “Εφοδιαστικής” στο MEA, στο οποίο έχει συντελεστεί πρόσφατα σημαντική περαιτέρω πρόοδος. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό επικεντρώνεται στη μέθοδο του λεγόμενου **Προηγμένου Σχεδιασμού και Προγραμματισμού** (Advanced Planning and Scheduling: APS), που έχει οδηγήσει η επιτάχυνση της πρόοδου του σχεδιασμού και του “μάνατζμεντ της αλλαγής”, στον σύγχρονο στρατηγικό επιχειρηματικό σχεδιασμό (strategic business planning)¹. Συμπληρω-

1. *Επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη της Εφοδιαστικής στο MEA, στα πλαίσια του “μάνατζμεντ αλλαγής” (Holman Peggy and Tom Devane (eds), 1999) προς τον “στρατηγικό επιχειρηματικό σχεδιασμό” (Faulkner David and Gerry Johnson (eds), 1992, Miller Alex, 1998, Oyler Marylin and John Burbidge, 1999, Solerquist Chris, 1999, Wieland, A., 1999), έχει τεχνικά υποστήριξη και “δανεισμό” από την ανάπτυξη της λεγόμενης “ολικής προσέγγισης συστημάτων” (whole systems approach: WSA) (Adams Cindy and W. A Adams, 1999, Lippitt, Lawrence L., 1999), (knowledge management: KM). Ειδικότερα αναφερόμαστε στη μέθοδο του λεγόμενου Προηγμένου Σχεδιασμού και Προγραμματισμού (Advanced Planning and Scheduling: APS), στην οποία έχει οδηγήσει η επιτάχυνση της πρόοδου του σχεδιασμού και του “μάνατζμεντ της αλλαγής”.*

ματικά, αποσαφηνίζεται το **πώς** συνδέεται η λεγόμενη “έκρηξη” της ΠΤ με τον ολοκληρωμένο στρατηγικό επιχειρηματικό σχεδιασμό και με τις εφαρμογές σε επίπεδο επιχειρήσεων. Διότι, το πρόβλημα είναι η σωστή χρήση και αξιοποίηση της τεχνολογίας, ώστε να αποτελέσει καταλύτη στην αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος της ριζικής επιχειρηματικής προσαρμογής στο “νέο τοπίο” επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Για τεχνικούς λόγους, δεν περιέχεται εδώ μια άλλη κατεύθυνση των μετεξελίξεων στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, που αφορά στη μέθοδο του Ανασχεδιασμού των Επιχειρηματικών Διαδικασιών (Business Process Re-engineering: BPR) ή Επιχειρηματικό Ανασχεδιασμό (Business Re-engineering: BR)².

3. Ορολογία

Η **βασική ορολογία** έχει κρίσιμη σημασία για τη μεθοδολογία και την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου, που αποτελεί “οδηγό” στην έρευνα, στο σχεδιασμό και στη χάραξη και εφαρμογή ολοκληρωμένης επιχειρηματικής στρατηγικής. Λόγω πρακτικού σκοπού, στο παρόν άρθρο αναφέρονται οι κύριοι όροι και οι επικρατούντες ορισμοί, χωρίς να υπεισερχόμαστε εδώ σε ειδικές τεχνικές διαφοροποιήσεις όρων και μεταξύ συγγενών εννοιών³:

Αλυσίδα Αξίας (Value Added Chain: VA) ή **Αλυσίδα Προστιθέμενης Αξίας** (Value Added Chain: VAC): Ο τρόπος με τον οποίο μια επιχείρηση (ως ένα σύνολο σχεδιασμένων δραστηριοτήτων, παραγωγής, προμήθειας προϊόντων και υπηρεσιών, διάθεσης στην αγορά, κτλ.), διεκπεραιώνει τις δραστηριότητές της και προσθέτει αξία, που συναρτάται με την ιστορία της και τη στρατηγική που εφαρμόζει, με βάση τις υποκείμενες οικονομικές αρχές (Porter M.E., 1985)⁴.

2. *Ήδη υπήρχαν συστάσεις για την ανάγκη ισχυρού σοκ και επκριπική σίαση για την υπερέμφωση περί το ρόλο του “κεφαλαίου” ως στρατηγικής μεταβλητής στη διαδικασία της συσσώρευσης, που συνέβαλαν στη μεμλίωση της μεθόδου του επιχειρηματικού ανασχεδιασμού. Βλέπε Sarantides Stylianos A., 1982. Για την μέθοδο αυτή βλέπε περισσότερα Μαλινδρέτου Γεωργίου, 2001.*

3. *Κατά συνέπεια, ο αναγνώστης μπορεί να έχει επιφυλάξεις εκ του ότι εδώ περιορίζουμε για τεχνικούς λόγους στους επικρατούντες ορισμούς στα πλαίσια της επιχειρηματικής προσαρμογής. Βλέπε περισσότερα για την ορολογία και την μεθοδολογία της εφαρμοσμένης έρευνας, Θεοφανίδη Σταύρου, 1998 και σε σχέση με τη μέθοδο του επιχειρηματικού ανασχεδιασμού, Μαλινδρέτου Γεωργίου, 2001.*

4. *Σημειωτέον ότι η έννοια της “αξίας” στηρίζεται και εκφράζει η λεγόμενη αρχή της οικονομικότητας ή “θεμελιακό οικονομικό αξίωμα” της σχετικής ανεπάρκειας παραγωγικών πόρων και του απειρίοριστου των ανθρώπων αναγκών. Αυτή οδηγεί στην “αρχή της αποτελεσματικότητας”, σύμφωνα με την οποία συνιστάται ελαχιστοποίηση των πόρων (εισορών) κατά μονάδα αποτελέσματος (εκροής) ή μεγιστοποίηση της εκροής κατά μονάδα εισροών. Με την έννοια αυτή, οι αρχές της οικονομικότητας και της αποτελεσματικότητας έχουν εφαρμογή σε κάθε οικονομική μονάδα, ανεξάρτητα από νομική μορφή, κλπ. Σε σχέση με τους παράγοντες δημιουργίας αξίας, υπάρχει μεγάλος θεωρητικός διάλογος, ιδιαίτερα μεταξύ της λεγόμενης “κλασσικής” και της “μαρξιστικής” θεωρίας και των παραλλαγών τους. Η πρώτη αναγνωρίζει την ύπαρξη τριών παραγωγικών συντελεστών (φύση, εργασία και κεφάλαιο), ενώ κατά τη μαρξιστική θεωρία, η εργασία αποτελεί το μόνο συντελεστή δημιουργίας αξίας και το κεφάλαιο αποτελεί συσσωρευμένη στο παρελθόν εργασία. Σε επίπεδο πράξης, το σύγχρονο σύστημα της “μικτής οικονομίας” περιέχει συγκεκριμένους ρόλους στις αποκεντρωμένες οικονομικές μονάδες με επίκεντρο την επιχείρηση και στο Κράτος επικεντρωμένο βασικά στη δημιουργία υποδομής και “εξωτερικών οικονομιών” και στην παροχή κινήτρων στις επιχειρηματικές μονάδες. Λόγω συμβολής των επιχειρηματικών μονάδων στην παραγωγή και στην ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών και λόγω των επιχειρηματικών κινδύνων που αναλαμβάνουν, έχει υπάρξει κοινωνική αναγνώριση του επιχειρηματικού πλεονάσματος (κέρδους), αλλά παράλληλα ο μηχανισμός της αγοράς με την αρχή της αμοιβής/τιμωρίας, είναι απρόσωπος και δεν δικαιολογεί την επιχειρηματική αποτυχία ως σπατάλη πόρων και κατά συνέπεια τιμωρεί τις επιχειρήσεις που αποτυγχάνουν λόγω μη ορθών εκτιμήσεων των προοπτικών της ζήτησης, που αποδίδεται ως κακοδιαχείριση (mismanagement).*

Αποθέματα/ροές (stocks/flows). Τα αποθέματα, με ευρεία έννοια, περιέχουν κάθε περιουσιακό στοιχείο με ορισμένη διάρκεια ζωής, που προσφέρει ροές υπηρεσιών για την ομαλή λειτουργία και επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Τα αποθέματα αλλάζουν σε όγκο και αξία μέσω ροών, λόγω χρήσεως, τεχνολογικής απαξίωσης και επιλογών, σε πλαίσια κινδύνου και ανάλογου μάνατζμεντ (risk management). Η συνδυασμένη στρατηγική προσέγγιση αποθεμάτων/ροών αποτελεί “κλειδί” στην εφαρμογή επιχειρηματικών σχεδίων προσαρμογής στο συνεχώς μετεξελισσόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Διαχείριση/Διοίκηση (current management/management). Έννοια της τρέχουσας διαχείρισης βάσει συγκεκριμένης μεθόδου επιστημονικού μάνατζμεντ και κατάλληλου επιχειρηματικού σχεδιασμού. Εμφάνιση παρανοήσεων και σύγχυσης, συχνότερα μεταξύ τρέχουσας διαχείρισης και διοίκησης, δεδομένου ότι η πρώτη ως τρέχουσα επιχειρηματική λειτουργία περιέχει και την υλοποίηση των “διαρθρωτικών αλλαγών” (structural changes) που προβλέπονται στο “επιχειρηματικό σχέδιο” (business plan). Ειδικότερη συχνή πηγή σύγχυσης είναι ο επιμερισμός μεταξύ ανεπαρκειών της τρέχουσας διαχείρισης και του σχεδιασμού, της στρατηγικής και του ελέγχου.

Εφοδιαστική (Logistics): η διαθέσιμη τεχνολογική και επιστημονική υποδομή (τεχνογνωσία) που καλύπτει τις διαδικασίες του εφοδιασμού και της διανεμητικής λειτουργίας (distribution) της επιχείρησης: τις προμήθειες, την αποθήκευση και διαχείριση αποθεμάτων, τις μεταφορές και τη διανομή, που υπηρετούν τη φυσική διακίνηση προϊόντων, στα πλαίσια της εφοδιαστικής αλυσίδας της επιχείρησης.

Εφοδιαστική Διαδικασία (Logistics Process): Η ολοκληρωμένη διαδικασία εφοδιασμού, διάθεσης και ανεφοδιασμού που υπάγονται στην Εφοδιαστική Αλυσίδα της επιχείρησης, με τεχνική υποστήριξη το σύστημα Logistics και σκοπό την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και την προσθήκη αξίας στους πελάτες, για την πραγμάτωση των επιχειρηματικών στόχων.

Μάνατζμεντ Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Supply Chain Management: SCM): μέθοδος μάνατζμεντ που κάνει εφικτή την αποτελεσματική διοίκηση, με σχεδιασμό και επαρκή συντονισμό όλων των διαδικασιών της επιχείρησης (συνολική προσέγγιση) και με βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας Logistics.

Μέθοδος (method): Κάθε συστηματικός τρόπος προετοιμασίας και εκτέλεσης παντός είδους έργων. Υπάρχουν τρία επίπεδα για τον όρο επιστημονική μέθοδος (scientific method): σε επίπεδο μεθοδολογίας, επιλογή μεταξύ μεθόδων εκτέλεσης έργων στα πλαίσια της τεχνολογίας, π.χ. διάφορες μέθοδοι κατασκευής έργων, μέθοδοι μάνατζμεντ, μάνατζμεντ έργων κτλ. Δεύτερον, επιλογή μεθόδου κατά περίπτωση έργου ή συγκεκριμένης επιχείρησης και τρίτο επιλογή τεχνικών για την αποτελεσματική εφαρμογή της μεθόδου που έχει επιλεγεί σε δεύτερο επίπεδο. Η σαφήνεια καθιστά εφικτή τη σχετικοποίηση των μεθόδων με τη διαδικασία του επιχειρηματικού σχεδιασμού και ελέγχου.

Μοντέλα (models)/υποδείγματα: μαθηματικά διατυπωμένα συστήματα με βάση την άλγεβρα και τους αλγορίθμους, τα οποία, είτε αποτυπώνουν θεωρίες (θεωρητικά υποδείγματα), είτε χρησιμοποιούν πραγματικά επιχειρηματικά στοιχεία και χρησιμοποιούνται για την ολοκληρωμένη αντίληψη και επίτευξη των στόχων της εφοδιαστικής αλυσίδας της επιχείρησης.

Πελατοποίηση (customization): Προσαρμογή στις ιδιαίτερες συνθήκες και ανάγκες εκάστου πελάτη. Σύγχρονη τάση των επιχειρήσεων για την ικανοποίηση των αναγκών των πελατών μέσω από-ομαδοποίησης, τμηματοποίησης και ανταπόκρισης στις εκάστοτε συγκεκριμένες απαιτήσεις. Εφαρμογή κατάλληλων ολοκληρωμένων στρατηγικών και

μάρκετινγκ, με σκοπό τη “δημιουργία αξίας” στους πελάτες και εντεύθεν αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας της επιχείρησης. Σύγχυση με τη χρήση του όρου “πελατειακές σχέσεις” στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης, όπου “πελάτης” είναι οι θεσπισμένες γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι προϊστάμενες αρχές, που δεν εναρμονίζονται με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια πειθαρχίας στις αρχές του υγιούς ανταγωνισμού, της ίσης μεταχείρισης, της αξιοκρατίας, κτλ.

Στρατηγική/ές (strategy/ies): Γενικός όρος που χρησιμοποιείται με δύο κυρίως έννοιες, ώστε να γίνεται πρόξενος σύγχυσης. Πρώτον, σε μακροπρόθεσμο περικλόπιο, ως μακρόπνοη στρατηγική με προοπτική και βάση αυτής χάραξη και εφαρμογή επιχειρηματικών σχεδίων για αποτελεσματική υλοποίησή της. Δεύτερον, ως τρόπος για αποτελεσματική υλοποίηση των στόχων των “επιχειρηματικών σχεδίων”, με χάραξη ορισμένων πολιτικών, προγραμμαμάτων, τακτικών, κτλ. Η σύγχυση μπορεί να ξεπεραστεί με ερμηνευτική αποσαφήνιση της διαδικασίας της επιχειρηματικής προσαρμογής, εντός του θεσμικού πλαισίου της λεγόμενης “μικτής οικονομίας”, με ένα σύνολο αρχών, κανόνων και μηχανισμού λειτουργίας των θεσμών των αγορών, αποσαφήνιση του καθοδηγητικού, συντονιστικού και εποπτικού ρόλου του Κράτους, των επιχειρηματικών διαδικασιών, κτλ.

4. Απομυθοποίηση

Δεδομένου ότι η ιστορική δυναμική των Logistics αποτελεί ένα “**ταξίδι στο χωρο-χρόνο**”, χρήσιμη είναι αφετηριακά η στοιχειώδης “απομυθοποίηση” από πολλές παρανοήσεις, αυταπάτες, “παράδοξα” και σύγχυση. Διότι, όπως προαναφέρθηκε, απαραίτητη είναι η επιλεκτική χρήση της διαθέσιμης υποδομής τεχνογνωσίας σε επίπεδο επιχείρησης και μάλιστα με αναψηλάφηση από μηδενική αφετηρία, με αποπαγίδευση από καταβολές, αυταπάτες, δεισιδαιμονίες, κτλ, που συντελούν σε αγκυλώσεις και στρεβλώσεις στις σκέψεις και συμπεριφορές.

Τεχνητή διαίρεση του χωρο-χρόνου: Ο Αϊνστάιν, στην ανάπτυξη του “νόμου της σχετικότητας” έχει μιλήσει για την αυταπάτη του χωρο-χρόνου και συσχέτισή του με την εναλλαγή ύλης/ενέργειας, που εκφράζει το δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής. Χρειάζεται λοιπόν υπέρβαση από τις αυταπάτες του χωρο-χρόνου, καθότι, σύμφωνα με τη νεότερη φυσική, υπάρχει ομοιότητα του ατόμου και του σύμπαντος (μικρο/μακρο/κόσμος).

Χρόνος: (α) Με την αλλαγή του έτους, ανταλλάσσονται συμβατικά ευχές για το νέο έτος, που όμως περιέχουν την αυταπάτη για μια νέα αφετηρία, που απαλλάσσει από τα προβλήματα του παρελθόντος, δημιουργώντας νέες ελπίδες ή/και “άλλοθι” εσωστρέφειας, αδράνειας και δυσκαμψιών προσαρμογής. (β) Ο ρόλος των αρχαίων ελληνικών μύθων έχει υποστηριχθεί ότι ήταν η καλλιέργεια του αισθήματος ότι οι θεσμοί της δημοκρατίας και του ανθρωποκεντρισμού, είχαν μεγάλο βάθος χρόνου και ισχυρά θεμέλια στον ελλαδικό χώρο. Νεότερες ανασκαφικές ανακαλύψεις έχουν δείξει ότι τα όρια μεταξύ μύθων και πραγματικότητας δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτα. (γ) Ο χρόνος δεν έχει τέλος, αλλά δεν περνάει εύκολα όταν αισθανόμαστε δυσάρεστα, ενώ αντίθετα περνάει πολύ γρήγορα όταν νιώθουμε ευχάριστα.

Χώρος: (α) Όσο απομακρύνεται ένας άνθρωπος ή ένα αντικείμενο, η εικόνα του μικραίνει και τελικά γίνεται ένα σημείο, που κι’ αυτό χάνεται λόγω της σφαιρικότητας της γης (κλασικό παράδειγμα του πλοίου που απομακρύνεται από ένα λιμάνι). (β) Αφετηριακή παρέκκλιση μιας μοίρας, προεκτεινόμενη σε σφαιρική επιφάνεια, καταλήγει σε αντίθετη φορά και σε συγκρουσιακή αντίθεση.

Έργα: Στην ελληνική γλώσσα ο όρος “εργασία” προέρχεται από το έργο και τη δημιουργία, ενώ ο όρος δουλειά έχει πηγή την καταναγκαστική ρωμαϊκή “δουλεία”. Επομέ-

νω, η θετική στάση στην εργασία, είναι πηγή δημιουργίας και αντίθετα αν εκλαμβάνεται ως καταπίεση, καταντά αβάστακτη πίεση και δυστυχία. Το Μάνατζμεντ των έργων (Project Management) έχει ομοιότητες με το Μάνατζμεντ της Εφοδιαστικής Αλυσίδας (SCM), το οποίο όμως αποτελεί “ανοικτό” συλλογικό έργο, με σκοπό τη συνεχή προσαρμογή της επιχείρησης στο διαρκώς μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον και τεχνολογίες.

Φυσικός κόσμος: (α) Τα άτομα και τα κύτταρα, κατά μια άποψη, είχαν δημιουργηθεί σε άλλους κόσμους, ως αποτέλεσμα μιας “έκρηξης”: άρα ο γήινος κόσμος, έχει υποστηριχθεί, ότι δεν είναι παρά μέρος αστρικών συστημάτων που μεταλλάσσονται. (β) Δεν έχει οριστική απάντηση το ερώτημα κατά πόσον η επικράτηση του πολέμου ως μέσου διεύθυνσης διεθνών/παγκόσμιων διαφορών ή της ειρήνης με πρόοδο και κοινωνική συνοχή, είναι αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης των ανθρώπων ή εξωγήινων κέντρων που θέτουν σε δοκιμασία τον ανθρώπινο πολιτισμό και έχουν οδηγήσει ιστορικά σε “χαμένους πολιτισμούς”.

5. Μέθοδος

Σε γενικό περιεχόμενο, η στοιχειώδης αντίληψη της ορολογίας και απαλλαγή από καταβολές και παρανοήσεις, διευκολύνει την αναζήτηση και “αντικειμενική” αντίληψη των αλλαγών που έχουν συντελεστεί και του πιο κατάλληλου τρόπου για τη ριζική προσαρμογή σε εντελώς “νέα δεδομένα” επαγγελματικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η διαθέσιμη τεχνογνωσία περιέχει διάφορες επιστημονικές μεθόδους προς επιλογή σε επίπεδο συγκεκριμένης επιχείρησης ή έργου. Τα μοντέλα (models), τα συστήματα (systems), θεωρίες (theories) και η συμβατική μέθοδος “ελέγχου υποθέσεων” (hypothesis testing), υπόκεινται σε διάφορες υποθέσεις και ανάλογους περιορισμούς και ενέχουν κινδύνους παγίδευσης σε αυτοσκοπική χρήση τους, σε δυσαρμονία από τις συγκεκριμένες συνθήκες και ανάγκες. Για το λόγο αυτό πρέπει να γίνεται επιλογή των μεθόδων, σε εναρμόνιση πάντοτε με τις κατά περίπτωση συνθήκες και ανάγκες και με βάση το κριτήριο της αποτελεσματικότητας. Έτσι καθίσταται εφικτή η σχετικοποίηση των μεθόδων με τη διαδικασία του επιχειρηματικού σχεδιασμού και ελέγχου. Αυτό συνεπάγεται αντιστροφή σε πραγματολογικό περιεχόμενο της συμβατικής αυτοσκοπικής χρησιμοποίησης των μεθόδων και τεχνικών, στην υπηρεσία της αποτελεσματικής προσαρμογής στα «νέα δεδομένα» επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τεχνολογίας. Έτσι το θέμα της επιλογής μεθόδου έχει μια **δυναμική** διάσταση, που από ορισμένους εκλαμβάνεται ως αυτονόητη, παρότι έχει ισχυρή θεμελίωση και βάση.

Από πλευράς ρόλου της τεχνολογίας, η Εφοδιαστική (Logistics) προχώρησε κατ’ αρχήν αυτοτελώς στη διάρκεια της τελευταίας 40ετίας. Πιο συγκεκριμένα, αυτή συνδέθηκε με τα θέματα της **στρατηγικής** (strategy) και της **οργάνωσης** (organization) [βλέπε εκτενή επισκόπηση, McGinis, Michael A. And Jonathan Kohn W. (2002)]. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον έχει επικεντρωθεί σε δύο κατευθύνσεις: Πρώτον, στην αλληλεξάρτηση της **δικασίας των ροών** υλικών και ως πρόβλημα βελτιστοποίησης των επιμέρους εφοδιαστικών λειτουργιών, μέσω οργανωτικού συντονισμού μεταξύ τους [Brewer, Stanley H. And James Rosenzweig (1961)]. Αργότερα υπήρξε συμβολή στην ενοποίηση των δραστηριοτήτων Logistics υπό ενιαία οργάνωση [Bowersox, Donald J., (1974), Bowersox, Donald J. And Patricia J. Daugherty (1987)], και διατυπώθηκαν αμφιβολίες κατά πόσον αυτή συνδέεται με την στρατηγική Logistics και με την ανάπτυξη της οργάνωσης Logistics [McGinis, Michael A. And Jonathan Kohn W. (1990)].

Συνεχίζεται...

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση
Edition scientifique trimestrielle
Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 35/2004
Ιανουάριος/Φεβρουάριος/Μάρτιος 2004

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

KENTRO ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**
Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT
Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor
Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**
Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
Conseiller d' édition
**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor
**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων

Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés

Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €

Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €

Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture
Administrations, Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €

Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιονδήποτε τρόπο και με όποιοδήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868

IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,

fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71

Τεύχος, Ν.35 / 2004 / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / SOMMAIRE / CONTENTS**Σελ./Ρ.**

- Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τοις Εντευξομένοις, ή Η δυσχερής κυοφορία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος	1
- Μιχ. ΓΚΙΟΚΑ: Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Οράματα και προβληματισμοί	4
- Αγησ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ρέμα και Περιβάλλον	7
- Κριτικά σημειώματα: Δ.Κ. ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑ: Ελληνικά Θέματα. Υπό Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	12
- Γ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Απ. ΠΑΠΑΔΟΥΛΗ: Τοπική Αυτοδιοίκηση και Τοπική Οικονομία στον Ν. Μαγνησίας	14
- Οδυσ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: Το δίκαιο των εξωτερικών σχέσεων της Ε.Ε. υπό το φως του Σχεδίου Συνθήκης για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης	26
- Τα βραβεία του Κέντρου Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. Ν.ΚΑΡΛΟΣ»	41
- Χαρ. ΣΤΑΧΤΕΑ: Στοχαστική εκτίμηση της ροής μετακίνησης Διδασκόντων κοινών ειδικοτήτων μεταξύ Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	43
- Βραβεία εις μνήμην Ευγεν. και Γεωργ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	50
- Θεόδφ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ: Ο θεσμός της Περιφέρειας στην Ισπανία	51
- Ευάγγ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ: Local Agenda 21 και η αποδοχή της	61
- Πολ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ: Η θεωρία περί κηπουπόλεων	63
- Γ. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Ι. ΜΠΟΥΡΗ: Μετεξέλιξη στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό	72
- Εκδότης, Επιστημονικός Υπεύθυνος	78
- Περιεχόμενα	80